

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tina Skulj

Pomen pomorske desantne operacije Jubilee 1942

Magistrsko delo

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tina Skulj

Mentor: izr. prof. dr. Vladimir Prebilič

Pomen pomorske desantne operacije Jubilee 1942

Magistrsko delo

Ljubljana, 2013

*Slava junakom, ki so padli.
Njihova žrtev ni bila zaman.*

Winston Churchill

Pomen pomorske desantne operacije Jubilee 1942

Kanadske in britanske enote so 19. avgusta 1942 izvedle pomorski desant na Dieppe, pristaniško mesto na obali okupirane Francije. Namen operacije s kodnim imenom Jubilee je bil frontalni napad na dobro utrjeno območje. Kljub temu, da je operacija zahtevala mnogo življenj, večine zastavljenih ciljev niso uspeli izpolniti. Cilj magistrskega dela je prikazati, kako so vrsta dogodkov in pritiskov, ki so izhajali tako iz političnih kot tudi vojaških krogov ter lahkomiselnost načrtovalcev operacije, privedli do velike tragedije. Nemci so hud poraz izkoristili za namene lastne propagande in v številnih sporočilih poudarjali veliko nemško premoč in nepremagljivost Atlantskega zidu, ki se je razprostiral vzdolž atlantske obale zahodne Evrope. Vendar pa je, ironično, ta velika nemška zmaga na koncu privedla do njihovega končnega poraza. Čeprav je v operaciji Jubilee ugasnilo mnogo mladih življenj, so se zavezniki iz neuspeha veliko naučili in vse pridobljene izkušnje uporabili pri načrtovanju in izvedbi velike invazije na obalo Normandije 6. junija 1944. Izkušnje Dieppa so pokazale, da bi frontalni napad, čeprav uspešen, terjal previsok davek, zato so se odločili, da se v operaciji Overlord zavezniki enote izkrcajo na odprtih plažah in se na ta način izognejo dobro utrjenim pristaniškim mestom. S seboj so pripeljali dve umetni pristanišči »*Mulberry*«, da bi zagotovili vitalno logistično oskrbo na obali. Operacija Jubilee je izpostavila tudi nujnost skladnega sodelovanja vseh treh zvrsti oboroženih sil. Prav tako je nadzorno pokazala, da bodo zavezniki morali razviti nove tehnike in vojaška sredstva, da bodo uspešni pri napadu na dobro utrjene nemške obrambne položaje. Eden od pomembnejših izumov, ki so jih zavezniki uporabili v operaciji Overlord, so bila inženirska oklepna bojna vozila »*Hobart Funnies*«. Ta so razvili zaradi velikega pokola inženircev na obali Dieppa, ki so bili brez prave zaščite lahka tarča nasprotnika. Operacija Jubilee je izpostavila tudi nujnost intenzivnega bombardiranja zračnih sil in ladijskega topništva ter njuno usklajeno podporo tik pred izkrcanjem. Za uspešen desant naj bi bilo potrebno tudi večje število plovil najrazličnejših vrst in velikosti, s katerimi bi se lahko dosegla večja udarna moč v prvi fazi napada.

Ključne besede: pomorska desantna operacija, naskok, izkrcanje, operacija Jubilee, Dieppe.

The meaning of amphibious Operation Jubilee 1942

On the 19 August 1942 a force of Canadian and British troops engaged in assaulting the sea port of Dieppe on the Channel coast of occupied France. Operation Jubilee was a frontal assault on the fortified port. Almost none of the original objectives were achieved and the cost in human lives was disastrous. The aim of my master degree work is to set Operation Jubilee in the context of its time and to illustrate how a series of events and pressures, political as well as military, and thoughtlessness of planners led to this great tragedy. The Germans made great propaganda out of debacle, demonstrating to the world the superiority of German defenses and the invincibility of the Atlantic wall along the coast of Western Europe. Ironically, this great German victory eventually contributed to their ultimate defeat. Although the losses had proved dreadful, Allies also learned from the failure of the Dieppe raid and the rewards were reaped on the Normandy beaches on 6 June 1944. Their experience taught them, even if they could successfully storm a defended port, the cost would be prohibitive. So when Operation Overlord was implemented, the men went in over open beaches, avoiding the defenses concentrated on the many ports and they took their ports with them, in the shape of two gigantic artificial Mulberry harbors. The Dieppe raid also demonstrated that cooperation between three services would have to be much closely integrated to successfully execute any large-scale amphibious operation. New techniques and armor would have to be developed to attack fixed defenses. One of the most important inventions that the Allies used in Operation Overlord were specialized armored fighting vehicles known as Hobart Funnies. These were developed due to high rate of sapper casualties in Operation Jubilee. The Allies also learned that heavy naval and air bombardment would have to precede any attack and close support would be essential immediately prior to any landing. Operation Jubilee also showed that a much larger fleet of landing craft of all types and sizes would be vital to enable the Allies to put strong forces ashore in one lift.

Key words: amphibious operation, raid, landing, Operation Jubilee, Dieppe.

KAZALO

1 UVOD	8
2 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI DEL	10
2.1 Predmet proučevanja	10
2.2 Cilji proučevanja	11
2.3 Pristop in uporabljene metode	11
2.4 Hipoteze	12
2.4.1 Temeljna hipoteza	13
2.4.2 Izpeljane hipoteze	13
2.5 Struktura naloge	13
2.6 Opredelitev temeljnih pojmov	14
3 ZGODOVINSKI ORIS POMORSKIH DESANTNIH OPERACIJ	17
3.1 Obdobje ladij na vesla	18
3.2 Obdobje ladij na jadra	19
3.3 Obdobje ladij na mehanski pogon	20
3.3.1 Od 19. do začetka 20. stoletja	20
3.3.2 Prva svetovna vojna	21
3.3.3 Med obema svetovnima vojnama	22
4 POLITIČNO OZADJE OPERACIJE	24
4.1 Zahteve za odprtje druge fronte	24
4.2 Strategija Združenih držav Amerike	25
4.3 Britanski odzivi na pritiske zaveznikov	27
4.4 Odločitev za izvedbo operacije Rutter/Jubilee	28
5 UDELEŽBA KANADSKIH SIL V EVROPI	30
5.1 Odločitev za sodelovanje kanadskih vojakov	31
6 NAČRT OPERACIJE RUTTER/JUBILEE	32
6.1 Načrt operacije Rutter in njena odpoved	33
6.2 Odločitev za operacijo Jubilee	34
6.3 Spremembe prvotnega načrta operacije	37
6.4 Načrt operacije Jubilee in sodelujoče sile	38
6.4.1 Poveljstvo in njihov načrt	38
6.4.2 Kopenske sile in njihov načrt	38
6.4.3 Pomorske sile in njihov načrt	42
6.4.4 Zračne sile in njihov načrt	43
6.5 Urjenje sil	44
7 NEMŠKE SILE IN NJIHOV NAČRT OBRAMBE	45
7.1 Nemški ukrepi na območju Dieppa pred operacijo Jubilee	48
8 POTEK OPERACIJE JUBILEE	49
8.1 Izkrcevalni coni Rumena plaža I in Rumena plaža II	51
8.1.1 Izkrcevalna cona Rumena plaža II	53
8.1.2 Izkrcevalna cona Rumena plaža I	55

8.2 Izkrcevalni coni Oranžna plaža I in Oranžna plaža II	56
8.2.1 Izkrcevalna cona Oranžna plaža I	57
8.2.2 Izkrcevalna cona Oranžna plaža II	58
8.3 Izkrcevalna cona Modra plaža	59
8.3.1 Obramba območja in topografske značilnosti	60
8.3.2 Izkrcanje	60
8.3.3 Umik in evakuacija.....	62
8.4 Izkrcevalna cona Zelena plaža	63
8.4.1 Obramba območja in topografske značilnosti	64
8.4.2 Izkrcanje	64
8.4.3 Umik in evakuacija.....	67
8.5 Glavni napad – izkrcevalni coni Rdeča in Bela plaža	69
8.5.1 Obramba območja in topografske značilnosti	69
8.5.2 Izkrcanje	70
8.5.3 Umik in evakuacija.....	74
8.6 Zračna bitka	76
8.7 Nemške sile in njihov odziv	76
9 ANALIZA OPERACIJE JUBILEE	77
9.1 Pomanjkljivosti načrtovanja operacije	77
9.1.1 Pomanjkljiva ocena nemških obrambnih zmogljivosti	77
9.1.2 Neprimernost območja za izkrcanje tankovske enote	79
9.1.3 Napačna identifikacija nemških enot na območju Dieppa	80
9.1.4 Nejasna linija odločanja pri načrtovanju	81
9.1.5 Odločitev za taktiko frontalnega napada na mesto.....	82
9.1.6 Odločitev o omejitvi ognjene podpore	83
9.1.7 Slabosti končnega načrta operacije	85
9.2 Analiza dogajanja na bojišču	86
9.2.1 Analiza napada na izkrcevalno cono Rumena plaža I in II	86
9.2.2 Analiza napada na izkrcevalno cono Oranžna plaža I in II.....	87
9.2.3 Analiza napada na izkrcevalno cono Modra plaža.....	88
9.2.4 Analiza napada na izkrcevalno cono Zelena plaža.....	89
9.2.5 Analiza napada na glavno izkrcevalno cono – Rdeča in Bela plaža	89
9.2.6 Pomanjkljivost ognjene podpore zračnih sil	90
9.2.7 Pomanjkljivost ognjene podpore ladijskega topništva	91
9.2.8 Pomanjkljivosti zvez in komunikacij	92
10 OPERACIJA OVERLORD	93
11 VPLIV OPERACIJE JUBILEE	96
11.1 Vpliv operacije Jubilee na nemško stran	96
11.2 Vpliv operacije Jubilee na zavezniško stran	98
11.2.1 Organizacija logistične oskrbe	98
11.2.2 Izbira območja izkrcanja	100
11.2.3 Obveščevalna dejavnosti	100
11.2.4 Načrtovanje operacije.....	101
11.2.5 Urjenje sil	102
11.2.6 Ognjena podpora zračnih sil.....	103
11.2.7 Uporaba zračnih desantnih enot	104
11.2.8 Ognjena podpora pomorskih sil	105

11.2.9 Usmerjanje ognja ladijskih topniških baterij.....	106
11.2.10 Zaščita desantnih plovil.....	106
11.2.11 Odprava navigacijskih napak	107
11.2.12 Razvoj inženirskih oklepnih vozil.....	107
11.2.13 Tankovske enote.....	109
11.2.14 Topniška podpora pehoti na kopnem	110
11.2.15 Komunikacije in zveze	110
11.2.16 Razmerje rezervnih sil.....	111
12 ZAKLJUČEK	111
13 LITERATURA	116
14 PRILOGE	121
Priloga A: Sodelujoče kopenske sile	121
Priloga B: Sodelujoče pomorske sile	121
Priloga C: Sodelujoče letalske sile	123
Priloga Č: Kronološki pregled poteka operacije	123
Priloga D: Fotografski posnetek Modre plaže.....	125
Priloga E: Fotografski posnetek glavne plaže Dieppa	125
 KAZALO TABEL IN ZEMLJEVIDOV	
Tabela 6.1: Načrt kopenskih sil v operaciji Jubilee	39
Zemljevid 6.2: Načrt operacije Jubilee	41
Zemljevid 6.3: Načrt napada na glavno plažo.....	42
Tabela 7.1: Nemška obramba	47
Zemljevid 8.1: Morske poti čez Rokavski preliv	50
Organigram 8.2: Linija poveljevanja	51
Zemljevid 8.3: Napad enote Commando 3.....	54
Zemljevid 8.4: Napad enote Commando 4.....	58
Zemljevid 8.5: Napad na Zeleno plažo	67

1 UVOD

Britanski vojaški vrh je aprila 1942 začel načrtovati pomorski desant na Dieppe, manjše pristaniško mesto na obali okupirane Francije. Operacija, ki je najprej dobila kodno ime Rutter, po njeni odpovedi pa Jubilee, je predvidela sodelovanje več kot 6000 vojakov, predvsem iz Kanade in Velike Britanije. Cilji operacije so bili izkrcaње na utrjenem območju francoske obale, izpolnitev bojnih nalog in umik nazaj v Veliko Britanijo. Operacija naj bi po načrtu trajala od šest do devet ur in naj bi bila prvi obsežnejši napad na Hitlerjev Atlantski zid, ki je v času druge svetovne vojne predstavljal dobro utrjen obrambni sistem na obalah zahodne Evrope. Glavni poveljnik operacije, generalmajor John Hamilton Roberts, je sodelujoče vojake pospremil z besedami: »Ne skrbite možje, to bo mala malica.«

Operacija Jubilee je potekala 19. avgusta 1942. Vojaki so se izkrcali na osmih conah 20 kilometrov dolgega obalnega pasu. Kljub manjšemu uspehu na desnem krilu bojišča je bila operacija popolna katastrofa, saj so bile zavezniške izgube kar 68-odstotne. V njej je ugasnilo mnogo mladih življenj, saj je vojake povsem pokosil nasprotnikov ogenj iz dobro utrjenih nemških obrambnih položajev na obali Dieppa. Britanci so svoje upe polagali v uporabo tankov, vendar ti niso dosegli pričakovanega uspeha. Kar 12 (od 30) jih je tik po izkrcanju zaradi strukture terena obtičalo na obalnem predelu. Tudi kraljeve zračne sile RAF so nemški Luftwaffe želele povzročiti velike izgube, vendar jim to ni uspelo in so same doživele hud poraz. Kljub temu je treba poudariti, da se je v zračnem prostoru Dieppa ta dan odvila ena večjih enodnevnih zračnih bitk druge svetovne vojne.

Na velik neuspeh zaveznikov je v prvi vrsti vplival predvsem pomanjkljiv načrt operacije, ki je temeljil na napačni oceni nemških obrambnih zmogljivosti na območju Dieppa, površni interpretaciji topografskih značilnosti, napačni odločitvi vpletelih strani glede taktike napada in omejitve ognjene podpore ob izkrcanju pehote. Načrt ni predvidel nobene možnosti nepredvidenih okoliščin, ki bi se lahko pripetile tekom zavezniškega napada, saj so se načrtovalci operacije zanašali na uspeh tako celotne operacije, kot tudi vseh njenih faz. Pomanjkljivosti načrta so se nato odrazile na bojišču in so imele velik doprinos k tragičnemu pokolu vojakov.

Operacija Jubilee, ki je pritegnila tudi mojo pozornost, je zelo zanimiva za proučevanje. Ena najbolj kontroverznih operacij druge svetovne vojne še danes sproža številne polemike, saj so vojaški porazi že sami po sebi vedno predmet številnih nasprotujočih si mnenj, posebej ko gre za velike človeške izgube. Med dodatnimi razlogi za to je nedvomno tudi pomanjkanje uradnih dokumentov, zato mnoga vprašanja o operaciji ostajajo

neodgovorjena in puščajo veliko manevrskega prostora za alternativne razlage in špekulacije številnih vojaških analitikov.

Odrpta vprašanja, ki po mojem mnenju nikoli v celoti ne bodo dočakala epiloga in sem jih predstavila tudi v svoji magistrski nalogi, se nanašajo predvsem na politično ozadje operacije in na prave interese, ki so privedli do odločitve za operacijo, kdo je operacijo Jubilee odobril po tem, ko je bil napad na Dieppe s prvotnim kodnim imenom Rutter odpovedan in zakaj je prišlo do odločitve, da bodo glavnino sodelujočih kopenskih sil sestavljale enote kanadske vojske.

Operacija Jubilee izpostavlja še eno izjemno pomembno in zapleteno vprašanje, ki je glavni predmet mojega proučevanja. Operacija naj bi izpostavila številne težave, ki se pojavijo ob napadu na dobro utrjeno in branjeno obalo. Poraz so zato proučevali številni strokovnjaki, zadolženi za načrtovanje prihodnjih operacij. Najpomembnejše izkušnje iz te tragične epizode naj bi tako vplivale na izboljšanje taktike in tehnike pomorskih desantnih operacij, uporabljene naj bi bile tudi v poznejših zavezniških izkrcanjih, še posebej naj bi vplivale na zmanjšanje človeških izgub v najpomembnejši desantni operaciji druge svetovne vojne – Overlord, s katero so zavezniške sile 6. junija 1944 začele veliko ofenzivo in osvobodile zahodno Evropo.

Številni vojaški analitiki tako postavljajo operacijo Jubilee na posebno mesto v zgodovini, saj zagovarjajo dejstvo, da je bil prav Dieppe s svojim dragocenim podukom mejnik na poti h končni zmagi. Winston Churchill (1964, 473) je v svojih spominih zapisal: »Če se ozremo nazaj v preteklost morda zgleda, da so izgube v tej znameniti bitki nesorazmerne z doseženimi rezultati. To akcijo zavezniških sil bi bilo namreč napačno ocenjevati samo na podlagi tega merila. Dieppe zavzema v vojaški zgodovini posebno mesto in se ne sme označevati kot poraz naših sil. Šlo je za drago plačano, vendar ne brezsmiselno akcijo, ki je bila v taktičnem smislu rudnik izkušenj.«

Zanimive so tudi druge izjave in ocene operacije Jubilee. Sir Alan Brooks, načelnik britanskega imperialnega štaba, je operacijo ocenil takole: »Noben odgovoren poveljnik ne bi želel sodelovati pri načrtovanju velike invazije, če takšna operacija ne bi bila izvršena v preteklosti. Dieppe je predstavljal osnovo za načrtovanje prihodnjih operacij« (v Hebditch 2004). Admiral Louis Mountbatten, ki je vodil britansko poveljstvo za kombinirane operacije pa celo trdi, da je bil »dan D izbojevan na obali Dieppa« (v Niellands 2006, 267). O pomembnosti te operacije je prepričan tudi Perrault. »Tudi zavezniškemu taboru je bil Dieppe v poduk – drugače bi se izkrcanje v Normandiji končalo v potokih krvi« (Perrault 1975, 210). Kanadski zgodovinar C. P. Stacey je o Dieppu zapisal: »Mislim, da so največje koristi, ki so

bile pridobljene iz te izkušnje, prav tiste, na katere ni računal nihče. Zavezniško vrhovno poveljstvo je namreč dobilo povsem drugačen pogled na izvedbo takšne operacije. Dejstvo je, da je bil načrt napada na Dieppe prav takšen, kot bi ga zavezniki uporabili, če bi načrtovali invazijo večjih razsežnosti. Vendar pa je bil takšen načrt po Dieppu absolutno pozabljen« (v Whitaker 1992, 300).

Dieppe je na prvi pogled majhna operacija, ki je vsaj v slovenskem prostoru ob proučevanju naše zgodovine in večjih bitk druge svetovne vojne ostala povsem v ozadju. Mnogo bolj je zaradi svoje posebnosti še danes odmevna v zahodnem svetu, saj je zaveznikom pustila globoke rane. Posebej pomemben pečat je operacija pustila v Kanadi, saj je bila glavnina sodelujočih v tem napadu pripadnikov kanadske vojske, prav tako so se kanadske enote tu prvič v drugi svetovni vojni na kopnem borile proti nacističnim silam. Zaradi tega sem mnenja, da je to epizodo druge svetovne vojne treba prenesti tudi na slovenska tla.

2 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI DEL

2.1 Predmet proučevanja

Predmet proučevanja magistrskega dela so pomorske desantne operacije, ki veljajo za izjemno zahtevne ofenzivne operacije, sestavljene iz več soodvisnih faz. Zapletenost teh operacij in ranljivost sodelujočih sil zahtevata visoko stopnjo enotnosti in skladnega delovanja.

Predmet proučevanja sem analizirala v treh povezanih vsebinskih sklopih. V prvem delu sem zajela kratek pregled razvoja taktike pomorskih desantnih operacij v različnih zgodovinskih obdobjih, na katero je vplival razvoj pogonskega sistema plovil, saj so le ta omogočala prevoz vojakov in bojne tehnike do predvidenih izkrcevalnih con. Dotaknila sem se tudi nastanka prvih doktrinarnih konceptov, ki so nastali tik pred začetkom druge svetovne vojne, temeljili pa so predvsem na izkušnjah pomorskega desanta na Galipoli leta 1915. Drugi sklop raziskovanja, ki predstavlja tudi osrednjo temo magistrskega dela, je osredotočen na pomorsko desantno operacijo Jubilee, ki je potekala 19. avgusta 1942 in v kateri so zavezniki doživeli boleč poraz. V nalogi sem temeljito analizirala tako operacijo kot tudi ključne dejavnike, ki so privedli do poraza zavezniških enot, saj so ti bistven element za nadaljnjo analizo. Na podlagi izbranih izsledkov analize sem tako z vidika izbranih meril proučila širši pomen operacije Jubilee, predvsem pa njen vpliv na operacijo Overlord oziroma njeno prvo fazo, ko se je prvi del zavezniških vojakov izkrcal na obalo Normandije. Primerjavo obeh operacij prinaša še zadnji vsebinski sklop.

2.2 Cilji proučevanja

Pri proučevanju raziskovalnega problema sem si zastavila naslednje cilje:

- ❖ kratek pregled razvoja taktike pomorskih desantnih operacij v glavnih zgodovinskih obdobjih in nastanek doktrine;
- ❖ politično ozadje operacije Jubilee in predstavitev vzrokov, ki so privedli do načrtovanja in njene izvedbe;
- ❖ natančna analiza operacije Jubilee;
- ❖ analiza dejavnikov, ki so odločilno vplivali na poraz zavezniške strani;
- ❖ primerjava tistih segmentov operacije Jubilee, ki so pomembno vplivali na operacijo Overlord;
- ❖ posredovanje kritične ocene in svojega mnenja o pomenu operacije Jubilee.

2.3 Pristop in uporabljene metode

Prva faza magistrskega dela je obsegala pregled bibliografije o predmetu, ki sem ga proučevala. Zaradi zagotavljanja točnosti podatkov sem skušala uporabiti čim večje število najrazličnejših virov. Pri tem sem z obžalovanjem ugotovila, da je v slovenskem prostoru le malo relevantne literature, ki obravnava izbrano temo.

Z zbiranjem in proučevanjem tuje-jezične literature sem prišla do ugotovitve, da obstajajo poleg uradne ocene pomena in vpliva tudi številne alternativne razlage operacije Jubilee. Še posebej je povečanje števila najrazličnejših knjig in člankov o operaciji opazno po letu 1980, ko so se postopoma odpirali britanski arhivi. Nekateri avtorji odločno zavračajo uradno oceno pomena operacije in jo označujejo kot prirejen konstrukt britanskega vrha, s katerim so hoteli opravičiti hud poraz. Obtožbe nekaterih avtorjev grede celo tako daleč, da na posameznih mestih nekatere vidike operacije obravnavajo kot zavestno zaroto vpletenih strani. Sporne vidike operacije, ki so po drugi strani izjemno zanimivi, sem predstavila v magistrskem delu in jih skušala čim bolj kritično oceniti. Prav tako je treba kljub številnim interpretacijam, za katere je verjetno, da bodo tudi v prihodnosti ostale zgolj na hipotetični ravni, poudariti, da so velik pomen tej operaciji pripisovali prav tisti, ki so bili na kakršen koli način vpleteni v njeno nastajanje in izvedbo (britanski politični in vojaški vrh). To dejstvo še danes velja za uradno potrjeno razlago operacije, ki je tudi rdeča nit mojega magistrskega dela.

V procesu proučevanja raziskovalnega problema in verifikacije zastavljenih hipotez sem uporabila več teoretičnih metod. Najprej sem uporabila analizo in interpretacijo sekundarnih virov, ki se ukvarjajo z izbrano problematiko. Poleg knjižnih virov, člankov in

prispevkov s spleta sem za predstavitev vseh relevantnih podatkov uporabila tudi enciklopedije, slovarje in priročnike.

Druga poglavitna metoda, ki sem jo uporabila, je zgodovinsko-razvojna analiza, s katero sem predstavila pregled taktike in njen razvoj ter posamezne pomembnejše operacije v različnih zgodovinskih obdobjih.

Tretja uporabljena metoda je deskriptivna, ki mi je omogočila opis rezultatov analize pisnih virov in prikazovanje vseh relevantnih dejstev, ki se nanašajo na predmet proučevanja. S to metodo sem podrobno opisala načrt operacije, priprave, urjenje zavezniških sil, izkrcanje na obali Dieppa po posameznih conah in vzroke, ki so odločilno vplivali na tragičen razplet dogodkov.

V osrednjem delu besedila sem kot četrto metodo uporabila primerjalno metodo, s katero sem iskala podobnosti in razlike med posameznimi enotami analize. Pri tem sem se osredotočila na ključne pomanjkljivosti operacije Jubilee, na kakšen način so vplivale na izboljšanje taktike in tehnike pomorskih desantnih operacij in kako so se odrazile pri izkrcanju zavezniških vojakov na obalo Normandije dve leti kasneje.

Z metodo kritike virov sem si pomagala pri interpretaciji rezultatov, ki so bistvenega pomena za overitev postavljene hipoteze.

2.4 Hipoteze

Operacija Overlord je bila vrhunec desantnih operacij druge svetovne vojne, kjer so se združili tako tehnični dosežki, kot tudi izkušnje na področju izvajanja takšnih operacij. Te so zavezniške sile pridobivale tekom vojne na najrazličnejših bojiščih. Izkrcanje zavezniških sil v severni Afriki novembra 1942, kjer so zavezniki porazili nemško italijanske sile, izkrcanja v Italiji (Sicilija - julij 1943, Kalabrija - september 1943, Salerno - september 1943, Anzio - januar 1944), ki so bila pomemben korak pri zlomu italijanske fašistične vladavine in osvajanja številnih otokov na širnih prostranstvih Tihega oceana so predstavljala najpomembnejše pomorske desantne operacije druge svetovne vojne, v katerih so zavezniki postopoma standardizirali taktične postopke in si pridobili nove izkušnje.

Operacija Jubilee, ki je v primerjavi z navedenimi operacijami strateškega pomena relativno majhna in je imela zgolj omejene vojaške cilje, pa je osvetlila probleme, ki se pojavijo pri napadu na dobro utrjeno obalno območje. Z bolečim porazom, ki so ga zavezniki doživeli v operaciji Jubilee, naj bi si ti ustvarili natančno predstavo, kakšno taktiko bodo morali uporabiti, da bodo lahko prebili močno utrjen obalni sistem Atlantskega zidu in kaj vse

bodo morali upoštevati pri načrtovanju in izvedbi velike invazije na obalo Francije, s katero bi dokončno porazili nacistično Nemčijo.

Na podlagi navedene obrazložitve sem izpeljala temeljno hipotezo magistrskega dela. Čeprav še enkrat poudarjam, da sta operaciji Jubilee in Overlord popolnoma različni glede na pomen in velikost, pa je primerjava mogoča na podlagi osnovnih doktrinarnih načel takšnih operacij in na taktični ravni, kjer sem zaradi primerljive velikosti iskala podobnosti in razlike med izkrcanjem 2. kanadske divizije, ki je sodelovala v operaciji Jubilee in 3. kanadske divizije, ki je sodelovala v operaciji Overlord.

2.4.1 Temeljna hipoteza

Pomorska desantna operacija Jubilee je vplivala na pridobitev bistvenih taktičnih spoznanj in izkušenj, ki so jih zavezniške sile uspešno uporabile v operaciji Overlord in na izboljšavo ter razvoj povsem novih desantnih sredstev.

2.4.2 Izpeljane hipoteze

1. Glavni vzrok poraza pri napadu na Dieppe je bilo slabo načrtovanje operacije, ki je temeljilo na napačni oceni resničnega stanja in podcenjevanju nasprotnika.
2. Operacija Jubilee je pokazala, da so možnosti takojšnjega zavzetja in uporabe dobro utrjenega pristaniškega mesta zelo majhne, zato je prišlo do razvoja plavajočih pristanišč in drugih sredstev, ki so uspešno zagotovila vitalno oskrbo izkrcanih enot na obali.
3. Uspeh pomorske desantne operacije je odvisen od usklajenega delovanja vseh treh zvrsti oboroženih sil, ob zagotavljeni prevladi v zračnem prostoru ter koncentrirani podpori ladijskega topništva.

2.5 Struktura naloge

Prvi del magistrskega dela obsega metodološko-hipotetični okvir, ki mi je omogočil celovito in sistematično analizo predmeta proučevanja.

Uvod osrednjega dela sem posvetila analizi zgodovinskega pregleda pomorskih desantnih operacij. Analiza vsebuje pregled taktičnih konceptov in kratek oris pomembnejših pomorskih desantnih operacij skozi zgodovino, ki prispevajo k razumevanju celotnega razvoja takšnega načina vojskovanja.

V drugem delu sem predstavila pomorsko desantno operacijo Jubilee. Najprej sem predstavila politično ozadje, ki je bistvenega pomena za razumevanje vzrokov, ki so privedli do odločitve zavezniških sil, da operacijo izvedejo. Sledi predstavitev razvoja načrta za napad na Dieppe. Prvotna operacija Rutter, ki naj bi jo zavezniki izvedli med 3. in 8. junijem 1942, je bila zaradi slabih vremenskih razmer in dejstva, da so nemška izvidniška letala v britanskih pristaniščih opazila zavezniška plovila, opuščena. Novi načrt napada, s kodnim imenom Jubilee, je predvidel začetek operacije v noči z 18. na 19. avgust 1942. Podrobneje sem opisala cilje te operacije in predstavila priprave zavezniške strani. Sledi predstavitev kopenskih, pomorskih in zračnih sil, ki so sodelovale v napadu in predstavitev nemških enot, ki so branile dobro utrjeno območje Dieppa. V nadaljevanju sem natančno opisala izvedbo in potek operacije po posameznih izkrcevalnih conah.

Zadnji del sem namenila analizi glavnih vzrokov, ki so vplivali na hud poraz zavezniške strani. Osredotočila sem se na pomanjkljivosti in napake tako pri načrtovanju operacije kot tudi na bojišču. Moja analiza temelji predvsem na pregledu nemških obrambnih zmogljivosti na območju Dieppa, vprašanju izbire frontalne taktike napada na dobro utrjeno območje, na vplivu parcialnih interesov vpletenih strani na nastajanje načrta in vprašanju zagotovitve intenzivne ognjene podpore ladijskega topništva in zračnih sil ob izkrcaju enot. Ker naj bi zavezniki z napadom na Dieppe pridobili številne bogate izkušnje, sem v zadnjem delu skušala poiskati neposredne povezave med operacijo Jubilee in operacijo Overlord.

V sklepnem delu sem predstavila sintezo ključnih ugotovitev, ki mi je pomagala odgovoriti na glavno raziskovalno vprašanje, ali so spoznanja in izkušnje, ki so jih zavezniki pridobili v operaciji Jubilee, resnično vplivale na operacijo Overlord, eno ključnih operacij druge svetovne vojne.

2.6 Opredeelitev temeljnih pojmov

Za takšne vojaške operacije se lahko uporablja več terminov, in sicer desant, amfibijska operacija, najdemo pa tudi termin kombinirana oziroma sestavljena operacija.

V vojaški strokovni literaturi zahodnih držav se večinoma uporablja izraz **amfibijska operacija**. V angleškem jeziku »*amphibious*« pomeni dvoživka, kar v vojaškem smislu pomeni, da takšna operacija vključuje dva naravna elementa (Verbinc 1974, 46). Gre torej za bojno delovanje mornariških in desantnih sil z morja proti sovražni ali potencialno sovražni obali (Joint Doctrine for Amphibious Operations 1992).

Besedna zveza **kombinirana oziroma sestavljena operacija** se je začela uporabljati predvsem po prvi svetovni vojni, ko so takšne operacije z intenzivnim razvojem letalstva

postale vse bolj zapletene. Takrat se je začela razvijati doktrina, ki je »pometla s partikularizmom kopenskih, zračnih in pomorskih sil« (Enciklopedija druge svetovne vojne 1982, 229). Britanci so na začetku druge svetovne vojne uporabljali ta termin, saj so ustanovili poveljstvo za kombinirane operacije, ki je bilo med drugim zadolženo tudi za načrtovanje operacije Jubilee.

V strokovni literaturi, ki jo najdemo v slovenskem prostoru, se še vedno pogosto uporablja izraz **desant**, ki ga bom v magistrskem delu uporabila tudi sama. Termin izhaja iz francoske besede »*descente*« in pomeni izkrcanje, spust. Glede na način prevoza in vrsto prevoznih sredstev je lahko pomorski, rečni ali zračni (Vojna enciklopedija 1959, 445). Tu se bom omejila na pomorski desant, saj je ta predmet mojega proučevanja.

Evans (1990, 104) v svoji definiciji omenja pet faz pomorskih desantnih operacij, in sicer:

- ❖ načrtovanje operacije,
- ❖ urjenje,
- ❖ vkrcanje moštva in bojne tehnike na plovila,
- ❖ premik po vodi do cilja,
- ❖ napad/juriš (izkrcanje).

Pomorske desantne operacije se izvajajo za:

- ❖ nadaljevanje bojnih operacij,
- ❖ osvojitvev mostišča za postavitve pomorske, zračne ali kopenske baze,
- ❖ onemogočanje uporabe ozemlja nasprotnikovim silam,
- ❖ vezavo nasprotnikovih sil in preusmeritve pozornosti ter s tem omogočanje drugih bojnih operacij (Joint Doctrine for Amphibious Operations 1992).

Karpov (1957, 261–262) loči več vrst pomorskih desantnih operacij glede na cilj, ki se želi doseči:

- ❖ strateški – cilj strateškega desanta je odprtje nove fronte z izkrcanjem večjih sil, najmanj velikosti armade;
- ❖ operativni – enote, ki se uporabijo za operativni desant, so v rangi divizije ali korpusa. Namen operativnega desanta je podpora vojaškim operacijam v obalnem predelu, zavzetje posameznih ključnih točk, pomembnih za nadaljnji potek vojaških operacij, ali pa preusmeritev nasprotnikovih sil z drugih bojišč;

- ❖ taktični – izvrši se z enoto, ki je manjša od divizije (ena ali več brigad) z udarom v bok ali v zaledje nasprotnika za podporo glavnini sodelujočih kopenskih sil;
- ❖ diverzantski – izkrcanje posebnih enot, njihov cilj je uničenje posameznih objektov. Gre za kratkotrajni udar v zaledju nasprotnika. Enote se takoj po opravljeni bojni nalogi vrnejo v svoje vojaške baze.

Na podlagi te definicije bi operacijo Jubilee glede na velikost uporabljenih sil (2. kanadska divizija in enote komandosov) lahko umestili v taktični pomorski desant, glede na cilj operacije, ki je predvidel izkrcanje vojakov, izpolnitev bojne naloge in umik, pa bi operacijo Jubilee nedvomno uvrstili med diverzantske pomorske desante.

Ameriška doktrina pomorskih desantnih operacij danes opredeljuje pet tipov:

- ❖ juriš (assault): sile udarijo z veliko močjo in utrdijo mostišče na sovražni ali potencialno sovražni obali. Bistveni element za uspeh ostaja element presenečenja, ki ga je mogoče doseči z nenadnim udarom sil po nasprotniku na čim ugodnejši lokaciji in v čim ugodnejšem trenutku. Največji učinek pri napadu se doseže z uporabo vseh zmogljivosti, ki so na voljo. Nujni so tudi tesno sodelovanje in usklajevanje vseh sil ter lokalna prevlada na morju in v zraku. Bistvena pri takšnem desantu je prilagodljivost načrta v vseh fazah;
- ❖ naskok (raid): gre za hiter vdor ali kratkotrajno zasedbo ozemlja s ciljem, da se izpolni bojna naloga, temu sledi načrtovani umik. Bistvena sestavina uspeha je element presenečenja ob napadu;
- ❖ demonstracija (demonstration): je prikaz sile za zavajanje nasprotnika o času, lokaciji in moči glavnega izkrcanja. Pri tem se skuša doseči maksimalna raven nasprotnikovega odziva;
- ❖ umik (withdrawal): sile se z obale, ki jo brani in nadzira nasprotnik, umaknejo na plovila; lahko pomeni tudi evakuacijo civilnega prebivalstva ali vojakov s kriznega območja;
- ❖ podpora drugim operacijam (support to other operations): pomorske desantne operacije lahko prispevajo k preprečevanju ali omilitvi krize, ohranjanju miru ali podpori civilnim oblastem pri vzpostavljanju miru ... (Amphibious operation JP3-02 2012).

Operacijo Jubilee bi na podlagi te tipologije lahko umestili med naskoke (raid), saj je šlo za kratkotrajno zasedbo območja, uničenje načrtovanih vojaških ciljev in umik enot nazaj v Veliko Britanijo.

Za uspeh pomorskih desantnih operacij morajo biti izpolnjena nekatera načela, in sicer:

- ❖ doseganje prevlade v zračnem prostoru in na morju je nujno za uspešen prevoz sil in izkrcanje na predviden obalni odsek. Mostišče je tako izolirano in zaščiteno pred nasprotnikovim bojnim delovanjem, kar omogoča hitro in varno izkrcanje vojakov in bojnih sredstev na obalo. V drugi fazi prevlada v zračnem prostoru in na morju omogoča tudi kontinuirano ognjeno podporo kopenskim enotam ob njihovem prodoru v notranjost ozemlja in pri izpolnitvi bojnih nalog ter učinkovito logistično oskrbo;
- ❖ premoč izkrcajočih se sil: če se sile izkrcavajo na dobro branjeno obalo, naj bi bilo razmerje vojakov 3 : 1, kar bi omogočilo takojšen, predvsem pa uspešnejši protinapad. To razmerje ni nujno v primerih, ko se sile izkrcajo bodisi na nebranjen ali pa le na nekoliko slabše branjen obalni odsek. Pri izračunu je treba upoštevati tudi ognjeno podporo mornariških in letalskih sil, ki so moštvu pri izkrcanju na voljo;
- ❖ sistem jasne in nedvoumne poveljniške strukture ter odgovornosti: glavno poveljstvo sestavljajo vrhovni poveljnik operacije, ki je v resnici primus inter pares in predstavniki različnih zvrsti oboroženih sil, ki so odgovorni za priprave svojih enot na bojne naloge in njihovo izvedbo. Za uspeh operacije je nujno tesno sodelovanje vseh poveljnikov in dobro usklajevanje. Poveljniki morajo imeti veliko različnega znanja in veliko izkušenj, saj morajo poznati zmožnosti in omejitve bojnega delovanja tako svoje kot tudi drugih zvrsti oboroženih sil (Evans 1990, 94–97).

Glavna načela, ki so nujna sestavina uspeha pomorskih desantov, so vključena že v doktrinarne dokumente, ki so nastali med obema svetovnima vojnoma. Veljajo še danes, saj jih v svojih dokumentih povzema tudi Nato.

3 ZGODOVINSKI ORIS POMORSKIH DESANTNIH OPERACIJ

Države z visoko stopnjo družbeno-ekonomskega razvoja in ofenzivno politično strategijo, ki se kaže na strukturi, velikosti in opremljenosti oboroženih sil ter njihovi sposobnosti prav tako ofenzivnega bojnega delovanja, so imele skozi različna zgodovinska obdobja možnost, da so uresničevale svoje interese. Njihovi vzgibi za tako delovanje so bili najpogosteje ekspanzionistične težnje in osvajanje novih ozemelj. Pri tem so pri napadu na oddaljene cilje,

ki so jih ločevala morja, reke ali jezera, uporabljali pomorske desantne operacije, ki veljajo za zelo zapletene ofenzivne vojaške operacije, sestavljene iz več povezanih faz. Poleg ekonomske komponente, ki je pogojevala zmožnosti oboroženih sil za vodenje oboroženega boja, je na pomorske desantne operacije vplival tudi razvoj pogonskih sredstev plovil, ki so omogočila prevoze do izbranih ciljev na obalnem območju. Skladno s tem so se razvijale tudi taktika, strategija in doktrina pomorskih desantnih operacij.

Ločimo tri glavna obdobja:

- ❖ obdobje ladij na vesla,
- ❖ obdobje ladij na jadra,
- ❖ obdobje ladij na mehanski pogon.

3.1 Obdobje ladij na vesla

Nepreverljive zapise o prvem pomorskem desantu najdemo v epu Iliada, in sicer naj bi se grške enote izkrcale na maloazijski obali in začele dolgotrajno obleganje Troje. Ker te vojaške operacije zaradi pomanjkanja stvarnih dejstev ne moremo označiti za prvi pomorski desant v zgodovini vojskovanja, za prvo takšno operacijo štejemo izkrcanje perzijske vojske v Maratonskem zalivu leta 490 pr. n. št. V tej operaciji je sodelovalo več kot 600 ladij, vojaki pa so se brez odpora Atencev izkrcali na obalo in se reorganizirali za nadaljnje vojskovanje na kopnem (Prikril 1980, 15). Pri tem je razvidna preprosta taktika, saj je nizek ugrez takratnih plovil omogočil neposredno izkrcanje vojakov in bojne tehnike na obalo. Velika pomanjkljivost tega pomorskega desanta pa je bila, da Perzijci niso utrdili zavzetega obalnega območja in so se morali takoj po porazu na Maratonskem polju umakniti na ladje.

Taktične značilnosti pomorskih desantov takratnega obdobja oriše tudi izkrcanje Kartažanov na Sicilijo leta 480 pr. n. št. Vojaki so v tej operaciji uporabili tudi konjeniško enoto. Konje so izkrcali s pomočjo posebnih premičnih mostov, ki so jih izdelali prav v ta namen. Izkrcanje je potekalo ob podpori lokostrelcev, vojaki pa so za zaščito ladij in opreme na obali že utrdili manjše mostišče (Vojna enciklopedija 1959, 445).

Poznejši pomorski desanti so bili pogosti v Sredozemskem morju, saj so z njimi Rimljani širili meje svojega imperija. Pri tem se je vse bolj kazala potreba po intenzivnejši strelski podpori ob izkrcanju in večji organiziranosti desanta. Velik podvig za rimsko vojsko je bilo velikopotezno izkrcanje vojakov in bojne tehnike na angleško obalo, prvič leta 55 in nato še leta 54 pr. n. št. Rimljani so ob izkrcanju poleg podpore strelcev zagotovili tudi močan ogenj

iz lažjih obstreljevalnih naprav,¹ ki so postale del standardne ladijske oborožitve. Prav tako so v obeh operacijah po izkrcanju utrdili mostišče in organizirali dober sistem logistične podpore, ki pa so ga v operaciji leta 55 pr. n. št. prekinile slabe vremenske razmere (The Landings of Caesar in Britain 2011).

Taktika pomorskih desantnih operacij se po izkrcanjih rimske vojske slabo tisočletje ni razvijala. Spremembe so opazne šele na koncu obdobja ladij na vesla, ko je William I. leta 1066 izvedel uspešen desant iz Francije na britansko otočje. Pred operacijo je potekalo intenzivno urjenje vojakov zanjo. Prevoz in izkrcanje sta bila skrbno organizirana in razdeljena na več posameznih faz. Prva skupina vojakov je po izkrcanju utrdila manjše mostišče in poskrbela za ustrezno zaščito in podporo nadaljnjemu izkrcanju moštva. Druga skupina vojakov je omogočila varno sidrišče ladij, s katerih se je nato izkrcala glavnina sil. Posebna ladijska dvigala so omogočila hitrejše in lažje izkrcanje vojakov in konjev ter iztovarjanje bojne tehnike in drugega tovora. William I. je prav tako zasnoval dobro organiziran sistem logistične podpore, ki bi prispeval k uspešnejšemu prodoru vojakov v notranjost ozemlja.

V obdobju križarskih vojn so gradili vse večje transportne ladje, ki so lahko prepeljale tudi po 100 vitezov in njihovih konjev s spremstvom, do večjih novosti pri uporabi desantne taktike pa v tistem času ni prišlo (Vojna enciklopedija 1959, 445-446).

3.2 Obdobje ladij na jadra

Ladje na jadra so močno vplivale na razvoj taktike in strategije pomorskih desantnih operacij. Takšna plovila so sicer lahko prepeljala znatno večje število vojakov in bojne tehnike, a so se morala zasidrati v globokem morju, da niso nasedla. Na večjo razdaljo med sidriščem ladij in obalo je vplivala tudi vojaška uporaba smodnika, kar je vplivalo na hiter razvoj ognjenega orožja. Dovolj zgovoren je podatek, da so se na začetku tega obdobja ladje zasidrle nekaj sto metrov od obale, da so bile tako zunaj dometa nasprotnikovega bojnega delovanja, na koncu pa več kot kilometer (Vojna enciklopedija 1959, 446). Vojaki so se zatem prekrkali na manjša plovila na vesla in se ob ognjeni podpori ladijskega topništva izkrcali na predviden obalni odsek.

Izkrcanje vojakov je postalo vse bolj zahtevno in zapleteno, uspeh pa je bil odvisen tudi od izurjenosti in hitrosti enot, ki so se izkrcale kot prve in zavzele načrtovano mostišče. To je privedlo do razvoja posebnih enot mornariške pehote. Že v 16. stoletju so se v Španiji, pod

¹ Balisti in katapultti.

kraljevino Filipa II., začele ustanovljati prve stalne enote vojakov, ki so bile izurjene tako za pomorsko kot tudi za kopensko bojevanje (Spanish Marines 2012)

V 17. stoletju so se tudi v angleških in nizozemskih oboroženih silah začele razvijati enote mornariške pehote. Te enote so prvič sodelovale v angleško-nizozemskih vojnah, in sicer leta 1667 v desantni operaciji nizozemskih enot na angleško obalo. Ključna komponenta uspeha je bila v tem primeru hitrost izkrcanja enot, saj podpora topniškega obstreljevanja z ladij zaradi valovanja morja ni bila dovolj učinkovita (The Dutch Invasion of England 2012).

V 18. in na začetku 19. stoletja, ko se je obdobje ladij na jadra približevalo koncu, je razvoj orožja in druge bojne tehnike prispeval po eni strani k boljši tehnični opremljenosti enot, po drugi pa so te postale vse bolj odvisne od dobre in kontinuirane logistične oskrbe. Omogočila jo je prevlada na morju, ki je postala bistvena sestavina uspeha teh operacij. »Za uspeh so bili potrebni prevlada na morju in nadzor nad pomorskimi komunikacijami, ki nas vežejo z domačo bazo ter nadzor nad komunikacijami v bližini zavzetega območja.« (Mahan 1960, 148)

Prevlada na morju, ki je omogočila kontinuirano oskrbo desantnih sil, se je kot odločilna komponenta uspeha pokazala tudi pri Napoleonovih vojaških podvigih leta 1798. Po sicer uspešnem izkrcanju francoske vojske na obali Egipta so Britanci mesec dni pozneje v bitki pri Abukiru uničili velik del francoske flote in s tem osamili francoske sile na kopnem. Zaradi angleške prevlade v Sredozemskem morju, ki je onemogočala logistično oskrbo, so francoske sile slabele in po treh letih bojevanja tudi kapitulirale.

Prevlada na morju je prišla v ospredje tudi leta 1805, ko je Napoleon načrtoval invazijo na britansko otočje. Po sloviti pomorski bitki pri Trafalgarju, ko so angleške sile premagale francosko in špansko floto in si zagotovile prevlado na morju, Napoleon ni mogel uresničiti svojega načrta in izkrcati svoje vojske v Veliki Britaniji. »/.../ spet se je potrdilo, kako so dogodki na morju pomembni za zgodovino na kopnem.« (Prikril 1980, 218)

3.3 Obdobje ladij na mehanski pogon

3.3.1 Od 19. do začetka 20. stoletja

Na hitro in korenito preobrazbo vojnih mornaric in pomorskega vojskovanja od 19. stoletja naprej so vplivali novi znanstveni in tehnični dosežki ter hitra industrializacija. Lesene ladje na jadra so do začetka 20. stoletja povsem izginile s svetovnih morij, zamenjale pa so jih železne ladje na mehanski pogon, ki so imele močan oklep, v svoji oborožitvi pa popolnoma

nove vrste topov² (Prikril 1980, 223). Prav tako so v drugi polovici 19. stoletja začeli uporabljati tudi nova podvodna orožja, mine in torpeda.

Tehnične novosti 19. stoletja so vplivale tudi na taktiko in strategijo pomorskih desantnih operacij. Te so postale vse bolj zahtevne in zapletene. Ladje na mehanski pogon so bile hitrejše, imele so večjo nosilnost in so lahko prepeljale veliko vojakov in bojne tehnike. Prevlada na morju je postala bolj kot kdaj koli prej nujna komponenta uspeha. Posebno zahtevna sta bila tudi postopek prekrcanja moštva in bojne tehnike s transportnih ladij na manjše čolne in poznejše izkrcanje na obalo.³ Nove vrste orožja, posebej z avtomatskim načinom delovanja in brzostrelke, so omogočile dobro obrambo obale in postavljale branilce v nadrejeni položaj ter s tem močno oteževale izvedbo desanta (Vojna enciklopedija 1959, 447).

Pomembna pomorska desantna operacija v 19. stoletju je bila izvedena med krimsko vojno, ko so se angleške in francoske sile izkrcale pri Evpatoriji, severno od Sevastopola. Izkrcanje je potekalo na slabše branjen obalni odsek in je bilo uspešno, čeprav so bile angleške in francoske sile na desant slabo pripravljene, prav tako si predhodno niso zagotovile prevlade na morju. Vendar pa so »izkušnje krimske vojne dokazale popolno premoč parnega stroja nad jadri in veliko prednost oklepov ter eksplozivnih nabojev.« (Prikril 1980, 231)

Na podlagi izkušenj rusko-japonske vojne od leta 1904 do 1905 se je v pomorskem vojskovanju utrdilo načelo, da je za uspeh desanta nujna prevlada na morju, ki je postala zaradi novih tehničnih dosežkov vse bolj kompleksna. Prav tako so vojaški strokovnjaki poudarjali, da je za uspeh takšne operacije potrebna uporaba močnih sil in bojnih sredstev.

3.3.2 Prva svetovna vojna

Pogledi na pomorske desantne operacije so med prvo svetovno vojno ostali enaki. Taktika teh operacij je tako obsegala:

- ❖ predhodno razminiranje vseh pomembnih plovnih poti in območij;
- ❖ vkrcanje sil na transportne ladje;
- ❖ oblikovanje kolone v spremstvu vojnih ladij in plovba do točke prekrcanja enot;
- ❖ konvoj plovil se zasidra zunaj dometa nasprotnikovih sil;
- ❖ jurišne enote se prekrcajo na čolne in krenejo na obalo;
- ❖ izkrcanje poteka ob koncentrirani podpori ladijskega topništva;

² Topove so začeli izdelovati iz vlečenih debelih cevi, ki so lahko prenesle večje obremenitve. Polnili so jih od zadaj s pomočjo zapiraca, granate so dobile podolgovato obliko in so imele večjo prebojno moč. V tistem času so izumili tudi eksplozivne granate (Prikril 1980, 224).

³ Izkrcanje močnih sil in vojaške tehnike bi bilo lažje v pristanišču ali na obalnih območjih, ki so bila primerna za večje ladje, vendar so bila navadno zelo dobro branjena.

- ❖ ureditev baze za oskrbovanje enot, ki prodirajo v notranjost (Vojna enciklopedija 1959, 448).

Kljub zavedanju, da je za uspeh pomorskega desanta treba upoštevati vrsto dejavnikov, ki lahko vplivajo nanj, pa jih vojaški strokovnjaki vseeno niso dovolj upoštevali pri načrtovanju teh operacij. Največja slabost je bila v šibki povezanosti kopenske vojske in mornarice, saj ni bilo skupnih načrtov za urjenje, organizacijo in izvedbo operacij, ki so zahtevale usklajeno bojno delovanje obeh zvrsti oboroženih sil. Prav tako novi tehnološki dosežki, posebej na področju ladijskega topništva, niso bili dovolj upoštevani pri načrtovanju napada na dobro utrjene obalne položaje (Evans 1990,14).

Vse pomanjkljivosti pri načrtovanju in izvedbi pomorskih desantnih operacij so se nazorno pokazale v dardanelski operaciji, ko so se antantne sile aprila 1915 skušale izkrcati na polotok Galipoli, zavzeti Istanbul in izriniti Turčijo iz vojne. Operacija se je končala z velikim neuspehom antantnih sil. Na tragični razplet operacije so vplivali številni dejavniki:

- ❖ izguba strateškega presenečenja,
- ❖ pomanjkljiva izvidniška dejavnost,
- ❖ omejen dostop do obveščevalnih podatkov,
- ❖ nezadovoljive priprave na izvedbo in slabo urjenje vojakov,
- ❖ različni pogledi kopenske vojske in mornarice na taktiko napada,
- ❖ nejasnosti glede skupnega poveljstva,
- ❖ neprilagodljiv načrt operacije, ki se ni prilagajal situaciji na bojišču,
- ❖ slaba logistična podpora (Evans 1990, 16–17).

Izkrcanje na Galipoli velja za prvo moderno pomorsko desantno operacijo, njena analiza pa je imela pomembno vlogo pri razvoju prvih doktrinarnih konceptov, ki so nastali tik pred začetkom druge svetovne vojne.

3.3.3 Med obema svetovnima vojnama

Vojaški strokovnjaki tik po prvi svetovni vojni niso namenili dovolj pozornosti proučevanju izkušenj pomorskih desantov. Prevladovalo je celo mišljenje, da takšne operacije zaradi prevelikega tveganja v prihodnosti sploh ne bodo izvedljive. Vendar pa so po letu 1930, ko je bil razvoj letalstva v polnem teku, dobile nove razsežnosti. Vojaški strokovnjaki so dobili nov pogled na izvajanje desantov, intenzivno so analizirali nove vidike, nastali so tudi prvi

doktrinarni koncepti. Pomemben delež k uspehu pomorskih desantnih operacij sta prinesla prevlada v zračnem prostoru in usklajeno sodelovanje kopenske vojske, mornarice in letalskih sil (Evans 1990, 15).

ZDA so kmalu po prvi svetovni vojni zaradi naraščajoče grožnje Japoncev začele razvijati strategijo vojskovanja na Tihem oceanu, s katero bi obvladovale otočja okoli Japonske in si zagotovile pomembne baze za nadaljnje akcije. To je privedlo do nastanka prvih načrtov za pomorske desante operacije. Prav tako so izkušnje iz prve svetovne vojne pokazale, da so za uspeh takšne operacije potrebne manjše in dobro izurjene enote, ki imajo v svoji sestavi predstavnike vseh rodov vojske. S tem se je leta 1933 začela temeljita preobrazba dotedanjih ameriških ekspedicijskih sil, ki je privedla do nastanka vrhunsko izurjenih mornariških desantnih enot (Vojna enciklopedija 1959, 449). Istega leta so se zaradi posebne vloge teh enot začeli spreminjati tudi učni programi na vojaških akademijah. Uvedeni so bili številni raziskovalni projekti, v katerih so strokovnjaki analizirali različne vidike takšnih operacij. Analiza je temeljila tudi na praktičnih izkušnjah, pridobljenih v neuspelem desantu na Galipoli. Leta 1934 so študenti in njihovi inštruktorji izdali prvi neuradni dokument Poskusni priročnik desantnih operacij (The Tentative Manual of Landing Operations), ki je obsegal poglavja o skupnem poveljstvu, vprašanju koncentrirane podpore ladijskega topništva in zračnih sil, o različnih manevrih izkrcanja, pomenu zaščite osvojenega mostišča in organizaciji logistične oskrbe. Leta 1937 je na podlagi Poskusnega priročnika nastala tudi Doktrina desantnih operacij, ki je z manjšimi spremembami služila ameriški vojski pri načrtovanju in izvedbi vseh desantnih operacij v drugi svetovni vojni.

Velika Britanija je šele leta 1936 začela intenzivnejše vojaške vaje za izvedbo pomorskih desantnih operacij. Leta 1938 so ustanovili Center za urjenje in razvoj (Inter Service Training and Development Centre), v katerem so sodelovali predstavniki vseh treh zvrsti oboroženih sil. Vojaški strokovnjaki so prav tako analizirali izkušnje iz desanta na polotok Galipoli, ki je pokazal, kako nepremišljenost in tog pristop k desantnim operacijam lahko privedeta do velikega poraza. Skušali so tudi preseči ločevanje zvrsti oboroženih sil in »uskladiti kopenske in pomorske operacije tako, da bodo postale del širšega skupnega strateškega načrta« (Brian Bond v Evans 1990, 21). Istega leta je nastal tudi prvi doktrinarni koncept pomorskih desantov, in sicer Priročnik kombiniranih operacij (The Manual of Combined Operations). Angleški priročnik je nastajal neodvisno od ameriškega, vendar pa sta si bila dokumenta dokaj podobna, saj sta oba nastala na podlagi spoznanj, pridobljenih v desantu na Galipoli (Evans 1990, 21-23).

4 POLITIČNO OZADJE OPERACIJE

Čeprav zaradi pomanjkanja dokumentacije ne moremo potegniti dokončnih sklepov, zakaj je prišlo do načrtovanja operacije Rutter/Jubilee in kakšen je bil njen pravi namen, je večina avtorjev enotnih, da je na načrte vplival politični kontekst, ki ga bom podrobno predstavila v tem poglavju.

4.1 Zahteve za odprtje druge fronte

Katastrofalno stanje na afriškem bojišču spomladi leta 1941 in uspešna podmorniška ofenziva na Atlantiku sta kazala, da je osamljena Velika Britanija začela izgubljati vojno s silami osi. Junija 1941 je bistven preobrat v drugi svetovni vojni povzročila nemška operacija Barbarossa, s katero je Hitler brez vojne napovedi zahrbtno napadel Sovjetsko zvezo, ki je kljub ideološkim razlikam postala edini veliki zaveznik britanskega imperija. Stanje na vzhodnem bojišču je bilo poleti 1941 za novega britanskega zaveznika vse bolj kritično.

Sovjetska zveza je zaradi nemških uspehov nemudoma začela apelirati na Veliko Britanijo, naj aktivneje poseže v dogajanje na bojišču. Stalin je nujno zahteval odprtje druge fronte v zahodni Evropi, na podlagi katere bi bili Nemci po njegovih ocenah prisiljeni premakniti iz Sovjetske zveze vsaj 40 divizij, s čimer bi se Rdeča armada razbremenila. Ofenzivna operacija britanskih zaveznikov bi hkrati pomenila tudi pomemben začetni korak k zlomu nacistične Nemčije (Villa 1994, 70).

Novice o strahovitih izgubah tako vojakov kot tudi civilnega prebivalstva ter o okrutnih dejanjih nemškega agresorja na vzhodnem bojišču so pretresale ves svobodni svet. Stalinovi glasni pozivi na pomoč so vzbudili močna čustva tudi pri mnogih Britancih, ki pred vojno niso bili naklonjeni prvi državi komunizma. Stalin je s svojo propagando o novem bojišču na evropskem kontinentu pridobil na svojo stran britanski delavski razred s sindikati levega krila, ki so prav tako zahtevali aktivnejše delovanje svojega političnega in vojaškega vodstva⁴ (Neillands 2006, 69).

Zahteve britanskega naroda po novi ofenzivni operaciji na zahodu, s katero bi razbremenili vzhodno fronto in začeli rušiti Hitlerjevo vladavino, so izhajale tudi iz težkega vsakodnevnega življenja na otoku. Britanci so zaradi velikih motenj v oskrbi trpeli pomanjkanje osnovnih sredstev za preživetje, saj so nemške podmorniške sile uspele dobiti nadzor nad Atlantikom in z intenzivnim potapljanjem tovornih ladij skoraj pretrgati trgovske

⁴ Industrijska proizvodnja v vojne namene je zaradi potreb bojišča morala strmo naraščati, zato britanski politični vrh ni mogel povsem zanemariti mnenja delavskega razreda, ki je zahteval čimprejšnje odprtje druge fronte (Neillands 2006, 70).

komunikacije. Največji problem je pozimi 1941/42 predstavljalo pomanjkanje premoga, ki je močno poslabšalo ogrevanje gospodinjstev. Ob tem je bil britanski politični vrh primoran sprejeti tudi ostre restriktivne ukrepe pri potrošnji hrane.

Javnomnenjske raziskave so pokazale, da je kar 50 odstotkov Britancev nezadovoljnih z vladnim vodenjem vojne in je obsojalo njeno pasivnost⁵ (Whitaker 1992, 29). Nezadovoljstvo se je kazalo tudi v številnih demonstracijah v Londonu, kjer so ljudje zahtevali, da se v najkrajšem času odpre druga fronta. »Britanski narod je postal nepotrpežljiv, saj se ni strinjal z izbrano defenzivno strategijo, ki je predvidela predvsem izčrpanje nasprotnika« (Villa 1994, 65–67). Britanski politični vrh se je tako konec leta 1941 znašel pod velikimi pritiski tako Sovjetske zveze kot tudi domače javnosti.

Zahteve po bojišču na zahodu Evrope so dobile popolnoma nove razsežnosti decembra 1941, ko so v vojno stopile Združene države Amerike, ki so bile zaradi japonskega napada na Pearl Harbor primorane opustiti prevladujočo politiko izolacionizma.

4.2 Strategija Združenih držav Amerike

Zahodne zaveznice so na konferenci Arcadia, ki je potekala od 22. decembra do 14. januarja 1942, sprejele skupno strategijo o vodenju vojne. Čeprav so se ZDA zaradi zahrbtnega napada na Pearl Harbour prvotno nagibale, da bi težišče vojaških operacij usmerile proti Japonski, je v zaključnem delu konference prevladal konsenz o strategiji »*Nemčija prva*«, s katero bi zaveznice najprej porazile Nemčijo kot najmočnejšo nasprotnico in se šele nato usmerile v boje z njenimi šibkejšimi zaveznicami (Penrose 2009, 25).

ZDA so po sprejetju te strategije odločno podprle čim hitrejše odprtje novega bojišča na evropskem kontinentu. Sam predsednik Franklin D. Roosevelt ja zagovarjal stališče, da bi morali zavezniki izvesti vojaško operacijo večjih razsežnosti še istega leta⁶ (Whitaker 1992, 33).

Američani so se tako nemudoma priključili zahtevam po odprtju druge fronte. Vse glasnejše je bilo namreč stališče, da bi ob nemški zmagi na vzhodnem bojišču zavezniki lahko izgubili vojno. Nemci bi ob porazu Sovjetske zveze na zahod lahko premestili močne sile, hkrati pa bi si prilastili tudi ogromne zaloge nafte na Kavkazu in druge življenjsko pomembne

⁵ Nedejavnost konservativne vlade so izrabile tudi mnoge stranke in zaradi interesov, da povečajo svoj politični vpliv, kritizirale njeno delo in pridobivale politične točke.

⁶ Roosevelt je Churchillu poslal pismo, ki ga je ta dobil 18. marca 1942. V njem je izrazil navdušenje nad novim bojiščem v Evropi. Roosevelt naj bi podpiral vojaško operacijo v zahodni Evropi tudi zaradi bližajočih se predsedniških volitev (Neillands 2006, 75).

surovine v Ukrajini, kar bi bilo za zahodne zaveznike nedvomno usodno.⁷ Po drugi strani pa je ameriška vlada izražala veliko zaskrbljenost, da bi Sovjetska zveza podpisala separaten mir in izstopila iz vojne, saj bi tako izgubila ključnega strateškega zaveznika, ne samo v evropskem, temveč tudi v azijskem prostoru (Villa 1994, 234).

Sovjetska zveza je zaradi jasnih političnih in vojaških stališč ZDA preusmerila lobiranje za odprtje druge fronte v Washington. Sovjetski zunanji minister Vyacheslav Molotov je najprej obiskal London, zatem pa še Washington, da bi z zavezniki sklenil dogovor o odprtju druge fronte. Rusi so bili prepričani, da bi dokončna privolitev ZDA vplivala tudi na sodelovanje Velike Britanije, saj je bila ta močno odvisna od svojega ameriškega zaveznika. Molotov je od Roosevelta uspel dobiti obljubo o odprtju druge fronte v čim krajšem času (DeFelice 2008, 76).

Ameriška administracija je prevzela pobudo in 9. aprila 1942 v London poslala generala Georgea Marshalla, načelnika ameriškega generalštaba in Harryja Hopkinsa, glavnega svetovalca za vojaško proizvodnjo. Britancem sta predstavila ameriški strateški predlog Modicum, ki je vseboval načrte za nadaljnje operacije zaveznikov.⁸ Načrt je predvidel tri ključne vojaške operacije na zahodnem delu Evrope (Neillands 2006, 75).

Prva operacija, s kodnim imenom Bolero, je v prvi fazi predvidela mobilizacijo vseh razpoložljivih ameriških vojaških in gospodarskih virov ter sil in v drugi fazi njihovo koncentracijo na britanskem otočju. Pred operacijo Bolero naj bi zavezniško ladjevje dobilo nadzor nad Atlantikom, saj bi lahko v nasprotnem primeru nemške podmorniške sile močno ovirale premike ameriških konvojev.

Uspešna izvedba operacije Bolero bi zagotovila razmere za načrtovanje velike invazije na obalo okupirane Evrope, s katero bi zavezniške sile odprle drugo fronto in začele osvobajati Evropo. Združene zavezniške sile naj bi operacijo, s kodnim imenom Roundup, izvedle že spomladi 1943, v njej pa bi sodelovalo 48 divizij, od tega 18 britanskih in 30 ameriških, za zračno podporo pa bi uporabili kar 5800 letal. Izkrcaje bi izvedli na severnem delu Francije, med Le Havrom in Boulogno (Penrose 2009, 25).

Ameriški predlog je poleg glavne invazije leta 1943 predvidel tudi operacijo z omejenimi taktičnimi cilji, ki bi jo zavezniški izvedli že poleti 1942, če bi prišlo do resne krize na vzgodnem bojišču. V operaciji, s kodnim imenom Sledgehammer, bi sodelovalo okoli

⁷ Če bi Nemci prodrli še dlje, bi lahko nadzirali strateško pomembno območje Srednjega vzhoda, ki je prav tako burilo nemško domišljijo zaradi velikih zalog surove nafte. Po mnenju nekaterih strategov pa je nemški apetit segal še dlje, saj naj bi se Nemci na območju Indije združili z Japonci (Villa 1994, 234).

⁸ Prikrit načrt Američanov naj bi bil, da vzamejo strateško pobudo iz rok Churchilla in omogočijo ZDA dominantno vlogo pri procesu odločanja (Whitaker 1992).

150.000 britanskih vojakov, saj Američani do takrat svojih sil še ne bi imeli na britanskem otočju. Cilja izkrcaja bi bila пристanišče Cherbourg in polotok Cotentin na obali Francije. Zavezniki naj bi na tem območju ustvarili trajno utrjeno mostišče, zadržali nemške protinapade do spomladi leta 1943, ko bi z okrepitevami novih enot v okviru operacije Roundup prebili nemško obrambo in nadaljevali prodor v notranjost Francije. Z operacijo Sledgehammer bi zahodni zavezniki že leta 1942 poskušali razbremeniti težko situacijo na vzhodnem bojišču in si hkrati pridobiti potrebne bojne izkušnje (Neillands 2006, 76).

4.3 Britanski odzivi na pritiske zaveznikov

Britanski politični in vojaški vrh je v nasprotju s stališči ZDA in Sovjetske zveze zagovarjal strategijo, da morajo zavezniki z ofenzivnimi operacijami počakati, dokler Nemčija ne bo izčrpala svojih vojaških potencialov na preostalih bojiščih in bo dovolj šibka, da bi operacije zagotovo prinesle uspeh. Eden glavnih argumentov za takšno stališče je bilo dejstvo, da Velika Britanija leta 1942 realno ni imela ne človeških ne materialnih virov, ki bi zadostovali za izvedbo obsežnejše ofenzivne vojaške operacije (Villa 1994, 63). Prav tako se je nagibala k strategiji, da se odločilni udar na Nemčijo izvede z južnega dela stare celine, proti tako imenovanemu »mehkemu trebuhu Evrope« (Duh 2003, 10).

Premier Churchill in načelnik imperialnega štaba sir Alan Brooke sta bila prav tako odločno proti odprtju druge fronte leta 1943, saj Velika Britanija na ofenzivo čez Rokavski preliv po njunem mnenju še ni bila pripravljena. Alan Brooke je menil, da bi »/.../ prezgodnje odprtje druge fronte zmanjšalo možnosti za dokončno zmago na minimum.« (v Whitaker 1992, 48) Churchillovi argumenti proti operaciji čez Rokavski preliv pa so temeljili na premajhnih vojaških zmogljivostih in na še vedno pomanjkljivem sistemu logistične podpore. Churchill in Brooke bi po mnenju Whitakerja (1992, 33) lahko uspešno zdržala pritiske domače javnosti in sovjetskih zahtev, vendar pa sta morala taktizirati ob odločnem stališču ZDA, saj je bila Velika Britanija od njih v tej fazi vojne življenjsko odvisna. Kljub sprejetju strategije »*Nemčija prva*«, ki je bila sprejeta na konferenci Arcadia, je bila zaradi britanske pasivnosti prisotna tiha grožnja ZDA, da težišče vodenja vojne preusmerijo na Tihi ocean in se tako umaknejo iz evropskega prostora (Neillands 2006, 76). S tem bi Velika Britanija ob morebitnem zlomu Sovjetske zveze postala lahek plen nemških sil. »Kljub temu, da si je Velika Britanija oddahnila, ko so v vojno vstopile Sovjetska zveza in ZDA ter je ponovno začela razmišljati o svojih strateških interesih, je vseeno morala temeljito premisliti tudi o skupnih nadaljnjih ukrepih« (Villa 1994, 66–67).

Angleško politično vodstvo je skušalo s strategijo drobnih korakov pomiriti Sovjetsko zvezo, domačo javnost in tudi ZDA, zanašajoč se na svoje vojaške vire, ki so bili na voljo. S to strategijo bi zaveznikom in svojemu ljudstvu pokazala voljo do aktivnega boja v Evropi, preprečila premestitev enot z zahodnega na vzhodno bojišče in obdržala nasprotnika v nenehni pripravljenosti (Villa 1994, 72). Poleg manjših vdorov na francosko obalo je kot krono takšne strategije začela načrtovanje kombinirane operacije Rutter/Jubilee, v kateri bi sodelovale vse zvrsti oboroženih sil in bi bila resen preizkus uspešne pomorske desantne operacije. Dragocena izkušnja bi zaveznikom pomagala pri načrtovanju velike invazije na obalo Francije, s katero bi dokončno obračunali z nacistično Nemčijo (Ford 2003, 9).

Prav tako je Velika Britanija 14. aprila 1942 's figo v žepu' sprejela tudi ameriško strategijo Modicum, čeprav ni verjela v uspešno izvedbo operacije Sledgehammer leta 1942, ki bi prišla v poštev ob krizi na vzhodu in operacije Roundup leta 1943, s katero bi se začela osvoboditev okupirane Evrope. Britanski vojaški strokovnjaki so bili mnenja, da zaradi omejenih vojaških virov⁹ samomorilska operacija Sledgehammer poleti 1942 ni mogoča in da bi ob izkrcanju Nemci lahko na obalo Francije preusmerili večino divizij, ki so bile v zahodni Evropi in tako z veliko verjetnostjo preprečili zavezniškim silam, da bi zadržale osvojeno mostišče vse do začetka operacije Roundup leta 1943.

Britanci so kljub potrditvi ameriške strategije Modicum že 27. maja 1942 dali prvo uradno izjavo o pomanjkanju zmogljivosti za izvedbo operacije Sledgehammer, v kateri bi morale sodelovati 150.000 njihovih vojakov (Neillands 2006, 76).

4.4 Odločitev za izvedbo operacije Rutter/Jubilee

Zaradi pomanjkanja uradnih dokumentov se pojavljajo različne domneve, kakšen je bil pravi namen operacije Rutter/Jubilee.

Britanski politični vrh, ki se je na vsak način želel izogniti operaciji Sledgehammer, naj bi po nekaterih domnevah predlagal v zameno dve ločeni operaciji, in sicer izkrcanje v severni Afriki in manjši desant (operacija Rutter/Jubilee) na obalo okupirane Francije (Villa 1994). Churchill bi tako z operacijami v severni Afriki¹⁰ ob podpori zaveznikov uspel ohraniti nadzor nad strateško pomembnim območjem južnega Sredozemlja s Sueškim prekopom, ki je bil za kolonialno Veliko Britanijo življenjskega pomena. Kot dodaten pritisk za opustitev

⁹ Glavnina sil, ki bi sodelovale v operaciji, bi bila namreč iz vrst britanskih oboroženih sil, saj Američani v prvi polovici leta 1942 še niso imeli svojih enot v evropskem prostoru.

¹⁰ Britanci so se bolj nagibali k operaciji Gymnast, pozneje imenovani Turch, ki je novembra 1942 predvidela izkrcanje v Tuniziji in Alžiriji.

operacije Sledgehammer naj bi Churchill uporabil tudi krizo na afriškem bojišču, ki se je zaradi padca Tobruka, 21. junija 1942, še poglobila (Whitaker 1992, 119).

Drugo operacijo, ki bi nadomestila Sledgehammer, so Britanci začeli načrtovati aprila 1942. Z njo naj bi Churchill po nekaterih domnevah zadovoljil želje velikega zahodnega zaveznika, ki ga je nadvse potreboval ter umiril stalne zahteve Sovjetske zveze po odprtju druge fronte. Nekateri domneve gredo celo tako daleč, da naj bi bila operacija Rutter/Jubilee koncesija britanskega političnega vodstva zaveznikom in tako vnaprej žrtvovana. Britanci naj bi se glede na trenutno razmerje sil v Evropi dobro zavedali, da so možnosti za uspeh minimalne, kar govori tudi citat: »Če operacija uspe, ne izgubimo ničesar. Če ne uspe, pa gre za jasen dokaz, da je za ofenzivne operacije v zahodni Evropi še prezgodaj« (v Whitaker 1992, 88). Po mnenju Whitakerja (1992) je bila operacija uresničena zgolj zaradi političnih razlogov. Njegovo domnevo delno potrjuje dejstvo, da so Američani 24. julija 1942 res privolili v opustitev operacije Sledgehammer.

V nasprotju z domnevami Whitakerja pa Neillands (2006, 265) ovrže domneve o kompenzaciji operacije Sledgehammer z operacijo Torch v severni Afriki in operacijo Rutter/Jubilee, saj so to le namigovanja, ki niso podprta z ustreznimi dokumenti. Z njim se strinja tudi DeFelice (2008, 59–60), saj naj bi Britanci z operacijo Rutter/Jubilee le nadaljevali napade na obalo okupirane Evrope.

To domnevo potrjuje dejstvo, da je poveljstvo za kombinirane operacije od leta 1941 pripravljalo manjše napade z enotami komandosov, s katerimi so preizkušali taktiko in tehniko desantnih operacij ter izkrcevalna sredstva, vznemirjali nasprotnika na obmorskih predelih okupirane Evrope in dvigali moralo Britancev (Combined operations 2001). Januarja 1942, po napadu na norveško obmorsko mesto Vaagso, so začeli načrtovati nadaljnje 'vbode z iglo' (Piekalkiewicz 1996, 390). Poleg napada na St. Nazaire na obali Francije, ki so ga enote britanskih komandosov izvedle marca 1942, so zavezniki razmišljali o napadu na več potencialnih ciljev na francoski obali, in sicer na Cherbourg, Caen, Le Havre, Fecamp, Boulogne, St. Malo in Dieppe (Hook 2005, 1).¹¹

¹¹ Julija 1940 so se po umiku britanskih in francoskih ekspedicijskih sil iz Dunkerquea začele oblikovati prve enote komandosov. Takrat je nastalo tudi poveljstvo za kombinirane operacije pod vodstvom sira Rogerja Keyesa, v katerem so sodelovali predstavniki vseh rodov vojske. Leta 1941/42 so Britanci izvedli več manjših akcij čez Rokavskih preliv, v katerih je sodelovalo od 150 do 300 ljudi, vendar niso prinesle večjega uspeha. Prva večja operacija je bila marca 1941, ko je okoli 500 britanskih komandosov uničilo tovarne na norveškem otočju Lofoti. Poveljstvo za kombinirane operacije je prav tako marca 1941 prešlo pod generalštab, vendar zaradi nejasne linije odločanja ta organ ni uspešno deloval. Oktobra 1941 je sira Keyesa zamenjal admiral Lord Louis Mountbatten. Lord Mountbatten je izvedel dve večji akciji z enotami komandosov, in sicer napad na Vaagso decembra 1941 in napad na St. Nazaire. V slednjem, ki je dobil kodno ime operacija Chariot, je okoli 600 komandosov kljub hudim izgubam uničilo največji suhi dok na atlantski obali, ki je služil popravilu nemških bojnih ladij (Ford 2003, 22–24).

Tako naj bi bil tudi glavni namen operacije Rutter/Jubilee 'spoznavanje sil' (Enciklopedija druge svetovne vojne 1982, 230). Z njo naj bi zavezniška stran pridobila točnejšo oceno obrambnih zmogljivosti Nemcev na francoski obali in razvila ter izboljšala načine za uspešno izvedbo takšne operacije. Operacija naj bi, ne glede na končen rezultat, vplivala na oblikovanje tako taktičnih kot tudi strateških konceptov v prihodnosti in ne nazadnje tudi na oblikovanje načrtov za odprtje druge fronte. »Zavezniki naj bi s to vojaško akcijo pridobili pomembne izkušnje. Namen napada naj bi bil tako mnogo več, kot le prizadejati izgube nemški strani« (Ford 2003, 30).

Sama menim, da obstaja velika verjetnost, da je operacija Rutter/Jubilee izhajala predvsem iz političnih pritiskov, saj naj bi Velika Britanija z njo dokazala, da ima interes in željo, da poseže na bojišče v Evropi, kar bi razbremenilo Sovjetsko zvezo, hkrati pa bi začela novo pobudo v boju proti nacističnim silam, ki so okupirale večji del Evrope. K odločitvi, da se operacija izvede, je nedvomno pripomoglo tudi katastrofalno stanje na svetovnih bojiščih v prvi polovici leta 1942. Prav tako je bila operacija Rutter/Jubilee v primerjavi z akcijami komandosov mnogo večja, predvsem pa mnogo bolj kompleksna, saj so v njej sodelovali vsi rodovi vojske, med njimi tudi pripadniki rednih enot in tankovski bataljon, ki je imel v svoji oborožitvi 30 tankov.

5 UDELEŽBA KANADSKIH SIL V EVROPI

Kanada je zaradi tesnih političnih in gospodarskih vezi z Veliko Britanijo napovedala vojno Nemčiji že 10. septembra 1939. Kanadsko ministrstvo za nacionalno obrambo je še isti mesec dalo pobudo za ustanovitev kanadskih aktivnih sil, ki bi se lahko vključile v boje na evropskih tleh, če bi se za to pokazala potreba.

Mobilizacija se je v Kanadi začela konec septembra 1939, ko se je na poziv odzvalo 60.000 prostovoljcev¹² (Whitaker 1992, 63). Prva enota, in sicer 1. kanadska divizija, je prispela v Veliko Britanijo 17. decembra 1939. Kanadske sile v Evropi so bile dodeljene Jugovzhodni armadi, ki je bila pod poveljstvom generalporočnika Bernarda Lawa Montgomeryja in je imela svoje sile razporejene v Kentu, Surreyu in Sussexu. Naloga kanadskih enot v Veliki Britaniji je bila utrjevati 160 kilometrov dolgo območje južnega dela Velike Britanije med Hastingsom in Portsmouthom, ki je veljalo za enega bolj ogroženih

¹² Struktura kanadske vojske je na začetku vojne vključevala 4500 vojakov kopenske vojske, 1800 vojakov mornarice in 3100 vojakov zračnih sil, ki so tvorili stalno mimodobno sestavo. Oborožene sile je dopolnjevala prostovoljna milica, ki bi se mobilizirala v izrednih razmerah (Neillands 2006, 58).

odsekov¹³ (Neillands 2006, 61). Mackenzie King, kanadski ministrski predsednik, je za poveljnika čezoceanskih sil imenoval generalporočnika Andyja McNaughtona.¹⁴

Poleti leta 1940 je v Veliko Britanijo prispela 2. kanadska divizija pod poveljstvom generalmajorja Victorja W. Odluma. Manjši kontingent je bil od tam takoj poslan na Islandijo, kjer se je pridružil britanskim silam. Čeprav so Britanci hoteli na Islandijo poslati celotno 2. kanadsko divizijo, pa so kanadske oblasti dosegle, da se je tudi ta kontingent kmalu vrnil v Veliko Britanijo (Ford 2003, 21).

Generalmajorja Odluma, poveljnika 2. kanadske divizije, je ob koncu leta 1941 zamenjal generalmajor John Hamilton Roberts, ki je kmalu po prevzemu poveljstva uvedel številne spremembe. Najpomembnejša ukrepa sta bila zamenjava starejšega vodilnega kadra in uvedba novega programa urjenja. Organizacija, urjenje in oborožitev kanadskih vojakov so se tako močno približali britanskim standardom (DeFelice 2008, 67). Generalmajor Roberts je pozneje postal glavni poveljnik operacije Rutter/Jubilee.

5.1 Odločitev za sodelovanje kanadskih vojakov

Pomanjkanje uradnih dokumentov še danes sproža razprave, zakaj je prišlo do odločitve, da bodo glavnino kopenskih sil predstavljale enote 2. kanadske divizije in kdo je sploh sprejel to odločitev. Obstaja domneva, da so bili prav Kanadčani tisti, ki so želeli sodelovati v ofenzivnih operacijah po Evropi in naj bi zato tudi nadvse spodbujali izvedbo operacije Rutter/Jubilee.

Kanadska vlada, posebno kanadski ministrski predsednik Mackenzie King, je bila naklonjena sodelovanju kanadskih vojakov v operacijah na evropskih tleh. Generalporočnik Harry Crerar in general Andy McNaughton, ki sta bila v Veliki Britaniji, naj bi zato lobirala pri britanskem političnem in vojaškem vrhu, da bi se kanadske sile aktivno začele boriti na evropskem bojišču. Crerar je po operaciji izjavil, da ga je aprila 1942 Montgomery poklical v svoj štab in mu ponudil napad na francosko obalo, ki ga je seveda sprejel (DeFelice 2008, 67). Montgomery je pozneje svojo vpletenost zanimal, saj naj ne bi osebno sprejel odločitve o

¹³ Prostovoljci so kazali vse manj zanimanja za sodelovanje v oboroženih silah, saj kanadski vojaki niso aktivno sodelovali na evropskem bojišču, ampak so utrjevali obalne predele Velike Britanije. Kanadski vladi je po padcu Francije junija 1940 postalo jasno, da bo morala intenzivneje oblikovati nove enote, ki bodo popolnoma usposobljene za delovanje v Evropi. Čeprav je bil ministrski predsednik King proti uveljavitvi splošne vojaške obveznosti, je javnost, posebej britanski del Kanade, nasprotovala njegovim stališčem. Kanadski politični vrh je junija 1940, kljub njegovemu nasprotovanju, sprejel Zakon o mobilizaciji, ki je predvidel obvezno služenje za moške med 21. in 45. letom starosti, vendar pa je vseboval tudi sklep, da služenje zunaj matične države ni obvezno. Kljub uvedbi splošne vojaške obveznosti se je do konca vojne na bojiščih po svetu borilo le 12.908 obveznikov od skupaj 368.000 sodelujočih v vojaških operacijah, kar pomeni, da so bile kanadske oborožene sile ves čas 2. svetovne vojne 96,5 % popolnjene s prostovoljci. Po mnenju avtorja je bil to »izjemen dosežek« (Ford 2003, 20).

¹⁴ Premier Mackenzie King in Andy McNaughton sta bila goreča nacionalista in sta zagovarjala stališče, da bi se njihova vojska morala boriti pod kanadskim poveljstvom, kar bi državi prineslo velik ugled v mednarodni skupnosti.

sodelovanju kanadske vojske. Krivdo je preložil na svojega nadrejenega, generalporočnika Bernarda Pageta, načelnika domovinske straže. Odločitev o sodelovanju Kanadčanov naj bi bila tako sprejeta v najvišjih britanskih političnih in vojaških krogih (Neillands 2006, 96).

O kanadskih vojaki, stacioniranih v Veliki Britaniji, so že na začetku vojne krožile tudi številne nasprotujoče si 'zgodbe'. Nekateri avtorji poudarjajo, da so bili tudi kanadski vojaki tisti, ki so se želeli udeležiti v ofenzivnih operacijah po Evropi. Po mnenju Neillandsa (2006, 60) naj bi imeli velike težave z disciplino, saj naj bi njihova nedejavnost prvi dve leti vojne vplivala na nizko moralo enot. Spet drugi trditvi, da so bili kanadski vojaki zaradi pasivnosti močno demoralizirani in željni vojaške akcije, močno nasprotujejo. Whitaker (1992, 75) poudarja, da je britanski politični vrh po katastrofalnem izidu operacije z lažno propagando o kanadskih željah hotel opravičiti svoje manipulacije in oprati svojo krivdo. Vendar pa je kljub tem trditvam treba poudariti, da je Kanada na začetku maja 1942 uradno odobrila sodelovanje 2. kanadske divizije v operaciji Jubilee.¹⁵

6 NAČRT OPERACIJE RUTTER/JUBILEE

Angleško poveljstvo za kombinirane operacije, ki ga je vodil admiral Lord Louis Mountbatten, je na začetku leta 1942 pregledovalo območja francoske obale, ki bi bila lahko primerna za ofenzivne vojaške operacije zaveznikov. Med sedmimi predlogi je bilo tudi pristaniško mesto Dieppe, ki je bilo po britanskih ocenah primerno za izkrcaje večjih vojaških enot (velikost divizije).¹⁶ Britanski vojaški vrh je na podlagi obveščevalnih podatkov ugotovil, da območje Dieppa branijo šibke nemške sile ter da so mestna plaža Dieppa in druge plaže v neposredni bližini primerne za izkrcaje pehotnih in oklepni enot (Neillands 2006, 93). Poleg domnevno ugodnih topografskih značilnosti je bil razlog izbire tega obmorskega mesta tudi njegova bližina, saj se Dieppe nahaja le 112 kilometrov od britanskega pristanišča Newhaven, kar je pomenilo, da bi zavezniško ladjevje preplulo Rokavski preliv ponoči in s tem močno zmanjšalo tveganje, da bi jih Nemci opazili (Whitaker 1992,16). Bližina Dieppa je bila pomembna tudi zaradi delovanja zračnih sil, saj je bilo mesto v radiu doleta britanskih lovskih letal, stacioniranih na letališčih jugovzhodne Velike Britanije.

Kljub veliki verjetnosti slabega vremena¹⁷ v Rokavskem prelivu in visokega plimovanja se je Dieppe zdel primerna točka izkrcaja, zato je admiral Mountbatten 4. aprila

¹⁵ Po operaciji so se namreč pojavili očitki, da britanski politični vrh ni verjel v njen uspeh, zato ni želel žrtvovati lastnih vojakov, temveč je v smrt poslal kanadske enote.

¹⁶ Dieppe ni imel nobene vojaške vrednosti, pred vojno je bil priljubljena izletniška točka tako francoskih kot tudi britanskih turistov.

¹⁷ Strokovnjaki so menili, da sta v mesecu povprečno le dva dneva, ki sta primerna za izvedbo takšne vojaške operacije (Matthew 2010, 7).

1942 dal zeleno luč za začetek intenzivnega načrtovanja operacije, ki je dobila kodno ime Rutter (Matthew 2004, 7).

6.1 Načrt operacije Rutter in njena odpoved

Poveljstvo za kombinirane operacije je generalštabu 13. maja 1942 predstavilo dve različici napada na Dieppe. Prva je predvidela izkrcanje glavnine sil na glavno mestno plažo in odločilni frontalni napad na mesto ob dveh manjših predhodnih krilnih napadih pri vaseh Puits in Pourville. Druga je predvidela glavno izkrcanje na krilih in napad z boka. Poveljniki kopenskih sil so frontalni napad na mesto zagovarjali predvsem zaradi uporabe tankov, mornarica pa je imela ob tem predlogu velike pomisleke. Po pogajanjih je 18. aprila 1942 prišlo do soglasja o frontalnem napadu na pristaniško mesto Dieppe (Matthew 2004, 7–8).

Načrt operacije Rutter je bil razdeljen na tri dele. Kraljeva vojna mornarica, pod poveljstvom britanskega admirala Toma Baillie-Grohmana, je bila zadolžena za prevoz in topniško ognjeno podporo kopenskim silam. Kraljevo vojno letalstvo, pod poveljstvom britanskega maršala sira Trafford Leigh-Mallorya, je imelo nalogo, da bombardira obrambne zmogljivosti na območju Dieppa, spusti dimno zaveso in zada nemški Luftwaffe čim večji udarec. Načrt kopenske vojske, pod poveljstvom kanadskega generalmajorja Johna Hamiltona Roberta, pa je predvidel izkrcanje pehotnih sil, ki so bile sestavljene pretežno iz kanadskih enot in izpolnitev naslednjih bojnih nalog:

- ❖ preboj sovražnikove obrambe na območju Dieppa in zavzetje pristanišča,
- ❖ uničenje letališke infrastrukture St. Aubin,
- ❖ uničenje radarske postaje, črpalk, pristaniških naprav in skladišč z gorivom,
- ❖ zajetje nasprotnikovih desantnih plovil,
- ❖ odtujitev pomembnih dokumentov iz nemškega območnega poveljstva,
- ❖ zajetje vojnih ujetnikov (Neillands 2006, 93).

Podroben načrt operacije Rutter je bil sestavljen iz več zaporednih faz. V prvi, ki naj bi se začela v noči pred glavnim napadom, naj bi kraljeve letalske sile bombardirale Dieppe z okolico, kar bi zmanjšalo bojno učinkovitost nasprotnika, nevtraliziralo organizirano obrambo mesta ter povzročilo veliko materialno škodo v pristanišču. Manjši del pehotnih enot naj bi se v drugi fazi, ki bi potekala zgodaj zjutraj v popolnem mraku, izkrcal na krilih in uničil predvidene vojaške cilje. Istočasno bi se v zaledje spustile tudi zračne desantne enote, da bi nevtralizirale obalne topniške baterije in nemško območno poveljstvo, ki so se nahajali v zaledju Dieppa. Kombinirani frontalni napad naj bi v tretji fazi izvedle enote 30 minut po

napadu na krilih, medtem ko naj bi rezervne enote čakale na ladjah in bi bile vključene, ko bi se za to pokazala potreba na bojišču. Koncentrirano ognjeno podporo ob desantiranju pehotnih in tankovskih sil na obalo naj bi zagotavljali tako zračne sile kot tudi ladijsko topništvo. Operacija naj bi po načrtu trajala od 12 do 15 ur (Matthew 2010, 9).

5. junija 1942 je prišlo do preoblikovanja načrta operacije Rutter. Poveljstvo za kombinirane operacije se je zaradi številnih dilem in nesoglasij vpletenih strani, ki jih bom podrobneje predstavila pri analizi operacije, odločilo, da opusti prvo fazo, ki je predvidela intenzivno bombardiranje območja in hkrati tudi zmanjša splošno ognjeno podporo ob izkrcanju kombiniranih sil. Spremenjeni načrt operacije je tako temeljil le na elementu presenečenja, saj je prevladovalo stališče, da bi v nasprotnem primeru Nemci imeli dovolj časa, da reorganizirajo obrambo in pričakajo zavezniško izkrcanje v polni bojni pripravljenosti (Neillands 2006, 102).

Predpogoji za izvedbo operacije Rutter so bili vsaj 48 ur lepega vremena, mirno morje in ugodno plimovanje (Matthew 2004, 9). Prva takšna priložnost za začetek operacije se je pokazala 21. junija 1942, vendar je bila zaradi slabe vremenske napovedi opuščena (DeFelice 2008, 95).

Ponovna priložnost se je na podlagi izpolnjevanja vseh treh meteoroloških pogojev pokazala med 3. in 8. julijem 1942. Sodelujoče sile so bile takrat že vkrcane na plovila v pristaniščih Portsmouth in Southampton in so čakale na povelje za premik. Začetek operacije se je odmikal iz ure v uro, saj se premočan jugozahodni veter ni polegel in tako uporaba zračnih desantnih enot ni bila mogoča.

Nemška letala so nato 7. julija 1942 ob 6.15 preletela območje obeh pristanišč, opazila skupino zavezniških plovil in jih začela bombardirati. Čeprav je bila škoda razmeroma majhna,¹⁸ so vodilni zaradi varnostnih razlogov in ponovne neugodne vremenske napovedi po 8. juliju 1942 operacijo odpovedali. Operacija Rutter je bila nato uradno preklicana in trajno opuščena še istega dne (DeFelice 2008, 56).

6.2 Odločitev za operacijo Jubilee

Vojaški zgodovinarji vse do danes niso našli dokumentov, iz katerih bi bilo razvidno, kdo je dal zeleno luč za oživitev operacije Rutter in zakaj je sploh prišlo do te odločitve. Zaradi izrednih varnostnih ukrepov je bila operacija z novim kodnim imenom Jubilee strogo

¹⁸ Poškodovala so desantni ladji Princess Astrid in Princess Josephine Charlotte (DeFelice 2008, 56).

varovana skrivnost, za katero je vedela le peščica ključnih ljudi. Britanski politični in vojaški vrh je zato odločitve sprejemal ustno in tako ni povsem jasno, kakšno vlogo so imeli posamezniki pri procesu odločanja (DeFelice 2008, 78–80). Menim, da obstaja velika verjetnost, da so bili zaradi katastrofalnega izida operacije dokumenti, ki bi lahko pričali o tem, uničeni. V literaturi najdemo štiri glavne razlage, ki pojasnjujejo oživitev operacije.

Prva razlaga poudarja nujnost oživitve operacije zaradi testiranja taktike desantnih operacij, ki v stvarnih bojnih razmerah nikoli ni bila preizkušena (Balzer 2004).

Druga razlaga, ki jo zagovarja Whitaker (1992), poudarja predvsem politične razloge za oživitev operacije. Churchill naj bi se po odpovedi tako operacije Rutter kot tudi operacije Sledgehammer znašel v težkem položaju. Da bi zadovoljil pritiske svojega naroda in Sovjetske zveze ter pogasil jezo ZDA, je takoj po odpovedi operacije Rutter nadaljeval načrtovanje operacije, ki je dobila novo kodno ime Jubilee.

Tudi v svojih spominih (Churchill 1964, 471–472) je zapisal:

General Montgomery je energično zagovarjal stališče, da se operacija popolnoma opusti, saj so se enote, predvidene za napad, že razkropile po britanskem ozemlju.

Meni pa se je zdelo zelo pomembno, da se še istega leta izvede operacija večjih razsežnosti, saj je v britanskih vojaških krogih prevladovalo mišljenje, da noben odgovoren general ne bo prevzel odgovornosti za načrtovanje glavne invazije, dokler se ne izvede podobna operacija.

Po razgovoru z admiralom Mountbattnom je postalo jasno, da ni časa za pripravo nove operacije večjih razsežnosti, vendar pa se napad na Dieppe (novo kodno ime operacije je bilo Jubilee) lahko ponovno pripravi v mesecu dni pod pogojem, da se sprejmejo izredni ukrepi za zagotavljanje tajnosti.

Iz tega razloga se niso vodili zapisniki, ampak sem jaz osebno skupaj z Mountbattnom in kapetanom bojne ladje Hough Halletom, z odobritvijo kanadske vlade in načelnika generalštaba, proučil načrt operacije.

Po tretji razlagi naj bi bila odgovornost za oživitev operacije na strani admirala Mountbattna. Ta naj bi spodbujal operacijo zaradi tega, ker je generalštab več pomorskih desantov v preteklosti že odpovedal in je potreboval uspešno operacijo, s katero bi upravičil obstoj svojega poveljstva za kombinirane operacije (Balzer 2004). Villa (1994, 234) gre korak dlje, saj naj bi Mountbatten predvsem zaradi osebnih razlogov pritiskal na britanski politični in vojaški vrh. Mountbatten je bil po mnenju avtorja zelo ambiciozen človek, ki ga je gnala neomajna želja po slavi, zato je na vsak način želel povečati ugled svojega Poveljstva za kombinirane operacije. Njegova največja želja je bila, da bi bil imenovan za glavnega poveljnika velike invazije, s katero bi zavezniki osvobodili okupirano Evropo. Avtor (1994)

zagovarja skrajno in malo verjetno stališče, da je Mountbatten na koncu operacijo uresničil brez uradne odobritve generalštaba. Menim, da tako velike in kompleksne operacije ne bi mogli izpeljati brez odobritve najvišjega političnega in vojaškega vrha, čeprav se je za dokumenti, ki bi to potrjevali, izgubila vsakršna sled.

Pojavljajo se tudi očitki, da je prav Mountbatten po operaciji prepričal Churchilla, da je dal ustno soglasje za oživitev operacije Rutter in s tem prevzel del odgovornosti, kar potrjujejo tudi njegovi spomini (Villa 1994). Kljub temu je zanimiv podatek, da naj bi Churchill takoj po operaciji iskal odgovore glede oživitve operacije in zanimal kakršno koli odgovornost za izvedbo in načrtovanje. Decembra 1942 naj bi celo zahteval temeljito preiskavo¹⁹ (Neillands 2006, 108).

Po četrti razlagi odgovornost za oživitev operacije nosita predstavnik kanadskih oboroženih sil v Veliki Britaniji, generalporočnik Crerar in general McNaughton. Glavni motiv za operacijo naj bi bila poleg angažiranosti kanadskih vojakov in pridobivanja bojnih izkušenj tudi skrita težnja po avtonomiji vodenja takšnih operacij v Evropi (Balzer 2004).

Po odpovedi operacije Rutter so se pojavili tudi nasprotniki njene oživitve. Odločno je bil proti generalporočnik Montgomery, ki je aktivno sodeloval pri njenem načrtovanju. Glavni razlog za njegovo nestrinjanje naj bi bili novi obveščevalni podatki o premiku nemških sil z vzhodnega bojišča. Pri tem je treba omeniti, da je Montgomery po premestitvi 10. nemške oklepne divizije v bližino Dieppa izrazil zaskrbljenost nad uspehom, kar ga je stalo nadaljnjega sodelovanja pri načrtovanju operacije Jubilee.

Od operativnih poveljnikov sta imela ob načrtu operacije velike pomisleke tudi admiral Tom Baillie-Grohman in generalmajor John Hamilton Roberts. 9. julija 1942 sta Mountbattnu poslala pismo, v katerem sta zahtevala temeljito presojo načrta operacije. 11. julija 1942 je bil v ta namen sklican sestanek, na katerem so se omenjeni poveljniki dogovarjali o morebitni oživitvi operacije Rutter. Ker je admiral Baillie-Grohman močno kritiziral načrt in izpostavljajal njegove pomanjkljivosti, ga je pri poveljevanju pomorskih sil v operaciji Jubilee zamenjal kapetan bojne ladje John Hughes Hallet (Neillands 2006, 112).

Čeprav ne moremo z gotovostjo trditi, zakaj je prišlo do oživitve operacije in kdo je najbolj odgovoren, pa vseeno lahko sklenemo, da so očitno obstajali močni interesi, da se operacija izvede. Prav tako ne bomo nikoli izvedeli, koliko so posamezne razlage točne in kakšno težo so imele pri končni odločitvi za izvedbo operacije z novim kodnim imenom Jubilee.

¹⁹ Churchill je bil med operacijo Jubilee na tritedenski poti v Kairu in Moskvi. To naj bi bil glavni razlog, da o operaciji ni vedel nič.

Kljub omenjenim zgodovinskim vprašanjem je bila odločitev za operacijo Jubilee sprejeta konec julija 1942. Čeprav so se vodilni zavedali, da njihova odločitev o napadu na isti cilj predstavlja precejšnje tveganje, lahko rečemo, da so pri odločitvi prevladale naslednje okoliščine:

- ❖ operacija večjih razsežnosti je nujno potrebna;
- ❖ zavezniki naj bi čim prej pridobili pomembne izkušnje, ki bi jih uporabili pri načrtovanju invazije na francosko obalo leta 1943;
- ❖ kanadske sile so bile še vedno v stanju bojne pripravljenosti;
- ❖ načrt operacije je bil narejen, kar bi prihranilo dragocen čas;
- ❖ Dieppe je bil po mnenju vojaških strategov še vedno dober vojaški cilj (DeFelice 2008, 76).

6.3 Spremembe prvotnega načrta operacije

Z novim imenom operacije se je delno spremenil tudi načrt napada. Zaradi negotovih vremenskih razmer so bile opuščene zračne desantne enote, katerih delovanje je bilo odvisno predvsem od lepega vremena, ugodnega vetra in dobre vidljivosti. Prvi padalski bataljon so nadomestile enote vrhunsko izurjenih britanskih komandosov, enoti Commando 3 in Commando 4.²⁰ Ob tem so sprejeli tudi odločitev, da vojaki enote Commando 3 prečkajo Rokavski preliv kar v desantnih jurišnih čolnih in tako prihranijo dragocen čas (shore to shore).

Novi načrt operacije, ki je bil dokončno potrjen 12. avgusta 1942, je ponovno predvidel odločilen frontalni napad na mesto, vendar ne ob dveh, temveč ob štirih predhodnih napadih na desnem in levem krilu. Ker so največjo nevarnost predstavljali nemški položaji na obeh rtih, ki sta obdajala Dieppe, so načrtovalci določili po dve izkrcevalni coni vzhodno in zahodno od mesta. Z uspešnim udarom na krilih bi zavezniki krepko omajali ves sistem nasprotnikove obrambe mesta s pristaniščem, ki je bilo v drugi fazi cilj glavnega frontalnega napada. Načrt je še vedno temeljil na elementu presenečenja, ob desetminutni ognjeni predpripravi ladijskega topništva in zračnih sil (Neillands 2006, 103–104).

Zaradi opustitve predhodnega nočnega bombardiranja je bil prestavljen tudi začetek operacije. Enote na krilih bi se izkrcale ob 4.50 in uresničile zastavljene bojne naloge v 30 minutah. Čas napada je bil tako predviden ob tako imenovanem pomorskem jutranjem mraku,

²⁰ Commando 3 je nastal julija 1940 pod poveljstvom polkovnika Dunford-Slaterja in je sodeloval pri napadih na Guernsey, Lofote in Vaagsó, medtem ko je Commando 4 nastal v istem obdobju in je decembra 1941 sodeloval pri izkrcanju na Lofote. Komandose so sestavljali prostovoljci, ki so že imeli bojne izkušnje (Ford 2003, 22–24).

ko se sonce nahaja točno 12° pod obzorjem. Glavni frontalni napad naj bi zatem stekel ob 5.20, ko je sonce 6° pod obzorjem. Vojaška operacija bi tako zaradi potrebne varnosti in zaščite stekla še pred sončnim vzhodom, ki je bil na tem območju ob 5.50 (Ford 2003, 33). Načrt operacije je upošteval tudi plimovanje morja,²¹ saj naj bi izkrcaanje potekalo v času, ko je morje na najvišji obalni črti. Zaradi posodobljenih obveščevalnih podatkov o nemških silah so zavezniki predvideno operacijo skrajšali na šest do devet ur (Whitaker 1992, 17).

Zaradi ugodne vremenske napovedi, ki je predvidela 48 ur lepega vremena, se je vojaški vrh odločil, da operacijo izvede 19. avgusta 1942 (Matthew 2004, 10).

6.4 Načrt operacije Jubilee in sodelujoče sile

6.4.1 Poveljstvo in njihov načrt

Za glavnega poveljnika operacije Jubilee je bil imenovan kanadski generalmajor John Hamilton Roberts, pomorske sile so bile pod poveljstvom britanskega kapetana bojne ladje Johna Hughes Halletta, zračne sile pa je vodil britanski vicemaršal sir Trafford Leigh-Mallory.

Glavni poveljnik, generalmajor Roberts in poveljnik pomorskih sil, kapetan bojne ladje Hughes-Hallett, naj bi bila med operacijo na poveljniški ladji, rušilcu HMS Calpe, od koder bi nadzirala in usklajevala potek na bojišču. Če bi prišlo do brodoloma tega rušilca, bi poveljevanje in usklajevanje prevzel namestnik glavnega poveljnika, podpolkovnik Churchill Mann, na rušilcu HMS Fernie. Admiral Mountbatten in vicemaršal Leight-Mallory pa bi bila na poveljstvu zračnih sil št. 11 v Uxbridgu, v neposredni bližini Londona (Ford 2003, 17).

6.4.2 Kopenske sile in njihov načrt

Glavnino sodelujočih sil so sestavljale enote 2. kanadske divizije; 4. brigado, pod poveljstvom brigadirja Sherwooda Letta, so sestavljale enote Royal Regiment of Canada, Royal Hamilton Light Infantry in Essex Scottish Regiment, 6. brigado, pod poveljstvom brigadirja Williama Southama, pa so sestavljale enote Fusiliers Mont-Royal, Cameron Highlanders of Canada in South Saskatchewan Regiment. V operaciji je sodelovala tudi enota Black Watch of Canada, ki je bila del 5. kanadske brigade. Glavno podporo pehotnim silam so zagotavljali 14. tankovski bataljon,²² topniške enote 4., 5., in 6. Royal Canadian Artillery ter enote za inženirsko podporo (glej prilogo). Kanadske kopenske sile so štejele 4963 vojakov in častnikov (Drugi svetski rat 1961, 706).

²¹ Plima naj bi nastopila ob 4.03 uri (Whitaker 1992, 17).

²² Poznan tudi pod imenom Calgary.

V operaciji Jubilee so sodelovale tudi enote britanskih komandosov, in sicer Commando 3, Commando 4 ter enota Royal Marine A Commando, skupaj 1057 mož. Poleg komandosov je sodelovalo tudi šest častnikov in 44 vojakov iz vrst ameriških rangerjev²³ (Whitaker 1992, 4). Pridružilo se jim je tudi 15 Francozov in 5 Nemcev (Drugi svetski rat 1961, 706).

Načrtovalci operacije Jubilee so za pehotne sile določili osem izkrcevalnih con na skoraj 20-kilometerskem obalnem pasu (Drugi svetski rat 1961, 710).

Tabela 6.1: Načrt kopenskih sil v operaciji Jubilee

Načrt kopenskih sil – operacija Jubilee, 19. avgust 1942		
Območje	Cilj	Enota
<i>Rumena plaža</i> – Berneval	topniška baterija Göbbles	Commando 3, rangerji
<i>Modra plaža</i> – Puits	topniška baterija Rommel, vzhodni rt nad Dieppom	Royal Regiment Of Canada
<i>Rdeča plaža</i> – vzhodni del plaže pred Dieppom, <i>Bela plaža</i> – zahodni del plaže pred Dieppom	Dieppe z okolico	Essex Scottish Regiment, Royal Hamilton Light Infantry, Fusiliers Mont Royal, Royal Marine A Commando, 14. tankovski bataljon
<i>Zelena plaža</i> – Pourville	topniška baterija Hitler, radarska postaja, zahodni rt nad Dieppom	South Saskatchewan Regiment, Cameron Highlanders of Canada
<i>Oranžna plaža</i> – Varengeville	topniška baterija Hess	Commando 4

Vir: Operation Jubilee (2008).

Kot kaže tabela 6.1, so na skrajnem vzhodnem delu, pri vasi Berneval, ki je od Dieppa oddaljena 11 kilometrov, določili izkrcevalni coni **Rumena plaža I** in **Rumena plaža II**. Na teh dveh plažah bi se izkrcala enota Commando 3 in z naglim polkrožnim manevrom napadla ter uničila nemško obalno topniško baterijo Göbbles.

Na drugi izkrcevalni coni, poimenovani **Modra plaža**, vzhodno ob vasi Puits, 1,6 kilometra od Dieppa, bi se izkrcala enota Royal Regiment of Canada, uničila nemške utrjene

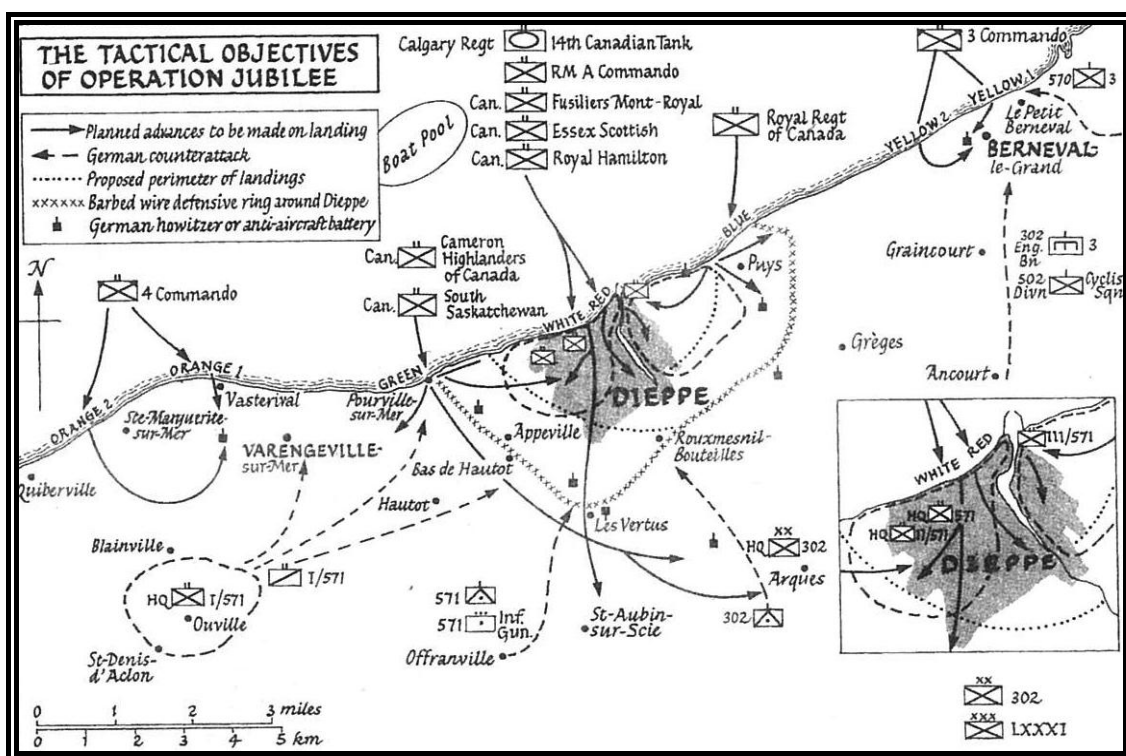
²³ V poveljstvu za kombinirane operacije je bila med načrtovanjem operacije Jubilee tudi skupina ameriških častnikov, ki je želela izboljšati tehniko desantnih operacij, predvsem pa pridobiti dragocene bojne izkušnje. Med njimi je bil tudi general brigadir Lucian Truscott, eden ustanoviteljev ameriških rangerjev, ki je za operacijo prispeval svoje vojake. Prvi ameriški bataljon rangerjev je bil tako oblikovan junija 1942, popolnili pa so ga prostovoljci iz vrst ameriških oboroženih sil (Ford 2003, 24).

obrambne položaje na vzhodnem rtu in se zatem združila z enoto Essex Scottish Regiment, ki bi se izkrcala na glavni mestni plaži Dieppa. Del enote Royal Regiment of Canada je imel nalogo, da v drugi fazi napada uniči tudi topniško baterijo Rommel, ki je bila v mestnem zaledju.

Na skrajnem zahodnem delu, pri vasi Varengeville, osem kilometrov od Dieppa, sta bili določeni izkrcevalni coni **Oranžna plaža I** in **Oranžna plaža II**. Na tem območju bi se po načrtu izkrcala enota Commando 4 in podobno kot enota Commando 3 uničila nemško topniško baterijo Hess, ki je bila dober kilometer v notranjosti ozemlja.

Pri vasi Pourville, okoli tri kilometre od Dieppa, so načrtovalci določili izkrcevalno cono **Zelena plaža**, na kateri naj bi se izkrkali enoti South Saskatchewan Regiment in Cameron Highlanders of Canada. Enota South Saskatchewan Regiment bi po načrtu v 30 minutah ustvarila mostišče, zavzela radarsko postajo in zahodni rt s kmetijo Quatre Vens, ki je predstavljala dobro utrjeno obrambno točko. V drugi fazi bi se združili z enoto Royal Hamilton Light Infantry, ki bi se izkrcala na glavni mestni plaži, zatem pa bi skupaj zavzeli gričevnato območje pri vasi Pourville. Enota Cameron Highlanders of Canada bi nato po načrtu brez predvidenega odpora nemških sil prodrla po dolini reke Scie do letališča St. Aubin, ki bi ga skupaj s 14. tankovskim bataljonom, ki bi prodiral z glavne mestne plaže, tudi zavzela. Enoti naj bi uničili letališko infrastrukturo in letala, poleg tega pa naj bi napadli tudi nemško območno poveljstvo, za katerega so domnevali, da je v Arques-la-Batailu in ob tem nevtralizirali obalno topniško baterijo, imenovano Hitler (Operation Jubilee 2008).

Zemljevid 6.2: Načrt operacije Jubilee

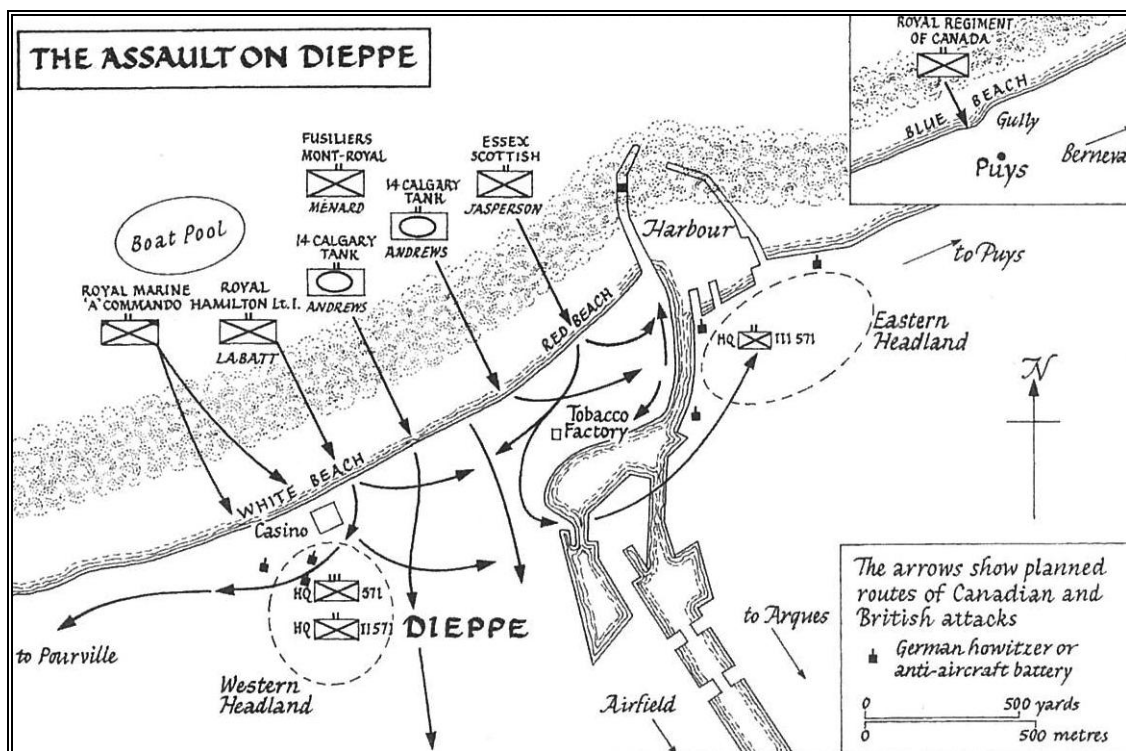

Vir: Neillands (2006,133).

Glavni frontalni napad bi po načrtu operacije Jubilee stekel 30 minut po napadih na krilih, ko bi bili nemški obrambni položaji na obeh rtih že nevtralizirani. Pred izkrcanjem bi zračne sile izvedle desetminutno bombardiranje območja, del zračne flote pa bi položil dimno zaveso, ki bi zaščitila pehotne sile ob izkrcanju. Po predhodnem uničenju topniških obalnih baterij na krilih, ki so zavezniški flotilji predstavljale največjo nevarnost in uničenju nemških strelskih in topniških položajev na obeh rtih, bi se enoti Essex Scottish Regiment in Royal Hamilton Light Infantry ob podpori 14. tankovskega bataljona s 30 tanki izkrcali na 1,6 kilometra dolgi prodnati plaži pred Dieppom. Kot kaže zemljevid 6.3., bi se enota Essex Schottish Regiment izkrcala na levem delu plaže, ki so ga zavezniki poimenovali **Rdeča plaža**, enota Royal Hamilton Light Infantry pa na desnem delu, ki je dobil ime **Bela plaža**. Glavna naloga je bila, da bataljona prebijeta in uničita nemško obrambo in se združita z enotami, ki bi prodirale s krilnih odsekov. Enota Royal Hamilton Light Infantry je imela nalogo, da prodre zahodno, uniči nemške obalne položaje na pečini in se združi z enoto South Saskatchewan Regiment. Enota Essex Schotish Regiment pa bi v tem času zavzela pristanišče, prodrla proti vzhodnemu delu in se združila z enoto Royal Regiment of Canada, ki bi prodirala z območja Puitsa. Ko bi bilo pristanišče v zavezniških rokah, bi enota Royal Marine A Commando v drugi fazi zajela in odtujila okoli 40 nemških desantnih plovil.

Rezervno enoto so sestavljali vojaki enote Fusiliers Mont Royal, ki bi na povelje generalmajorja Roberta krenili v napad takrat, ko bi ta presodil, da je za dokončni poraz nasprotnika to nujno (Ford 2003, 30).

Zemljevid 6.3: Načrt napada na glavno plažo

Vir: Neillands (2006,137).

Operacija naj bi po načrtu trajala od šest do devet ur, ko bi se enote na kodno povelje za umik »vanquish« vkrcale na plovila in vrnila v izhodiščna angleška pristanišča. Prav tako je bilo po načrtu določeno, da po 3.00 uri ne glede na nastale okoliščine, preklic operacije ni več mogoč (DeFelice 2008, 127).

6.4.3 Pomorske sile in njihov načrt

Kraljeva vojna mornarica, pod poveljstvom kapetana bojne ladje Johna Hughes Halleta, je imela številne bojne naloge. 17. avgusta 1942 naj bi se sodelujoča plovila zbrala v petih pristaniščih, in sicer Southampton, Portsmouth, Gosport, Shoreham in Newhaven, od koder bi odplula proti obali Francije, najprej do točke prekranja in nato do predvidenih izkrcevalnih con (ship to shore). Podporne mornariške enote bi v tem času očistile širok pas minskega polja v Rokavskem prelivu. Ob začetku izkrcanja pehotnih sil na glavno mestno plažo Dieppa naj bi izvedle desetminutno topniško predpripravo, nato pa nadaljevale obstreljevanje nemških obrambnih položajev. Po uresničitvi vseh bojnih nalog na obalnem območju naj bi

pomorske enote na povelje »*vanquish*« poskrbele za evakuacijo kopenskih sil in se na povelje »*vancouver*« umaknile nazaj v izhodiščna пристanišča na britanski obali (Ford 2003, 33–36).

Za operacijo so uporabili takrat največje pomorske zmogljivosti, ki so bile na voljo in sicer 237 ladij, od tega osem spremljevalnih rušilcev Fernie, Albrighton, Berkeley, Bleasdale, Brocklesby, Garth in poljski rušilec Slazak. Na rušilcu HMS Calpe je bil nameščen kombinirani poveljniški štab operacije. Poleg spremljevalnih rušilcev, ki naj bi omogočili ognjeno podporo, so za zaščito konvoja uporabili motorne topnjače MGB in parne topnjače SGB. Večino zavezniške flotilje so sestavljala manjša desantna plovila, ki so služila prevozu kopenske vojske, tankov in drugega vojaškega materiala (glej prilogo). Mornariško osebje je skupaj štelo okoli 2000 mož (Whitaker 1992, 142).

6.4.4 Zračne sile in njihov načrt

Kraljevo vojno letalstvo, pod poveljstvom vicemarsala sira Trafford Leigh-Mallorya, je imelo po načrtu nalogo, da deset minut pred izkrcanjem pehote bombardira ključne obrambne položaje na območju mesta in nato tik pred izkrcanjem pehotnih sil položi dimno zaveso.

Zavezniške zračne sile pa bi operacijo Jubilee izkoristile še za en pomemben cilj. Z njo naj bi v bitko pritegnile Luftwaffe, ki se je velikim zračnim bitkam do takrat vztrajno izmikala, in ji zadale velike izgube²⁴ (Villa 1994, 233). Britanci so predvidevali, da bi Nemci v strahu pred invazijo večjih razsežnosti poslali v boj velik delež zračnih sil, ki so jih imeli na voljo, zato so šteje načrtovane lovske sile več zračnih skvadronov²⁵, kot jih je sodelovalo v bitki za Veliko Britanijo dve leti poprej (Ford 2003, 37).

Glavnino zračnih sil so predstavljali skvadroni lovskih letal Spitfire, ki so imeli okoli 600 letal. Poleg njih so sodelovali tudi skvadroni lovskih letal Mustang in Beaufighter ter lovskih bombnikov Hurricane in Typhoon, skupaj okoli 200 letal. V napadu so sodelovali tudi skvadroni lahkih bombnikov Blenheim, srednjih bombnikov Boston in težkih bombnikov B-17, skupaj okoli 100 letal (Villa 1994, 7) (glej prilogo). V operaciji Jubilee je sodelovalo 1179 pripadnikov zračnih sil (Matthew 2004, 13).

²⁴ V predhodnih operacijah Circus in Rhubarb so britanske zračne sile želele zadati nemški Luftwaffe izgube, vendar neuspešno (Villa 1994, 7).

²⁵ Skvadron je bila osnovna zračna taktična enota v Veliki Britaniji in ZDA. Število letal v takšni enoti je bilo odvisno od vrste. Skvadroni so imeli navadno okoli 25 lovskih letal in lovskih bombnikov, 16 lahkih in srednjih bombnikov ter 12 težkih bombnikov (Vojna enciklopedija 1966, 756).

6.5 Urjenje sil

Kanadske enote, predvidene za operacijo Rutter/Jubilee, so v popolni tajnosti prispele na britanski otok Wight 13. maja 1942 in takoj začele intenzivno urjenje, ki je trajalo pet tednov.

Enote so se na otoku urile vsak dan od 15 do 16 ur. Vodilni so zelo poudarjali kondicijsko pripravo vojakov, s katero so želeli povečati njihovo vzdržljivost. Zanimiv je namreč podatek, da je eden izmed ciljev urjenja predvidel, da naj bi vojaki na pohodu prehodili osem kilometrov v 45 minutah z opremo, ki je tehtala 22 kilogramov. Pomemben del urjenja so bili tudi hitro vkrcanje in izkrcanje z desantnih jurišnih čolnov ter premagovanje obrambnih ovir in klifnih sten, saj naj bi imel otok Wight podobne topografske značilnosti kot Dieppe. Vojaki so izpopolnjevali tudi tehniko streljanja, s poudarkom na natančnem usmerjanju ognja med tekom²⁶ (Whitaker 1992, 128).

Zavezniki so v pomorski desantni operaciji Rutter/Jubilee prvič poskušali izkrcati oklepna vozila, ki so bila po mnenju mnogih vojaških strokovnjakov glavni adut napada. Tehnika izkrcanja tankov je bila do takrat povsem nerazvita, kar je pred zaveznike postavljalo številne nove izzive. Tankovska enota je tako izvajala številne manevre po plažah na otoku, saj naj bi bila struktura terena povsem primerljiva s strukturo plaže pred Dieppom.²⁷

Za uspešen prodor pehote, predvsem pa tankovskih enot v notranjost ozemlja, so bile bistvene tudi inženirske enote, ki so se prav tako urile na otoku. Na podlagi analize obveščevalnih podatkov za območje Dieppa so skušale izpiliti tehniko rušenja in odstranjevanja vseh vrst obrambnih ovir, da bi tako ustrezno podprle pehotne in oklepne enote.

Glavna vojaška vaja, s kodnim imenom Yukon, ki je na otoku potekala 11. junija 1942, je bila skoraj popolna katastrofa. Največ težav so povzročale navigacijske napake mornarice, ki je pehoto izkrcala na napačnih mestih in z veliko zamudo. Prav tako je ob izkrcanju vladala popolna zmeda. Vojaška vaja je tako navrgla veliko dvomov o uspešnosti prihodnje operacije. Admiral Mountbatten je zaradi navedenih razlogov zahteval novo vajo, s kodnim imenom Yukon II, ki je potekala 23. junija 1942. Druga vaja je bila uspešnejša, vendar so se ponavljale enake napake, ki bi bile na pravem bojišču nedvomno pogubne. Kljub

²⁶ Zavezniki so uporabljali lahki mitraljez Bren, ki je lahko izstrelil 120 izstrelkov na minuto, brzostrelko Thompson, ki je lahko izstrelila 650 izstrelkov na minuto, in brzostrelko Sten, ki je bila prvič uporabljena prav v operaciji Jubilee (Whitaker 1992, 130–131).

²⁷ Tipičen dan tankovske enote na otoku Wight je potekal:

- 1.00 vkrcanje,
- od 6.30 do 8.30 plovba,
- od 8.30 do 9.00 izkrcanje in umik čolnov,
- od 10.00 do 13.00 streljanje,
- od 14.30 do 18.00 splošno urjenje (Whitaker 1992, 126).

temu je Mountbatten sprejel odločitev, da so kanadske enote²⁸ pripravljene na operacijo. Generalmajor Roberts je 27. junija 1942 seznanil svoje vojake z načrtom (Neillands 2006, 106).

Vojaško urjenje komandosov, ki so nadomestili zračne desantne enote 22. julija 1942, je potekalo neodvisno od urjenja kanadskih sil. Po temeljiti analizi posnetkov območja so komandosi začeli urjenje s simulacijami napada in sredi avgusta 1942, ko so za posamezen napad porabili manj kot 45 minut, dosegli polno bojno pripravljenost (Ford 2003, 24). Možje so bili izurjeni za več nalog hkrati. Enota Commando 4, pod poveljstvom lorda Lovata, je v dveh tednih izvedla osem vojaških vaj, na katerih so taktiko napada izpilili do vseh najmanjših podrobnosti. »/.../ proučili smo celoten načrt/ .../ možje bi lahko uničili vojaške tarče celo v spanju.« (v Neillands 2006, 152)

7 NEMŠKE SILE IN NJIHOV NAČRT OBRAMBE

Po neuspeli zračni ofenzivi nemških letalskih sil nad Veliko Britanijo, posebno pa po začetku operacije Barbarossa junija 1941, je bila vloga nemških okupacijskih sil, ki so pokrivale območje severozahodnega dela Evrope, od Nizozemske do meje s Španijo, defenzivna.

Zaradi angloameriške propagande o odprtju druge fronte in javnih pozivov Sovjetske zveze je Hitler sprejel ukrepe, s katerimi je še dodatno zavaroval atlantsko obalo Evrope. Na podlagi direktive št. 40, ki jo je nemški vrh sprejel 23. marca 1942, je prišlo do uradnega začetka gradnje Atlantskega zidu. Hitler je to nalogo poveril ministru za oborožitev Albertu Speeru²⁹, ki je začel gradnjo 'železne obale', sestavljeno iz številnih obrambnih utrd, ki bi zaustavile vsakršen poskus zavezniškega izkrcanja.

Atlantski zid je bil v drugi svetovni vojni največji sistem utrjenih vojaških utrd, razprostiral se je ob skoraj vsej obali zahodne Evrope, od severne obale Norveške do Hendaya v jugozahodni Franciji. Na plažah, ki so predstavljale ugoden teren za izkrcanje, so se nahajale številne ovire (podvodne ovire, minska polja, bunkerji, mitralješka gnezda...) Na obalnem območju so bile tudi težke obalne topniške baterije, ki so prav tako varovale Nemce z morske strani. V drugem pasu so bili številni utrjeni bunkerji s protiletalskim topništvom, od dva do štiri kilometre v notranjost pa tudi položaji lahkega in srednjega divizijskega topništva. Nemci so dodatno utrdili tudi pristanišča, ki so bila taktično zelo pomembna. Še posebej je bilo utrjeno območje Pas de Calaisa, saj je bil Hitler prepričan, da bo izkrcanje potekalo prav

²⁸ Vojaki Black Watch of Canada se niso urili na otoku Wight, prav tako ne novinci, ki so popolnili od 5 do 10 % enote Royal Hamilton Infantry (Whitaker 1992, 231).

²⁹ Albert Speer je bil nemški arhitekt in politik. Imenovali so ga tudi 'prvi arhitekt Tretjega rajha' in je bil eden izmed najtesnejših Hitlerjevih sodelavcev (Enciklopedija druge svetovne vojne 1982, 402).

na tem območju. »Na območju Pas de Calaisa je bil Atlanski zid dejansko neosvojljiva trdnjava, kot je to nenehno poudarjala nemška propaganda« (Ambrose 1994, 36-37). Mesto Dieppe in okolico so prav poleti leta 1942 utrjevali tudi delavci organizacije Todt³⁰ (Whitaker 1992, 13).

Spomladi 1942 je bil za poveljnika zahodne fronte imenovan feldmaršal von Rundstedt, ki se je strinjal s Hitlerjem, da so uspehi na vzhodnem bojišču močno povečali možnosti zavezniških vojaških akcij na zahodu, zato je ukazal poostrene varnostne razmere.

Območje zahodne Evrope je bilo na podlagi posebnega ukaza razdeljeno na posamezne obrambe sektorje. Za obrambo sektorja Normandija - Pikardija je bila zadolžena armadna skupina B, ki sta jo sestavljali 7. in 15. armada. 15. armada, ki jo je vodil generalpolkovnik Curt Haase, je delovala severno od reke Seine in je pokrivala tudi območje Dieppa. V svoji sestavi je imela tri korpuse. Za obrambo Dieppa in njegove okolice so Nemci predvideli 302. pehotno divizijo,³¹ poveljeval ji je generalporočnik Konrad Haase, bila pa je sestavni del 81. korpusa. 302. divizija je pokrivala obalno območje Francije, dolgo 80 kilometrov (Drugi svetski rat 1961, 706). Njeni nalogi sta bili poleg obrambe obalnega območja tudi nadzor nad komunikacijami in nadzor civilnega prebivalstva.

302. divizija je bila sestavljena iz treh pehotnih polkov, in sicer 570., 571. in 527., vsak polk pa je imel v svoji sestavi po dva bataljona. Rezervne enote so sestavljali topniški polk, izvidniški bataljon, protitankovski bataljon, inženirski bataljon in bataljon za zveze, skupaj okoli 6000 vojakov (DeFelice 2008, 64).

Ožje območje Dieppa in okolice je znotraj nemških obrambnih ukrepov pokrival 571. pehotni polk pod vodstvom podpolkovnika Hermanna Bartelta. Kot kaže tabela 7.4. je njegova enota štela 1500 vojakov in je bila razporejena od vasi Berneval, vzhodno od Dieppa, do vasi Varengeville, zahodno od Dieppa. »Čeprav so bile enote na območju dokaj razpršene, pa so skupaj s sistemom zgrajenih vojaških utrdb tvorile težko premagljiv obrambni zid« (Ford 2003, 38).

³⁰ Nacistična organizacija Todt je v obdobju Tretjega rajha skrbela za vrsto gradbenih del za vojaške in civilne namene (Enciklopedija druge svetovne vojne 1982, 430).

³¹ 302. divizija je bila ustanovljena decembra 1940 v okviru 13. mobilizacijskega vala, obalno območje Francije pa je zasedala od aprila 1941. Mobilizacijski val je potekal na območju vojaškega okrožja Wehrkreis II na severu Nemčije, vojaki pa so izhajali iz dveh regij, in sicer Mecklenburg in Pomerania (Ford 2003, 28).

Tabela 7.1: Nemška obramba

Nemška obramba	
Območje obrambe	Število vojakov/enota
širša obramba območja (80 km)	6000 (302. divizija)
ožja obramba območja (Dieppe z okolico)	1500 (571. polk)
Rumena plaža – Berneval	350
Modra plaža – Puits	94
Rdeča in Bela plaža – Dieppe	150
Zelena plaža – Pourville	50
Oranžna plaža – Varengeville	367

Vir: Ford (2003, 56).

Za neposredno obrambo Dieppa pred zavezniškim napadom z morske strani so bile predvidene tri stalne utrjene topniške baterije. Prva baterija, ki so jo Britanci poimenovali Hess, je bila pri vasi Varengeville, osem kilometrov zahodno od Dieppa in je imela v svoji oborožitvi šest topov³² kalibra 150 mm. Druga, ki je dobila kodno ime Rommel, je bila v zaledju mesta, v svoji oborožitvi pa je imela štiri havbice kalibra 100 mm. Tretja topniška baterija, sedem kilometrov vzhodno od Dieppa, pri vasi Berneval, pa je imela v svoji oborožitvi tri topove kalibra 170 mm in štiri topove kalibra 105 mm. Britanci so jo v svojih načrtih poimenovali baterija Göbbels. V zaledju sta bili še dve topniški bateriji, imenovani Göring in Hitler, ki sta zaključevali sistem topniške obrambe. Baterija Göring je imela v svoji oborožitvi štiri havbice kalibra 100 mm, baterija Hitler pa štiri havbice kalibra 150 mm. Poleg stalnih topniških baterij sta bili na tem območju še dve premični, ki sta imeli na voljo osem havbic kalibra 100 mm. Za obrambo pred napadi iz zraka sta bili v zaledju mesta in pri vasi Puits še dve težki protiletalski bateriji, ki sta imeli 30 topov (Karpov 1957, 171).

Mesto Dieppe je bilo razdeljeno v tri obrambne sektorje s številnimi točkami odpora, ki bi omogočili učinkovito obrambo nemških sil. Prvi sektor je pokrival vzhodni del mesta in vas Puits, drugi središče mesta in pristanišče, tretji pa zahodni Dieppe, ki se je raztezal do gričevnatega območja pri vasi Pourville. Na obeh klifnih rtih, ki sta obdajala Dieppe na vzhodni in zahodni strani, so bila številna utrjena strelska gnezda s strojnicami, možnarji in 16 topovi kalibra 75 mm (Karpov 1957, 172). Številne naravne jame so omogočile njihovo dobro

³² Vsak top stacionarnih topniških baterij se je nahajal na utrjeni betonski platformi premera 7,6 metra. Topove so varovali utrjena strojnična gnezda in dvocevni protiletalski topovi (Whitaker 1992).

maskiranje. Posebno utrjene so bile ulice in poti, ki so povezovale plažo s središčem mesta (DeFelice 2008, 65).

Ob napadu bi Nemci takoj lahko uporabili 470 letal, od tega 220 bombnikov in 250 lovcev, ki bi vzletela z letališč v Franciji, Belgiji in na Nizozemskem (Drugi svetski rat 1961, 707).

7.1 Nemški ukrepi na območju Dieppa pred operacijo Jubilee

Nemška obveščevalna poročila julija 1942, da se ob britanski obali zbira večje število plovil (predvidenih za operacijo Rutter), so prav tako povzročila takojšnji odziv okupatorja. Hitler je izdal povelje o povečanju bojne pripravljenosti tako na obali kot tudi v zaledju francoskega ozemlja. Z vzhodnega bojišča so bile nemudoma prestavljene tri nemške divizije, in sicer SS-diviziji Adolf Hitler in Das Reich ter elitna 10. oklepna divizija, ki so tvorile strateško rezervo. Zadnja je bila locirana le 64 kilometrov od Dieppa in bi ob zavezniškem napadu lahko prispela na obalo v manj kot štirih urah (Drugi svetski rat 1961, 706). SS-diviziji Adolf Hitler in Das Reich sta bili nekoliko dlje, in sicer približno 80 kilometrov od Dieppa (Neillands 2006, 101).

Nemška stran je zaradi strahu pred zavezniško invazijo intenzivno spremljala tudi vremenske razmere v Rokavskem prelivu. Generalporočnik Konrad Haase, poveljnik 302. divizije, je zaradi napovedi lepega vremena in ugodnega plimovanja morja v obdobju od 10. do 20. avgusta in od 1. do 2. ter od 6. do 7. septembra 1942 ukazal drugo stopnjo bojne pripravljenosti svoje divizije³³ (DeFelice 2008, 105).

Posebno opozorilo je izdala tudi nemška mornarica, saj naj bi bila prav noč z 18. na 19. avgust 1942 še posebno primerna za desantne vojaške operacije. Poleg ugodnega plimovanja morja naj bi to noč pihal šibak jugovzhodni veter le do dva kilometra na uro, vidljivost pa bi bila po napovedih okoli 700 metrov (Whitaker 1992, 17).

Ugodno vremensko napoved so upoštevale tudi britanske obrambne sile na obalah južnega dela Velike Britanije in podobno kot nemške povečale bojno pripravljenost, kar bi po mojem mnenju lahko dalo misliti poveljnikom operacije Jubilee, da se tudi nemške sile zavedajo situacije in niso popolnoma pasivne.

Obstajajo celo domneve, da naj bi nemška stran 17. avgusta 1942 izvedela za britanske priprave na operacijo Jubilee. Informacijo naj bi posredovala varnostna služba vojne

³³ Generalporočnik Konrad Haase je 12. avgusta 1942 izdal naslednje povelje:

»Angloameričani bodo kmalu primorani, da izvedejo vojaško akcijo na zahodu. Obvestilo znova ponavljam in zahtevam, da si ga tudi vi ponavljate, dokler ne postane obsesija. Oni ali mi! To naj bo vaš slogan. Pogumno boste opravili svoje dolžnosti! Naj živi naše ljudstvo, naša dežela in Führer Adolf Hitler!« (Whitaker 1992, 7).

mornarice, ki naj bi prisluškovala radijskim pogovorom na območju Newhaven/Portsmouth in dešifrirala sporočila (Piekalkiewicz 1996, 701). To domnevo so po operaciji potrjevali predvsem kanadski vojaki, ki so naleteli na močan odpor nemških sil, vendar tudi nemški dokumenti dokazujejo, da domneva ni resnična. Kljub temu pa je treba poudariti, da so bili Nemci v stanju večje bojne pripravljenosti zaradi propagande o odprtju druge fronte in ugodne vremenske napovedi³⁴ (Hook 2005, 4).

8 POTEK OPERACIJE JUBILEE

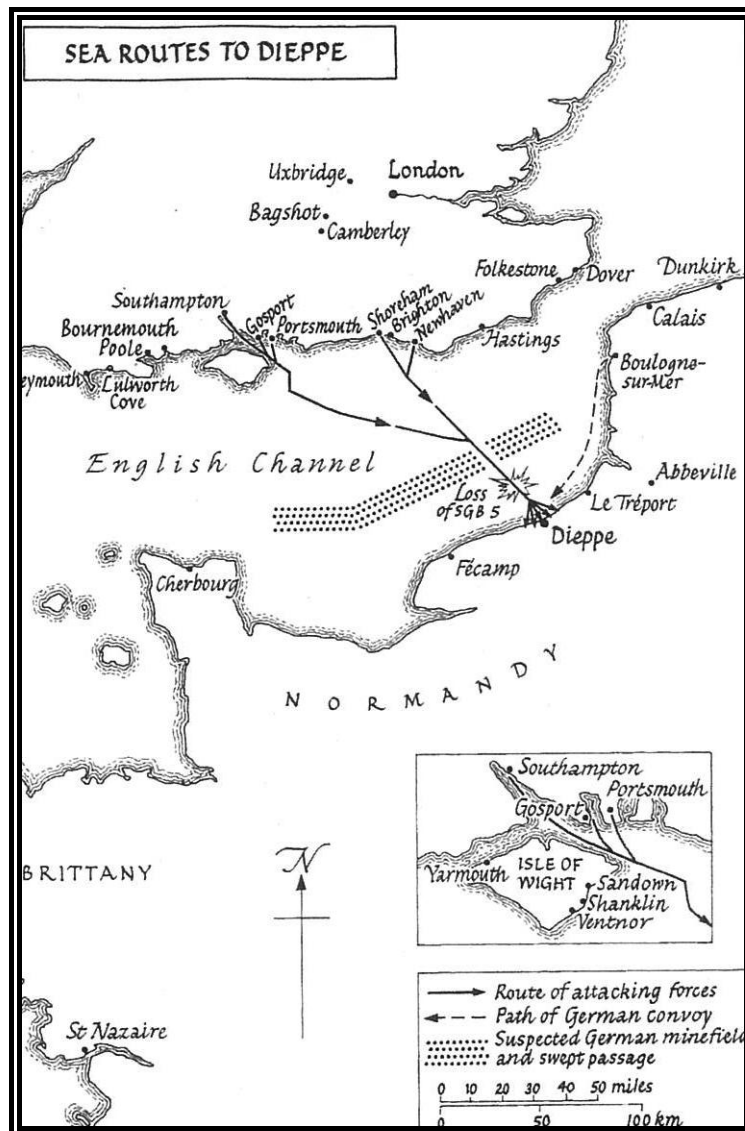
Enote, predvidene za operacijo Jubilee, so bile 4. avgusta 1942 obveščene, da bodo še isti mesec sodelovale v napadu na francosko obalo. Vojaki so bili nato premeščeni v posebne zbirne centre, ki so bili razpršeni po južnem delu Velike Britanije. Prav tako je začelo delovati tudi posebno vojaško skladišče v Hampshiru, kamor so od 5. avgusta 1942 dovažali potreben vojaški material.

Zaradi prikriivanja operacije so se plovila zbrala 17. avgusta, razdeljena so bila po pristaniščih Southampton, Portsmouth, Gosport, Shoreham in Newhaven. Zavezniki so še isti dan začeli natovarjati ladje. Ob 10. uri 18. avgusta je generalmajor Roberts izdal povelje, naj se vojaki, ki so bili do takrat v posebnih zbirnih centrih, vkrcajo na ladje.

Podporne mornariške enote so s 15 minolovci očistile okoli 450 metrov širok pas minskega polja, ki se je raztezalo v Rokavskem prelivu od Pas de Calaisa do Le Havra, in prehod označile s svetlečimi bojami (Robertson 1962, 36).

³⁴ Glede vprašanja o nemški obveščeniosti o operaciji obstajajo celo teorije zarote. Britanci naj bi po nekaterih domnevah namenoma predajali informacije Nemcem in tako želeli povzročiti katastrofo, da bi tako utišali tiste, ki so se zavzemali za čimprejšnje odprtje druge fronte (Balzer 2004, 15).

Zemljevid 8.1: Morske poti čez Rokavski preliv

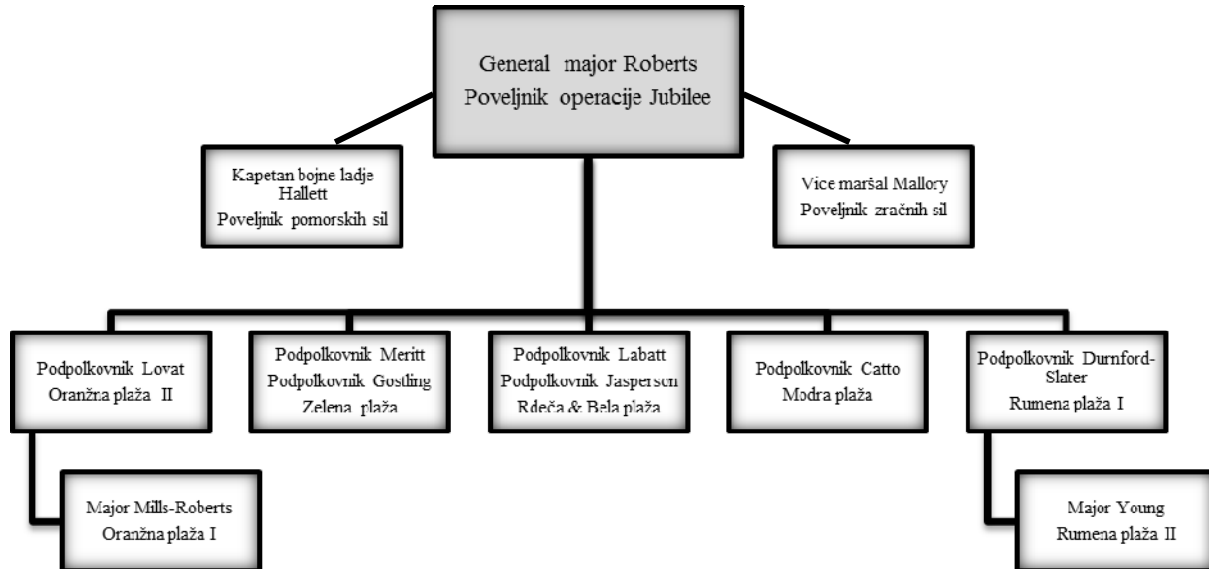

Vir: Neillands (2006,127).

Plovila, stacionirana v Southamptonu, so morala narediti daljšo pot, zato so izplula iz pristanišča zgodaj zvečer, medtem ko so drugi iz preostalih pristanišč krenili ob 21.25. Komandosi, ki so prečkali Rokavski preliv neposredno v desantnih jurišnih čolnih, so zapustili pristanišče Newhaven ob 20.30 (Matthew 2004, 11). Da bi prikrili svoj namen, so zavezniki plovila maskirali, da bi bila čim bolj podobna obalnemu patroljnemu konvoju. Pomorske desantne sile so se čez Rokavski preliv premikale razpršeno, v trinajstih ločenih kolonah. Ob načrtovanem času so se plovila ustavila 10 morskih milj od francoske obale, kjer so se vojaki prekrcali na desantne jurišne čolne in krenili proti predvidenim izkrcevalnim conam, in sicer, kot kaže organigram 8.6., proti Rumeni plaži I in II, Oranžni plaži I in II,

Modri plaži, Zeleni plaži ter Beli in Rdeči plaži. S tem je operacija Jubilee prešla v odločilno fazo.

Organigram 8.2: Linija poveljevanja

Vir: Neillands (2006, 121).

8.1 Izkrcevalni coni Rumena plaža I in Rumena plaža II

Načrt operacije Jubilee je na skrajnem levem krilu, 11 kilometrov od Dieppa, predvidel izkrcaje enote Commando 3 na dveh izkrcevalnih conah pri vasi Berneval. Vzhodno od vasi bi se izkricali komandos na delu, ki so ga načrtovalci operacije imenovali Rumena plaža I, zahodno od vasi pa na delu, imenovanem Rumena plaža II. Glavni cilj dveh bojnih skupin, ki bi se izkrcale sočasno na 2,4 kilometra oddaljenih točkah, je bilo uničenje nemške topniške baterije Göbbles, ki je štela okoli 350 mož (DeFelice 2008, 121).

Komandos so zapustili angleško пристanišče Newhaven 18. avgusta 1942 ob 20.30 in prečkali Rokavski preliv na 23 desantnih jurišnih čolnih LCP³⁵ (shore to shore). Bojno formacijo št. 5, ki je plula v štirih kolonah, je vodila parna topnjača SGB5, na kateri je bilo tudi poveljstvo te bojne skupine, in sicer poveljnik komandosov podpulkovnik Durnford-

³⁵ Desantni jurišni čolni so se delili glede na velikost (L-veliki, M-srednji in S-mali) in namen (prevoz vojakov, vojne tehnike, za ognjeno podporo). V operaciji Jubilee so bili v največji meri uporabljeni desantni jurišni čolni LCP (Landing craft Personnel), ki pa so bili po tej operaciji opuščeni. Vsak LCP je lahko sprejel do 25 polno oboroženih vojakov (DeFelice 2008, 87). V času druge svetovne vojne so se uporabljali najrazličnejši desantni jurišni čolni, kot na primer LCT (Landing Craft Tank), ki je lahko prepeljal od 3 do 10 tankov, LCG (Landing Craft Gun), ki je služil za ognjeno zaščito, LCI (Landing Craft Infantry), ki je lahko prepeljal tudi do 250 vojakov, LCA (Landing Craft Assault), ki je lahko prepeljal 30 vojakov, LCM (Landing Craft Mechanized), ki je služil predvsem prevozu najrazličnejših vozil (Karpov 1957, 144).

Slater, poveljnik ameriških rangerjev kapitan Roy Murray in poveljnik flotilje D. B. Wyburd. Bočno zaščito formaciji so zagotavljali plovili LCF(L)1, ki sta imeli v svoji oborožitvi protiletalsko topništvo in torpedni čoln ML346. Kmalu po izplutju je zaradi prevelike hitrosti³⁶ konvoja in pregrevanja ladijskih motorjev prišlo do okvar, kar je povzročilo, da so se štiri plovila LCP, ki so prevažala 100 vojakov od skupaj 460, morala vrniti v izhodiščno pristanišče (DeFelice 2008, 120).

Plovba čez Rokavski preliv je minila brez zapletov, dokler niso enote skrajnega levega krila ob 3.47 sedem morskih milj od francoske obale naletele na majhen nemški priobalni patroljni konvoj. Srečanje bojne skupine št. 5 in nemškega patroljnega konvoja, ki so ga sestavljali minolovec št. 4014, dva lovca podmornic UJ1441 in UJ1404 ter pet spremljevalnih patroljnih čolnov, je bilo popolno presenečenje za obe strani (Drugi svetski rat 1961, 707). Nemci so izstrelili svetlobni signal in prižgali reflektorje, da so osvetlili zavezniške desantne jurišne čolne in zatem odprli ogenj na najbližja plovila. Po kratki, a intenzivni bitki, so se Nemci zaradi izgub in materialne škode³⁷ odločili za umik.

Bojna skupina je bila po usodnem srečanju z nemškim konvojem popolnoma razbita, saj so bila njihova plovila razpršena po celotnem prizorišču bitke. Nemcem je že v prvih trenutkih boja uspelo uničiti radijsko postajo na vodilnem čolnu SGB 5³⁸ in tako prekiniti vse radijske povezave s poveljniško ladjo HMS Calpe. Novice o srečanju tako niso prejeli ne glavna poveljniška ladja ne spremljevalna rušilca Slazak in Brocklesby, ki sta bila le štiri morske milje severozahodno od prizorišča bitke. Posadki rušilcev sta sicer videli dogajanje, vendar sta zmotno sklepali, da je nasprotnik začel obstreljevati zavezniške desantne jurišne čolne iz obalnih topniških baterij. »Komandosi, ki naj bi se izkrcali na Rumeni plaži, so bili edini, ki so se zavedali, da je uničenje baterije Göbbles pri Bernevalu postavljeno pod velik vprašaj«(Neillands 2006, 136).

Poveljnika Durnford-Slater in Wyburd sta pregledala izgube in sprejela odločitev o preklicu napada na Rumeno plažo I in Rumeno plažo II.³⁹ Zaradi velike zmede, ki je nastala po srečanju z nasprotnikovim konvojem, nista vedela, da je šest nepoškodovanih plovil nadaljevalo pot proti obali, da izpolni cilje bojnega načrta. Desantni jurišni čoln LCP15, na katerem je bilo 20 komandosov pod poveljstvom majorja Petra Younga, je nadaljeval pot

³⁶ Konvoj je plul s hitrostjo 10 vozlov, kar je po mnenju številnih strokovnjakov presegalo zmožnosti LCP, zato je prišlo do okvar (DeFelice 2008, 87).

³⁷ Zavezniki so popolnoma uničili UJ1404 (DeFelice 2008, 132).

³⁸ Nemci so popolnoma onespobili plovilo SGB5, 40 % posadke na njem pa je izgubilo življenje (Ford 2003, 41).

³⁹ Poveljnika Durnford-Slater in Wyburd sta se zatem vkrcala na desantni jurišni čoln, da bi poiskala HMS Calpe in poročala o preklicu operacije na skrajnem levem krilu. Poveljniško ladjo Calpe sta uspela najti šele ob 7. uri. Takrat še ničesar nista vedela o pogumu skupine komandosov, ki so nadaljevali plovbo proti francoski obalo, da opravijo svojo bojno nalogo (Ford 2003, 42–43).

proti Rumeni plaži II. Poleg le tega se je pod vodstvom torpednega čolna ML346 pet desantnih jurišnih čolnov LCP, na katerih je bilo skupno 95 komandosov, s 25-minutno zamudo bližalo Rumeni plaži I (Ford 2003, 43).

8.1.1 Izkrcevalna cona Rumena plaža II

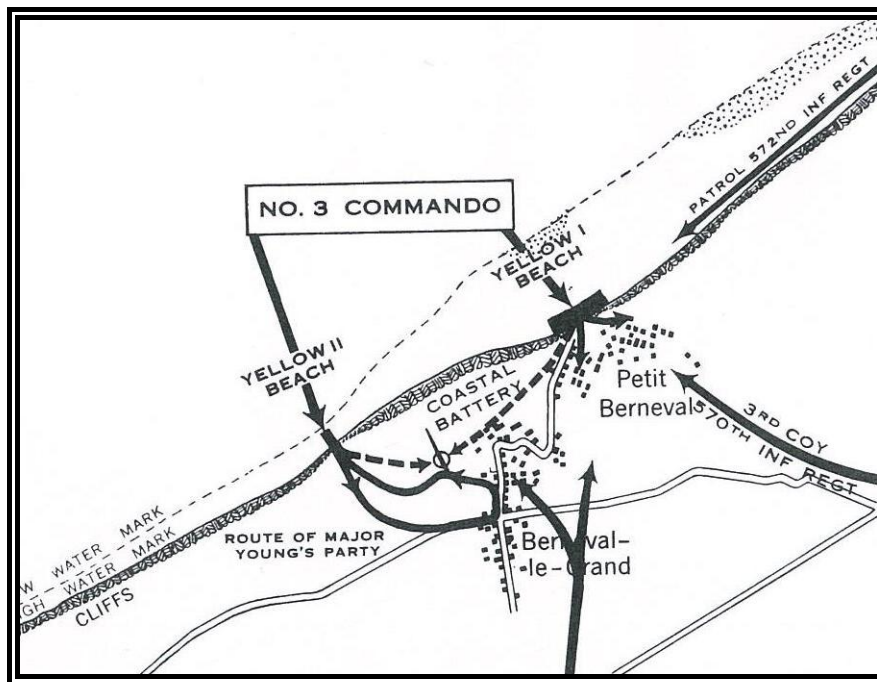
Major Peter Young je sprejel odločitev o izkrcanju na Rumeno plažo II, čeprav za uspeh ni imel popolnoma nobene možnosti.⁴⁰ Pri uničenju obalne topniške baterije Göbbles naj bi po prvotnem načrtu sodelovalo 150 mož, vendar pa je bil takšen cilj za peščico Youngovih vojakov nedvomno preobsežen.

Desantni jurišni čoln LCP15 je, ironično, prispel do cone izkrcanja pet minut pred načrtovanim časom, in sicer ob 4.45. Komandosi so se neopazno izkrcali na plažo in svoj pohod proti mestu nadaljevali na območju, kjer se strma kamnita obala spušča do peščine. Edini prehod v notranjost ozemlja je bil močno zavarovan, saj so Nemci postavili širok pas žičnih ovir. Ker komandosi v oborožitvi niso imeli razstrelilnih min in druge opreme, s katero bi odstranili bodečo žico, so na planoto priplezali po bližnji 30 metrov visoki pečini.⁴¹ Kot pomožno sredstvo so izkoristili nosilce, s katerimi je bila bodeča žica pritrjena na steno pečin (Ford 2003, 42).

⁴⁰ Peter Young (v Neillands 2006, 138) je po bitki povedal, da se ni obremenjeval zaradi dejstva, da je za napad na Rumeno plažo II ostalo le 20 mož. »Nisem vedel, kaj lahko dosežemo ... približevali smo se obali in razmišljal sem, da lahko poskusimo in vidimo, kakšen bo rezultat.«

⁴¹ Njihova oborožitev je bila skromna, saj so imeli le lahek mitraljez Bren, 6 mitraljezov Thompson, 10 pušk in 2 minometa (Ford 2003, 42).

Zemljevid 8.3: Napad enote Commando 3

Vir: Whitaker (xviii, 1992).

Youngova enota je po 30 minutah priplezala na planoto, se razdelila v tri oddelke in neopažena nadaljevala pot do pol kilometra oddaljene vasi Berneval, ob kateri je bila nastanjena topniška baterija Göbbles. Ko so se začeli približevati utrjenim položajem baterije, jih je opazil nasprotnik in iz bližnjega mitralješkega gnezda odprl silovit ogenj. Enota je zaklon poiskala najprej v bližnji cerkvi, nato pa se je zaradi strahu pred obkolutitvijo in očitne sovražnikove premoči umaknila na obširno koruzno polje, ki je bilo od topniške baterije oddaljeno le okoli 180 metrov. Od tod je Youngova enota občasno obstreljevala Nemce ter čakala napad druge skupine komandosov, ki so se izkrcali na Rumeni plaži I (DeFelice 2008, 139).

Ob 7. uri je major Young zaradi majhnih zalog streliva in pomanjkanja informacij o napredovanju drugega krila sprejel odločitev o umiku. Nemci so v tem času hoteli s širokim obkolutvenim manevrom zajeti komandose, vendar jim to ni uspelo, saj so se ti še pravočasno umaknili na plažo. Desantni jurišni čoln LCP15 se je po izstrelitvi signala približal obali, da bi evakuiral skupino. Za učinkovito ognjeno podporo pri umiku je skrbel torpedni čoln ML346, ki je uspešno nevtraliziral nasprotnikov mitralješki ogenj z vrha pečin. Evakuacija se je začela ob 7.45. Dodatne težave pri umiku je povzročala oseka, saj je čoln zaradi teže vojakov začel nasedati. Plovilo so komandosi kljub temu uspešno spravili nazaj na odprto morje. Relativni uspeh enote, ki se je vrnila v pristanišče Newhaven ob 10.45, je bilo dejstvo,

da sta bila v akciji ranjena samo dva vojaka in da nemška topniška baterija Göbbles ni mogla obstreljevati zavezniške flotilje med 5.10 in 7.45, kar potrjujejo tudi nemški dokumenti⁴² (Hyper war 2009).

8.1.2 Izkrcevalna cona Rumena plaža I

Ob 5.15, ko se je že začelo daniti, se je iz petih LCP na Rumeno plažo I z zamudo izkrcala druga bojna skupina komandosov, skupaj 95 mož, in bila takoj deležna intenzivnega nemškega ognja iz dominantno postavljenih mitraljeških gnezd na vrhu pečin. Alarmirani Nemci so jih pričakali v polni bojni pripravljenosti. Tako so številni v začetni fazi izkrcanja, ko so se čolni dotaknili obale, izgubili življenje. Edino ognjeno podporo pri izkrcanju jim je zagotavljal torpedni čoln ML346, ki je začel obstreljevati nemške vojake na vrhu pečin. Približno 30 minut po izkrcanju glavnine se je pojavil še šesti LCP, iz katerega se je naknadno izkrcalo še 25 mož (Ford 2003, 44). Istočasno je v zaliv priplula tudi nemška patroljna ladja Franz, ki je pred tem že sodelovala v nočni bitki, ko so plovila komandosov naletela na nemški patroljni konvoj. Torpedni čoln ML346 je z natančnimi izstrelki onemogočil bojno delovanje nasprotnikove ladje, ki je bila zaradi poškodb prisiljena nasesti na obalo (Neillands 2006, 142).

Komandosi so takoj po izkrcanju na plažo poiskali zaklon pod visokimi pečinami. Zaradi pomanjkanja ustrezne opreme je enota veliko časa izgubila pri premagovanju žičnih ovir, ki so varovale prehod v notranjost.

Skupino komandosov, pod poveljstvom stotnika Willsa, ki se je prva uspela prebiti na vrh pečine, je ustavil nasprotnikov ogenj iz bližnjega mitralješkega gnezda. Wills se je zato odločil, da bo skupina najprej napadla mitralješko gnezdo na levi strani, saj je predstavljalo veliko nevarnost za komandose. Stotnik Wills je bil v napadu ranjen, zato se je skupina umaknila v zaklon na plažo.

Del komandosov pod poveljstvom stotnika Geoffa Osmonda je nato prodrl do vasi Petit Berneval, vendar so se tudi oni morali kmalu umakniti (Ford 2003, 44).

Major von Blücher, poveljnik 302. protitankovskega bataljona, je dopolnil obrambo območja s pehotnim oddelkom na kolesih, tretjo četo 570. pehotnega polka in četo inženircev, ki so odbili napad komandosov pri Petit Bernevalu (Whitaker 1992, 263). Zaradi vse močnejšega pritiska Nemcev so komandosi okoli 7. ure sprejeli odločitev, da evakuirajo preživele moše.

⁴² Peter Young je po operaciji izjavil: »Izkrcal sem osemnajst mož, opravil nalogo in vkrcal vseh osemnajst nazaj na ladjo. Bolje ne gre.« (Neillands 2006, 141).

Evakuacija moštva z Rumene plaže I je potekala v popolni zmedi. Komandosi so signal za umik poslali prezgodaj, zato so se desantni jurišni čolni približali obali in padli pod silovit nemški ogenj. Plovila so skušala zaščito pred izstrelki poiskati pod pečinami, vendar sta zaradi oseke dva desantna jurišna čolna nasedla in tako postala lahki tarči. Nemcem je nato uspelo popolnoma uničiti še en desantni čoln. Ker so Nemci uspeli onesposobiti kar tri čolne,⁴³ je bil poročnik fregate Dennis Stephens primoran ukazati umik nepoškodovanih plovil nazaj na odprto morje. Njegovi odločitvi je botrovalo tudi to, da komandosov v tem času še ni bilo na spregled. Poročnik namreč ni vedel, da so se številni ob 8.00 pod neprestanim ognjem nemških sil še vedno prebijali na obalo (Neillands 2006, 143–144).

Preživeli borci, ki so se uspeli prebiti nazaj na plažo, so z velikim razočaranjem ugotovili, da desantnih čolnov ni več ob obali. Vsi poskusi, da bi na pomoč priklicali plovila, ki so bila takrat že zunaj dometa nemških topniških sil na odprtem morju, so bili zaman, zato je bil stotnik Osmond primoran sprejeti odločitev o predaji enote, ki je položila orožje ob 10.30.

Izgube na zavezniški strani so bile velike, največ vojakov je izgubilo življenje prav med umikom. Od skupaj 120 vojakov, ki so se izkrcali na Rumeno plažo I, je bilo 37 mrtvih, 82 pa se jih je predalo⁴⁴ (DeFelice 2008, 212).

8.2 Izkrcevalni coni Oranžna plaža I in Oranžna plaža II

Načrt operacije Jubilee je na skrajnem zahodnem krilu, osem kilometrov od Dieppa, predvidel napad enote Commando 4, ki ji je poveljeval podpolkovnik lord Lovat. Njen cilj je bil uničiti nemško topniško baterijo Hess, ki je bila, okrepljena z 813. topniško četo, kilometer v notranjosti ozemlja, na južnem delu Varengevilla. Skupno je bilo na tem območju 367 nemških vojakov.

Načrt je predvidel sočasen napad na dveh točkah, in sicer naj bi se skupina komandosov pod poveljstvom majorja Dereka Mills-Robertsa izkrcala na Oranžno plažo I, prodrla v notranjost ozemlja in izvedla frontalni napad na nemško topniško baterijo. Glavnina sil pod poveljstvom Lorda Lovata pa bi se izkrcala 2,4 kilometra zahodno pri Quibervillu, na Oranžno plažo II. Po načrtu naj bi Lovatovi komandosi naglo napredovali po dolini reke Saane v notranjost ozemlja in v polkrožnem manevru s hrbtne strani sočasno napadli nemško topniško baterijo. Napad komandosov je bil predviden ob 6.30, deset minut pred tem pa bi zračne sile izvedle kratkotrajno bombardiranje območja in položile dimno zaveso. »Izbira

⁴³ Desantna plovila LCP42, LCP157 in LCP81.

⁴⁴ Na Rumeni plaži I je umrl tudi poročnik Edward Loustalot, eden izmed ameriških rangerjev, ki so spremljali enoto Commando 3. Poročnik je bil prvi Američan, ki je v drugi svetovni vojni padel na evropskih tleh (Piekalkiewicz 1996, 702).

dveh ciljnih točk izkrcanja je dala Lovatovemu načrtu potrebno prilagodljivost, saj bi v primeru nepredvidene situacije napad usmerili samo na Oranžno plažo I ali samo na Oranžno plažo II« (Neillands 2006, 153).

Komandosi s pridruženimi vojaki 1. bataljona ameriških rangerjev, skupaj 252 mož, so angleško pristanišče Southampton zapustili na desantni ladji Princ Albert. Ob 2.00 so se prekrkali na sedem desantnih jurišnih čolnov LCA in nadaljevali pot proti francoski obali. Ob 4.30, 20 minut pred načrtovanim izkrcanjem, se je enota razdelila v dve skupini. Štirje desantni jurišni čolni⁴⁵ pod poveljstvom lorda Lovata, na katerih je bilo 164 vojakov, so pluli proti Oranžni plaži II. Trije čolni LCA⁴⁶ pod vodstvom majorja Mills-Roberts, na katerih je bilo 88 mož, pa so pluli proti Oranžni plaži I. Bojno skupino sta spremljala motorna topnjača MGB312 in parna topnjača SGB9, da bi skrbeli za ustrezno ognjeno zaščito moštvu tako pri izkrcanju kot tudi vkrcanju po končani bojni nalogi (Hyper war 2009).

8.2.1 Izkrcevalna cona Oranžna plaža I

Poveljnik Mills-Roberts se je s svojo skupino vojakov približeval Oranžni plaži I. Čeprav je bil v bližini točke izkrcanja pri Pointe d'Aillyju svetilnik se je desantnim jurišnim čolnom uspelo neopazno približati obali. Komandosi so se ob 4.50, kot je predvidel načrt, izkrkali na ozki prodnati plaži, ki so jo obdajale 30 metrov visoke pečine, razstrelili bodečo žico, ki je varovala pot v notranjost ozemlja in nadaljevali prodor. Ker je časovna komponenta operacije imela ključno vlogo, so bili možje oboroženi le z lahko oborožitvijo, tako da so lahko hitro premagali ovire in zapustili plažo (Whitaker 1992, 264).

Na vrhu pečine se je enota razdelila v dve skupini. Prva, udarna skupina C, je nadaljevala pot skozi vas Vasterival in se ustavila na robu gozda, ki je bil od nemške topniške baterije oddaljen le 140 metrov. Skupina ostrostrelcev je zavzela svoje položaje v bližnjem kmečkem poslopju in čakala povelje za napad. Za udarno skupino C je prodirala udarna skupina A, ki je najprej pretrgala vse žične povezave med opazovalnico pri svetilniku in topniško baterijo. Del skupine A je nato nadaljeval pot z namenom, da bi zaščitil desni bok udarne skupine C in izvedel napad na topniško baterijo Hess iz zahodne smeri (Ford 2003, 48–49).

Udarni skupini pod poveljstvom Mills-Roberts, sta do 5.35 zavzeli bojne položaje za napad. Posadka topniške baterije Hess je ob 5.45 opazila angleška plovila na odprtem morju in jih samoiniciativno začela obstreljevati. Čeprav je bilo do sočasnega napada celotne enote

⁴⁵ Desantna plovila LCA3, LCA5, LCA7 in LCA8.

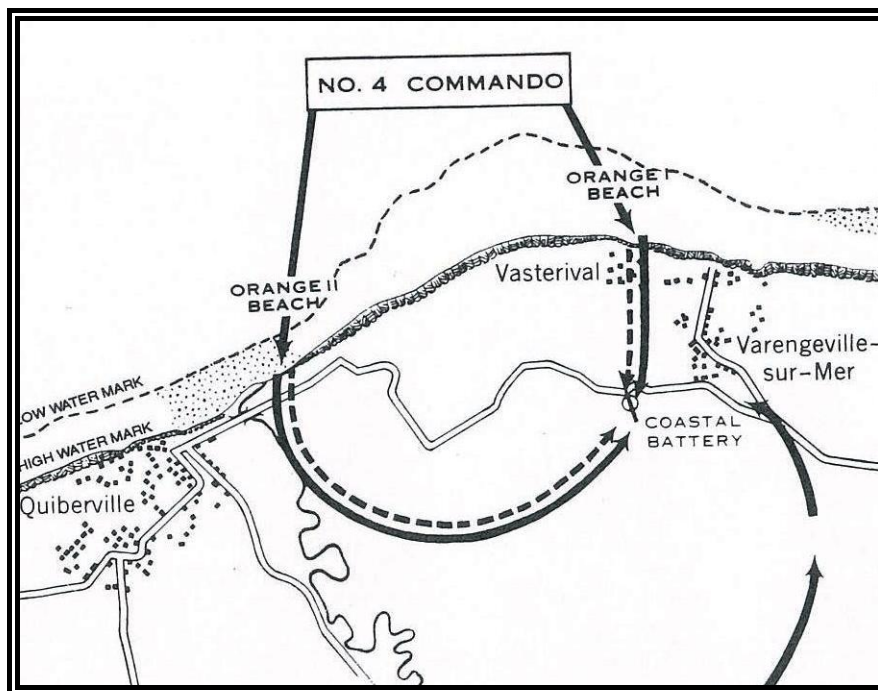
⁴⁶ Desantna plovila LCA2, LCA4 in LCA6.

po načrtu še 45 minut, je Mills-Roberts sprejel odločitev, da napade nemško topniško baterijo predčasno. Prvi zavezniški strelji so povzročili veliko zmede na nemški strani. Pomembno vlogo so odigrali tudi ostrostrelci, ki so uspeli likvidirati veliko presenečenih nemških vojakov. Oddelek komandosov,⁴⁷ ki je podpiral napad na nemške položaje tudi z ognjem iz lahkega minometa (kaliber 50 mm), je uspel zadeti skladišče streliva. Eksplozija je povzročila veliko žrtev na nemški strani in ustavila topniško delovanje baterije Hess (Ford 2003, 53).

8.2.2 Izkrcevalna cona Oranžna plaža II

Komandose, ki jim je poveljeval lord Lovat, so tik pred izkrcanjem na Oranžno plažo II pri vasi Quiberville ob 4.53 opazili Nemci. Strelski ogenj so odprli iz dveh mitraljeških gnezd, ki sta pokrivali območje celotne plaže. Vojaki so zaščito pred izstrelki najprej poiskali ob jeklenih stenah plovil, nato pa so se hitro zatekli pod strme pečine.

Zemljevid 8.4: Napad enote Commando 4

Vir: Whitaker (xvii, 1992).

Zaradi naraščajočega nemškega ognja ni bilo mogoče postaviti razstrelilnih min »bangalore torpedo«, s katerimi bi Lovatova enota uničila obrambne ovire in utrla pot proti nemški topniški bateriji Hess. Prehod čez žične ovire so po rezervnem načrtu omogočili prostovoljci v

⁴⁷ Skupina je bila pod poveljstvom starejšega vodnika Jimmyja Dunninga.

usnjenih telovnikih, pomagali pa so si tudi s polaganjem kokosovih tekačev. Tako jim je kljub vsemu hitro uspelo premagati ovire in nadaljevati pot v notranjost ozemlja.

Komandosi so se po preboju žičnih ovir na plaži razdelili v več skupin. Udarne skupina A je najprej onesposobila obe mitralješki gnezdi, ki sta z ognjem pokrivali območje plaže, nato pa je nadaljevala prodor do zaselka St. Marguerite in postavila zasedo ob cesti, da bi prestregla morebitne nemške okrepitve. Udarne skupine B, F in HQ, ki jih je vodil lord Lovat, pa so nadaljevale pot po desnem bregu reke Saane, 1,6 kilometra v notranjost ozemlja, in zatem krenile proti zahodu do bližnjega gozda Blanc Mesnil le Bas. Lord Lovat je pred napadom na baterijo Hess razporedil svoje sile na južnem in jugozahodnem krilu nemške topniške baterije (Ford 2003, 45–48).

Udarne skupina A je v tem času z napadom iz zasede ob cesti pri zaselku St. Marguerite nevtralizirala nemško četo, ki naj bi okrepila obrambo nemških položajev na tem območju. Ostrostrelci so zaradi izbire dobrih taktičnih položajev uspeli onesposobiti številne nemške vojake.

Angleška lovska letala so skladno z načrtom ob 6.20 začela obstreljevati nemške obrambne položaje. Lord Lovat je takoj po kratkem zračnem napadu izstrelil svetlobne signale za naskok na nemško baterijo. Komandosi so se z bajoneti pognali v silovit boj mož na moža. Vojaška akcija je bila končana ob 7.30. Zavezniki so dosegli zastavljen cilj, saj jim je uspelo popolnoma uničiti topniško baterijo Hess (DeFelice 2008, 156).

Celotna enota je izvedla umik prek Rumene plaže I. Ob tem jim je uspelo uničiti tudi večje zaloge vojnega materiala. Vkrcaje na čakajoče desantne jurišne čolne je potekalo organizirano in je bilo zaščiteno z ognjem lahkih minometov.

Lord Lovat je ob 8.50 poslal sporočilo o uspehu svoje enote, ki se je vrnila v pristanišče Newhaven okoli 17.45 popoldne. Navdušenje nad uspehom pa je kmalu minilo, saj so začele prihajati tragične novice o usodi zavezniških vojakov na preostalih delih bojišča.

V tej klasični operaciji komandosov je od 252 umrlo 12 vojakov, 22 pa je bilo ranjenih (Neillands 2006, 153). Od 50 ameriških rangerjev so trije izgubili življenje, tri so zajeli Nemci, pet pa je bilo ranjenih (DeFelice 2008, 212).

8.3 Izkrcevalna cona Modra plaža

Po načrtu operacije Jubilee je eden od krilnih napadov predvidel izkrcanje vojakov na plažo, ki je 1,6 kilometra vzhodno od mesta Dieppe. Zavezniki so jo poimenovali Modra plaža. Načrt napada je predvideval izkrcanje 554 vojakov enote Royal Regiment of Canada na obalo, prodor prek vasi Puits do vzhodnega rta nad Dieppom in združitev z enoto Essex

Schottish Regiment, ki bi prodirala z glavne mestne plaže. Glavna naloga enote Royal Regiment of Canada, ki ji je poveljeval podpolkovnik Douglas Catto, je bila uničiti nemško topniško baterijo Rommel in protiletalsko topništvo na južni strani Puitsa (Karpov 1957, 174).

Izkrcanje vojakov na Modro plažo naj bi se po načrtu operacije začelo ob 4.50. Potekalo bi v treh zaporednih fazah. V prvi, ki bi predstavljala glavni udar, bi se izkrcale tri čete Royal Regiment of Canada, v drugi, deset minut pozneje, četa in poveljstvo, v tretji fazi pa posebni udarni skupini Royal Canadian Artillery in Black Watch of Canada⁴⁸. Prva udarna skupina bi uničila mitralješka gnezda, ki so ščitila topniško baterijo Rommel, zavzela topniške položaje in topove obrnila proti sovražniku. Druga udarna skupina pa bi ščitila vzhodni bok enote Royal Regiment of Canada, ko bi ta prodirala proti Dieppu (Ford 2003, 54).

8.3.1 Obramba območja in topografske značilnosti

Obala vzhodno od Dieppa je iz 60 metrov visokih klifov, ki so pod vasjo Puits prekinjeni z ozko dolino. Plaža je bila ugoden teren za izkrcanje, česar so se dobro zavedali tudi Nemci, zato so postavili trden sistem obrambe. Obrambni sektor⁴⁹ vzhodnega dela Dieppa je varoval 3. bataljon 571. pehotnega polka pod poveljstvom stotnika R. Schnösenberga.

Plaža je bila dolga okoli 200 metrov, med izkrcanjem zavezniških vojakov pa je bila zaradi plimovanja morja široka le pičlih 35 metrov. Tik za plažo se je razprostiral 3,6 metra visok valobranski zid. Nemci so edini mogoči prehod s plaže v notranjost zavarovali z žičnimi ovirami. Štiri utrjena strelska gnezda⁵⁰ na vzhodnem delu prekinjenega klifa so omogočala nadzor nad celotnim zalivom in plažo. Neposredno območje Puitsa je varovalo le 94 nemških vojakov (DeFelice 2008, 161).

8.3.2 Izkrcanje

Enota Royal Regiment of Canada je prečkala Rokavski preliv na desantnih ladjah Princess Astrid in Queen Emma, enoti Black Watch of Canada in Royal Canadian Artillery pa na ladji Duke of Wellington.⁵¹ Ob 3.00 so se vojaki deset morskih milj od francoske obale začeli prekravati na desantne jurišne čolne LCA in LCM. Ker pa je bilo prekravanje moštva dolgotrajnejše, kot so sprva pričakovali, je prišlo do prve zamude.⁵²

⁴⁸ Enota je štela okoli 110 mož (Hyper war 2009).

⁴⁹ Obrambni sektor je vključeval območje, ki se je razprostiralo od pristaniškega nasipa na vzhodnem delu Dieppa prek rta do vasi Puits, ki je bila 200 metrov od obale (Whitaker 1992, 7).

⁵⁰ Obrambo Nemcev je dopolnjevalo strojnično gnezdo v hiši na pečini, ki pa je na prvi pogled skrivala svoj smrtonosni namen.

⁵¹ Zaradi nepravilnega ravnanja z orožjem je med plovbo prišlo do eksplozije, ki je zahtevala 18 življenj (Whitaker 1992, 231).

⁵² Oborožitev vojakov je tehtala približno 27 kilogramov, kar je dodatno upočasnilo vkrcavanje (Whitaker 1992, 137).

Druga zamuda, ki je sledila, je napovedala tragično dogajanje na tem delu bojišča. Desantni jurišni čolni so po vkrcanju vojakov sledili napačnemu vodilnemu čolnu MGB315, kar je zaveznikom vzelo še dodatne dragocene minute v ključnih trenutkih. Ob 3.25 se je, po spoznanju, da so naredili napako, flotilja prerazporedila in pod vodstvom poročnika bojne ladje Harolda W. Gouldinga nadaljevala pot proti francoski obali, in sicer na motorni topnjači MGB316, določeni za vodilno plovilo. Goulding je zaradi izgube časa močno pospešil, kar je povzročilo, da so počasnejši desantni jurišni čolni LCM začeli zaostajati. Razpršena flotilja se je za vodilnim čolnom nato najprej približala glavnemu pristanišču Dieppa, saj je Goulding presodil, da bo s plutjem ob obali proti vzhodu lažje našel majhno plažo pri Puitsu. Ob 4.50 je bila enota Royal Regiment of Canada, ki bi se po načrtu že morala izkrcati na Modro plažo, še 3,2 kilometra od ciljne točke izkrcanja. Kanadski vojaki so se zaradi usodne izgube časa izkrcali na Modro plažo, ko se je že začelo daniti, nasprotnik pa jih je pričakal v polni bojni pripravljenosti. Možje so doživeli pravi pekel (Neillands 2003, 175).

Nemške sile so zavezniško flotiljo opazile že ob 4.30, vendar so odprle ogenj ob 5.10, ko je bil prvi val vojakov okoli 90 metrov od obale⁵³ (DeFelice 2008, 162). Kljub temu da se je element presenečenja popolnoma izgubil, so Kanadčani nadaljevali napad, saj so se zavedali, da je zavzetje vzhodnega rta nujno za uspeh celotne operacije.

Silovit ogenj nemške obrambe, ki se je samo še stopnjeval, je takoj povzročil veliko zmedo na zavezniški strani. Napad kanadske enote je bil tako zaustavljen že v prvi fazi in je doživel popoln polom. Kanadski vojaki so po izkrcanju skušali poiskali zaščito pred nemškimi izstrelki in se nemočno borili za svoja življenja. Od 250 vojakov, ki so pripluli do obale na prvih devetih desantnih jurišnih čolnih LCA, se je do valobranskega zidu uspela prebiti le neznatna peščica, druge pa je pokosil srdit nemški ogenj (Neillands 2006, 175). »Mnogi so izgubili življenje še preden so uspeli izstreliti en sam naboj« (Neillands 2006, 176) Preživeli vojaki so plezali čez svoje mrtve in ranjene tovariše na plaži, da bi poiskali varen zaklon.

Ob 5.30, natanko 20 minut za izkrcanjem prvega vala vojakov, se je začela druga faza napada. Poveljstvo in četa enote Royal Regiment of Canada sta priplula do plaže na dveh desantnih jurišnih čolnih LCA in dveh čolnih LCM, ki sta se zaradi globljega ugreza morala zaustaviti dlje od obale. Vojaki s teh dveh plovil so bili primorani pod močnim nasprotnikovim ognjem plavati na obalo. Posadki obeh desantnih jurišnih čolnov LCA pa sta

⁵³ Čas izkrcanja se v različnih literaturah nekoliko razlikuje. Poveljnik Catto je v svojem poročilu 13. septembra 1942, ki ga je končal s pomočjo soborcev v ujetništvu, navedel, da je prvi udarni val z izkrcanjem zamudil 35 minut, drugi pa celo eno uro (Whitaker 1992, 239).

po šokantnem dogajanju na bojišču obrnili svoja plovila nazaj na odprto morje. Drugi val zavezniških vojakov je ob izkrcanju doživel enako tragično usodo kot prvi (Ford 2003, 55).

Okoli 6. ure je preživelim možem prvega in drugega vala skupaj s podpolkovnikom Cattom uspelo prerezati bodečo žico in se prebiti v notranjost ozemlja. Svoj pohod je skupina 21 mož nadaljevala v smeri vzhodnega rta v upanju, da se po načrtu združi z enoto Essex Scottish Regiment. Po spoznanju, da ta z glavne plaže ni prodrla na vzhodni rt, so se znašli v brezizhodni situaciji, se prikrili in se ob 16.20 predali nemškemu nasprotniku (Hyper war 2009).

Enoti Royal Canadian Artillery in Black Watch of Canada naj bi po povelju Douglasa Catta napadli v tretjem udarnem valu. Čeprav stotnik Hicks in poveljnik fregate Coyle nista prejela povelja za začetek akcije, sta kljub temu sprejela odločitev o izkrcanju svojih mož na Modro plažo. Napačno sta predvidevala, da svetlobnega signala, ki bi oznanil začetek akcije, zaradi meglene zavese nad plažo ni bilo mogoče videti. Možje so se izkrcali na skrajnem vzhodnem delu Modre plaže. Ta del je bil na njihovo srečo pod pečinami, ki so vojakom dajale vsaj minimalno zaščito pred sovražnim ognjem. Pod pečinami so ostali do predaje, saj bi bil kakršen koli premik usoden (Neillands 2006, 178–179).

8.3.3 Umik in evakuacija

Malo po 7. uri je generalmajor Roberts na HMS Calpe prejel klic na pomoč in ukazal poročniku bojne ladje Gouldingu, naj začne evakuacijo preživelih vojakov. Za ognjeno podporo pri evakuaciji sta poskrbela spremljevalni rušilec HMS Garth in motorna topnjača MGB316. Zaradi silovitega nemškega ognja se je le enemu desantnemu jurišnemu čolnu uspelo prebiti do obale in z vzhodnega dela plaže evakuirati preživele. Ker pa se je nanj vkrcalo okoli 50 vojakov, kar je močno obremenilo nosilnost čolna, je kmalu po izplutju na odprto morje potonil (Neillands 2006, 180).

Ob 7.30 sta na območje Modre plaže zaradi navigacijske napake pomotoma priplula tudi dva desantna jurišna čolna LCP, ki bi morala evakuirati komandose z Rumene plaže. Pod močnim nemškim ognjem sta vkrcala vojake in se nato vrnila na odprto morje (Neillands 2006, 182).

Nepoškodovani desantni jurišni čolni so se še nekaj ur poskušali prebiti do obale, vendar evakuacija preživelih mož zaradi silovitega nemškega ognja ni bila mogoča. Ob 11.45 se je Goulding odločil, da konča poskus evakuacije in se umakne. Svojo odločitev je sporočil poveljniški ladji HMS Calpe. Zaradi prekinjenih radijskih komunikacij so bili vsi poskusi

evakuacije tako ali tako zaman, saj so se preživeli vojaki na plaži predali že ob 8.30⁵⁴ (Hyper war 2009).

Izkrcaje na Modro plažo je bilo izmed vseh vojaških akcij operacije Jubilee najbolj tragično. Enota Royal Regiment of Canada, ki je štela 554 vojakov, je imela kar 89-odstotne izgube. Padlo je 217 vojakov, 63 se jih je vrnilo v Veliko Britanijo, preostali pa so morali v nemško ujetništvo. Od enote Black Watch of Canada, ki je štela 110 vojakov, se je vrnilo v Veliko Britanijo 43 moških, 64 jih je moralo v ujetništvo, trije pa so izgubili življenje. (Hyper war 2009). Vendar pa ne gre pozabiti, da je bilo »na Modri plaži tega jutra veliko dejanj neizmernega junaštva« (Ford 2003, 55). Tudi nemška stran je bila presenečena nad pogumom kanadskih vojakov. Walter Höpener, poveljnik 12. poljske čete 571. pehotnega polka, je zapisal: »/.../ pekel je trajal tri ure /.../ bili smo presenečeni nad napadalci, ki so se z velikim zanosom borili s sovražniki, ki jih sploh niso videli« (v Whitaker 1992, 247).

8.4 Izkrcevalna cona Zelena plaža

Zavezniki so tri kilometre zahodno od Dieppa, pri vasi Pourville, določili cono izkrcaja, ki so jo imenovali Zelena plaža, od koder bi v notranjost prodirali dve zavezniški enoti, South Saskatchewan Regiment in Cameron Highlanders of Canada. Načrt vojaške akcije je predvidel, da se 523 vojakov South Saskatchewan Regimenta pod poveljstvom podpolkovnika Cecila Merritta ob 4.50 izkrca tako na vzhodnem kot tudi na zahodnem bregu ustja reke Scie. Njihova naloga je bila nevtralizirati nemške obrambne položaje na območju Pourville in tako omogočiti enoti Cameron Highlanders of Canada, ki bi se izkrcala v drugem valu, neoviran prodor v globino ozemlja. Napad je temeljil na elementu presenečenja (Karpov 1957, 174).

Enota South Saskatchewan Regiment naj bi po načrtu prodirala v štirih smereh. Četa A naj bi zavzela zahodni rt nad Dieppom in se združila z enoto Royal Hamilton Light Infantry, ki bi se izkrcala na glavni mestni plaži Dieppa. Četi B in C naj bi po izkrcaju zavzeli Pourville in zatem očistili hribovito območje zahodno od vasi. Četa D pa naj bi najprej zavzela radarsko postajo, zatem pa bi nadaljevala bojni pohod proti utrjeni obrambni točki Quatre Vents Farm⁵⁵. Ko bi četi D uspelo zavzeti Quatre Vents Farm, bi pomagala četi A pri napadu na utrjene nemške položaje na zahodnem rtu (Ford 2003, 56).

⁵⁴ 571. nemški polk je prav tako ob 8.35 poslal sporočilo območnemu poveljstvu, da je Puits v njihovih rokah in da so izgube nasprotnika okoli 500 ujetih in mrtvih (Hyper war 2009).

⁵⁵ V Quatre Vents Farm je bila inženirska enota 571. nemškega polka. Zaradi strahu pred zavezniško invazijo, posebej pa po opozorilu Luftwaffe junija 1942, da se v Portsmouthu in Southamptonu zbira izkrcevalno ladjevje, je imela enota od takrat enkrat na teden nočno stražo. Poveljnik enote, podporočnik Siegfried Butzer, je naslednjo vajo zaukazal prav v noči z 18. na 19. avgust 1942 (Whitaker 1992, 14).

V drugi fazi, 30 minut pozneje, naj bi se pod poveljstvom podpolkovnika Alfreda Gostlinga po načrtu izkrcali 503 vojaki Cameron Highlanders of Canada, ki naj bi naglo prodrli v notranjost ozemlja po vzhodnem bregu reke Scie in se združili s tankovsko enoto, ki bi prodirala z glavne mestne plaže. Napad bi zatem skupaj usmerili na letališče St. Aubin. Končni cilj zaveznikov je bil uničiti nemške topniške baterije Hitler in napasti štab divizijskega poveljstva, ki naj bi po zbranih obveščevalnih podatkih bil v Arques-la-Bataille. Umik je bil načrtovan prek glavne mestne plaže Dieppa (DeFelice 2008, 98–99).

8.4.1 Obramba območja in topografske značilnosti

Zelena plaža je bila, v primerjavi z Modro, dolga kilometer in široka sto metrov, kar je omogočalo lažjo razvrstitev sil za boj. Prav tako so ugodnejše topografske značilnosti dovoljevale lažji prodor v globino ozemlja, saj je bilo tik za plažo gričevnato območje. Na tem območju so Nemci utrdili obrambne položaje in nadzirali dolino reke Scie, ki se je vila skozi Pourville in se je v morje izlivala na območju Zelene plaže. Valobranski zid⁵⁶ na plaži je zajezil rečno vodo, tako da je ob ustju reke nastajalo močvirnato območje, ki je bilo za oklepne neprehodno. Nemci so zaradi strahu pred zavezniško invazijo območje dodatno poplavljali in tako ustvarili učinkovito naravno protitankovsko oviro.⁵⁷ Pot iz Pourville v Dieppe je potekala čez ozek kamnit most, ki je bil zaradi taktične pomembnosti obdan s številnimi utrjenimi strelskimi gnezdi.

Utrjeni obrambni položaji na grebenu zahodnega rta, ki se je dvigal nad rečno dolino, so omogočali ognjeno zaščito celotnega območja. Nemški sistem obrambe je bil tako organiziran v globino, saj je plažo in vas neposredno varovalo le približno 50 vojakov. Prva rezervna enota, ki je bila v dolini reke Scie, je bila kolesarska četa (Whitaker 1992, 14).

8.4.2 Izkrcaje

Kanadski enoti sta Rokavski preliv prečkali na desantnih ladjah HMS Invicta in HMS Princess Beatrix. Ob tretji uri so se vojaki deset morskih milj od francoske obale prekrkali na deset desantnih jurišnih čolnov LCA in na dva desantna jurišna čolna LCM ter pod vodstvom motorne topnjače MGB317 nadaljevali pot proti Zeleni plaži. Ob 4.52, kot je bilo predvideno po načrtu, se je enota South Saskatchewan Regiment izkrcala in poiskala zaklon pod valobranskim zidom na plaži. Začetno presenečenje je bilo popolno, saj so nemške sile opazile desantne jurišne čolne, ko so ti že izkrcali vojake in so se vračali na odprto morje.

⁵⁶ Valobranski zid je bil od morja oddaljen 45 metrov.

⁵⁷ V Pourville je bilo nastanjenih 400 delavcev nacistične organizacije Todt, ki so na podlagi Hitlerjeve direktive o graditvi Atlantskega zidu utrjevali to območje (Neillands 2006, 190).

Zaradi slabe vidljivosti in neizkušenosti posadk desantnih jurišnih čolnov je prišlo do usodne napake, ki je zelo ogrozila uspeh desanta. Četi A in D, ki bi se po načrtu morali izkrcati na vzhodnem bregu ustja reke Scie, sta se izkrcali na zahodnem bregu in sta bili primorani prečkati reko čez dobro varovan kamniti most⁵⁸ na vzhodnem delu Pourvilla. Breg reke je bil varovan z žičnimi ovirami, reka pa je bila pregloboka, da bi jo vojaki prebredli, zato je bil prehod čez most njihova edina možnost (Ford 2003, 57).

Po nekaj neuspešnih juriših na most, ki so zahtevali veliko žrtev, je vojakom pod energičnim vodstvom podpolkovnika Merritta uspelo uničiti najbližja strelska gnezda in prečkati most⁵⁹ (Neillands 2006, 196).

Do šeste ure sta četi B in C, ki sta bili po načrtu pravilno izkrcani na zahodnem bregu, dosegli večji začetni uspeh. Vojakom je uspelo zavzeti Pourville in zahodni gričevnati del, kjer so uničili številna strelska gnezda ter objekt La Maison Blanche, za katerega se je izkazalo, da je služil kot poveljniški stan. Kmalu po tem so njihovo napredovanje s silovitim protinapadom zaustavile nemške sile.

Močno oslabljeni četi A in D sta po prečkanju mostu nadaljevali pot proti zahodnemu rtu in z zamudo napadli nemško topniško baterijo Hitler. Baterija je v tem času že začela obstreljevati desantne jurišne čolne, ki so se v drugem valu napada z enoto Cameron Highlanders of Canada na krovu bližali obali. Zaradi napačnega izkrcanja čet A in D in zamude, ki je pri tem nastala, pri napadu na nemško baterijo četi nista imeli podpore topniškega ognja s spremljevalnega rušilca HMS Albrighton, saj se je zaradi delovanja nemške baterije ta moral umakniti iz dometa nemškega topniškega ognja. Hkrati je del čete D skušal zavzeti radarsko postajo, vendar neuspešno, utrjena obrambna točka Quatre Vents Farm pa je prav tako ostala v nemških rokah.⁶⁰

Ob 5.50 se je enota Cameron Highlanders of Canada pod poveljstvom podpolkovnika Gostlinga izkrcala na obalo. Čeprav je bilo po načrtu izkrcanje predvideno ob 5.20, naj bi Gostling iz neznanih razlogov z izkrcanjem počakal (Hyper war 2009). Desantni jurišni čolni so se bližali obali pod koncentriranim topniškim ognjem nasprotnika. Del enote Cameron Highlanders se je zaradi navigacijske napake posadke prav tako izkrcal na napačnem bregu reke Scie. Dodatno zmedo je povzročilo tudi dejstvo, da je podpolkovnik Gostling ob

⁵⁸ Most je bil širok tri metre in dolg okoli 30 (Neillands 2006, 198).

⁵⁹ Poveljnik enote South Saskatchewan Regiment, podpolkovnik Charles Merritt, je bil kot prvi Kanadčan odlikovan z redom Victoria Cross ravno zaradi poguma in pripadnosti svoji enoti pri prehodu čez most. Vsako skupino vojakov je bodril in pospremil čez most ter tako večkrat tvegjal svoje življenje. Zatem se je pridružil svojim možem na drugi strani reke in nadaljeval bojni pohod (Ford 2003, 57).

⁶⁰ Zavezniki so se približali radarski postaji na 90 metrov (Ford 2003, 58).

izkrcaju izgubil življenje in je bila enota v ključnih začetnih minutah boja brez vodstva (Ford 2003, 59).

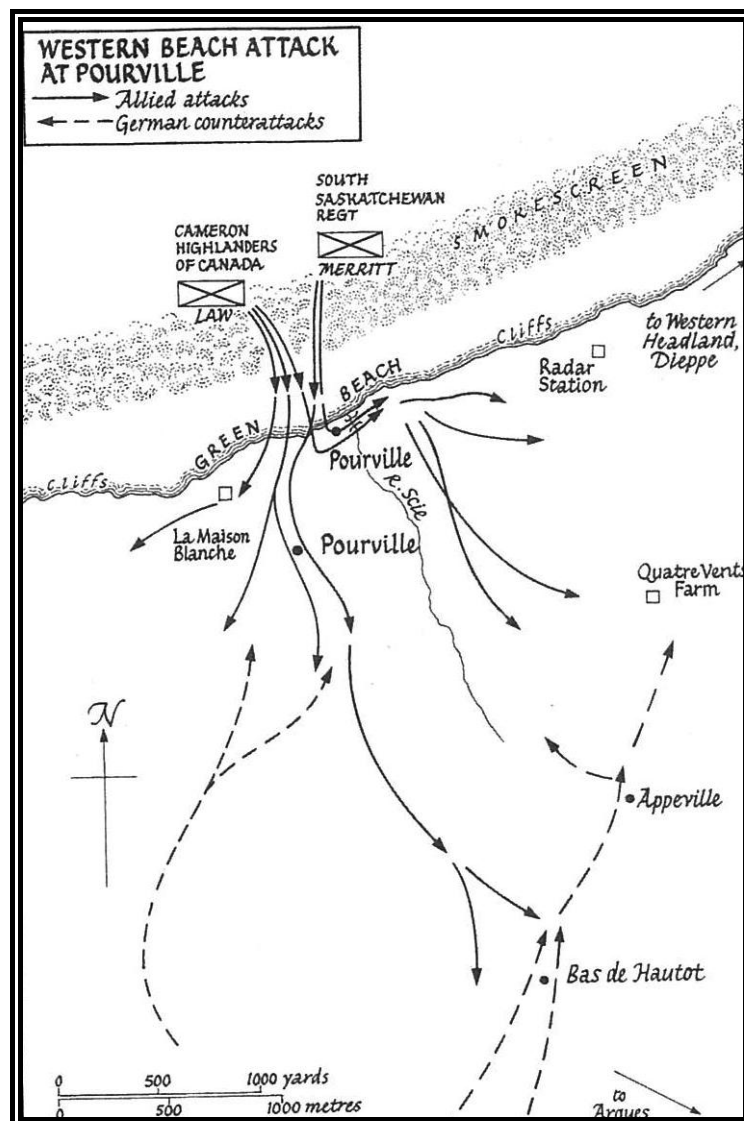
Vodenje enote Cameron Highlanders of Canada je prevzel major Tony Law, hitro presodil stanje na bojišču in sprejel odločitev za nadaljevanje operacije. Kljub slabemu sistemu komunikacij in pomanjkanju informacij o napredovanju enote South Saskatchewan Regiment mu je takoj postalo jasno, da enota ni dosegla zastavljenih ciljev. Law je opustil prvotni načrt, ki je predvidel prodor proti letališču St. Aubin in se odločil, da njegova enota prav tako napade nemške položaje na zahodnem rtu, ki je imel za obrambo Dieppa velik pomen (Hyper war 2009).

Del enote, ki se je izkrcal na napačnem bregu reke Scie, je najprej pod močnim ognjem nasprotnika preplezal valobranski zid na plaži in prodor usmeril proti Quatre Vents Farm. Drugi del enote, pod vodstvom Lawa, pa je začel prodor v smeri Pourvilla. Po srečanju majorja Lawa in podpolkovnika Merritta je prišlo do odločitve, da enota Cameron Highlanders of Canada nadaljuje bojni pohod v notranjost ozemlja po zahodnem bregu reke Scie do Petit Appevilla. Čeprav poveljnika nista imela informacij o dogajanju na glavnem bojišču Dieppa, sta sprejela odločitev, da se enota, kot je bilo to predvideno v načrtu, vseeno poskuša pri zaselku Les Vertus združiti s 14. kanadskim tankovskim bataljonom, ki bi moral prodirati z glavne mestne plaže (Ford 2003, 60).

Del enote Cameron Highlanders of Canada, pod poveljstvom majorja Lawa, je najprej zavzel zaselek Bas d'Hautot. Prodor so želeli nadaljevati čez most pri Petit Appevillu, vendar neuspešno, saj je nemško obrambo dopolnil 1. bataljon, 571. polka. Ker je območje ležalo na višjem predelu, bi od tam že morali opaziti 14. tankovski bataljon, vendar ga ni bilo na spregled. Ob 9.30 se je enota umaknila nazaj v Pourville, kjer je skupaj z enoto South Saskatchewan Regiment držala položaje do umika. Lawova enota je prodrla pet kilometrov v notranjost ozemlja, kar je bila najgloblja točka v celotni operaciji Jubilee (Ford 2003, 60).

Nemci so zaradi počasnega prodora zaveznikov na območje brez težav pripeljali dodatne okrepitve. Ob 5.30 je prispela na območje Quatre Vents Farm prva rezervna enota, nemška kolesarska četa. Povelje za premik proti Pourvillu je dobil tudi 1. rezervni bataljon 571. pehotnega polka, ki je na območje prispel ob 6.30. Nemci so se namreč dobro zavedali, da je pri obrambi mesta Dieppe bistven nadzor nad dolino reke Scie, saj bi zavzetje doline močno olajšalo napad na Dieppe (Hyper war 2009).

Zemljevid 8.5: Napad na Zeleno plažo

Vir: Neillands (2003, 203).

8.4.3 Umik in evakuacija

Umik vojakov je potekal v popolnem neredu, saj bi evakuacija po načrtu operacije morala potekati z območja glavne plaže. Nekaj po 9.30 so se vojaki zbrali na plaži pod valobranskim zidom in čakali na zavezniška plovila. Nemci so vedno bolj stopnjevali moč svojega ognja. Evakuacija naj bi se začela ob 10. uri, vendar je prišlo do enourne zamude, ki je imela težke posledice, saj sta bataljona v tem času izgubila kar 20 odstotkov moštva (Ford 2003, 88). Vojakom je začelo zmanjkovati streliva, kar je vplivalo na njihovo bojno sposobnost, ognjena podpora rušilca HMS Albrighton, motorne topnjače MGB317 ter dveh desantnih jurišnih

čolnov LCM⁶¹ pa je bila preslaba, da bi uspešno nevtralizirala sovražnika. Dodatna težava pri učinkovitosti topniške podpore z morja je bila tudi slaba komunikacija z izvidniki, ki bi morali pošiljati informacije o lokaciji nemških obrambnih položajev (Hyper war 2009). Prav tako so se plovila zaradi nemških izstrelkov morala nenehno umikati v dimno zaveso. Evakuacijo je oteževala tudi oseka, saj so se desantni jurišni čolni morali ustavili okoli 300 metrov od obale, zato so umikajoči se vojaki postali lahka tarča nemških ostrostrelcev (Neillands 2003, 203).

Najprej sta se Zeleni plaži približala dva desantna jurišna čolna LCA, vendar sta se zaradi neprekinjenega nemškega ognja morala umakniti (Karpov 1957, 177). Ob 10.45 se je Zeleni plaži približalo šest desantnih jurišnih čolnov LCA, ki so zaradi dimne zavesse zgrešili glavno plažo, kamor so bili po povelju tudi namenjeni. Nemci so eno plovilo takoj potopili, medtem ko je pet plovil vkrcalo vojake in se uspešno vrnilo nazaj na odprto morje. Zaradi silovitega ognja so bila plovila polna mrtvih in ranjenih vojakov.

Okoli 11. ure so se po povelju generalmajorja Roberta Zeleni plaži približali štirje desantni jurišni čolni LCP. Natančen nemški ogenj je popolnoma uničil en čoln. Preživeli vojaki so se hitro vkrcali na drugega, ki pa se je zaradi preobremenjenosti kmalu po izplutju potopil, preostala čolna pa sta se uspešno vrnila na odprto morje. Številni vojaki so plavali na odprto morje v upanju, da jih bodo evakuirala plovila, ki se zaradi intenzivnega ognja niso mogla več približati obali. Poročnik Buchanan iz enote South Saskatchewan Regiment je umik povzel takole: »Ni besed, ki bi lahko opisale pekel, ki je vladal zadnje pol ure /.../« (v Neillands 2006, 253). Ob 12.15 so se predali še zadnji preživeli vojaki, ki so vztrajali na položajih v hišah Pourvilla.

Izgube moštva na Zeleni plaži so bile 39-odstotne. Od 523 mož enote South Saskatchewan Regiment jih je 84 izgubilo življenje, 89 so jih zajeli Nemci, 350 pa se jih je uspelo vrniti v Veliko Britanijo, od tega je bilo 167 ranjenih. (Neillands 2006, 205). Od 503 vojakov enote Cameron Highlanders of Canada pa jih je 60 izgubilo življenje, 167 so jih zajeli Nemci, 260 pa se jih je vrnilo v Veliko Britanijo, od tega so bili 103 ranjeni (Hyper war 2009).

⁶¹ Desantno jurišno plovilo LCM je imelo v svoji oborožitvi srednji mitraljez Vickers.

8.5 Glavni napad – izkrcevalni coni Rdeča in Bela plaža

Težišče operacije Jubilee je bil frontalni napad na Dieppe, mesto v dolini reke d'Arques.⁶² Zavezniški vojaški strategji so plažo pred mestom razdelili v dve izkrcevalni coni. Na vzhodnem delu, poleg pristanišča, so izkrcevalno cono poimenovali Rdeča plaža. Po načrtu operacije naj bi se na tem delu izkrcala enota Essex Scottish Regiment pod vodstvom podpolkovnika Freda Jaspersona. Cilj enote je bil zavzeti vzhodni del mesta, nevtralizirati preostale nemške obrambne položaje na vzhodnem rtu in se združiti z enoto Royal Regiment of Canada, ki bi prodirala z območja Puitsa. Ko bi enota Essex Scottish Regiment uničila nemške sile na območju pristanišča, bi enota Royal Marine A Commando zaplenila nemške desantne jurišne čolne in jih odpeljala v Veliko Britanijo (DeFelice 2008, 99).

Zahodni del mestne plaže Dieppa, poimenovan Bela plaža, je bil določen kot cona izkrcaja enote Royal Hamilton Light Infantry, ki ji je poveljeval podpolkovnik R. R. Labatt. Njihova glavna naloga je bila uničiti nemške sile na zahodnem delu mesta in se združiti z enoto South Saskatchewan Regiment, ki bi prodirala z območja Pourvillia. Eden pomembnejših ciljev zaveznikov je bil tudi uničenje nemške topniške baterije Göring, ki je bila v zaledju in je dopolnjevala sistem obrambe mesta. Glavno udarno moč napada je po načrtu predstavljal 14. tankovski bataljon s 30 tanki, ki bi se na območju Bele plaže izkrcal v treh intervalih. Cilj tankovske enote je bil v prvi fazi prebiti nemško obrambo na plaži in prodreti v notranjost mesta. V drugi fazi bi se združila z enoto Cameron Highlanders of Canada in končni napad usmerila na letališče St. Aubin ter domnevni nemški vojaški štab pri Arques-la-Bataillju. Rezervo je predstavljala enota Fusiliers Mont Royal, ki bi po povelju generalmajorja Roberta krenila v boj, ko bi ta ocenil, da je nujno. Načrt napada je predvidel začetek izkrcaja na mestno plažo Dieppa ob 5.20, natanko 30 minut po napadih na vzhodnem in zahodnem krilu frontne črte (Ford 2003, 64).

8.5.1 Obramba območja in topografske značilnosti

Nemški sistem obrambe je pred morebitnim izkrcajem zaveznikov predvidel med seboj povezane obrambne položaje, ki so varovali mesto in njegovo zaledje. Prvi segment nemške obrambe so bile žičnate ovire na 1,6 kilometra dolgi in okoli sto metrov široki plaži, ki so preprečevale dostop z morske strani (Reynolds 1943, 130). Plažo je zaključeval valobranski

⁶² Reka je oblikovala okoli 1,5 kilometra široko dolino, v kateri se nahaja mesto Dieppe, ki je leta 1942 štelo 25.000 prebivalcev (DeFelice 2008, 63).

zid, za katerim so se razprostirali parki in vrtovi ob Boulevard de Verdunu, glavnem mestnem sprehajališču. Nemci so ta predel po vsej dolžini in globini močno utrdili. Za sprehajališčem, ki je bilo široko približno 300 metrov, so bila poslopja (stanovanjske hiše in hoteli), ki so bila pomembne obrambne točke, na njihovih strehah pa so bili nameščeni ostrostrelski položaji. Na desnem delu plaže je bil kazino, ki je bil že od začetka nemške okupacije spremenjen v obrambni objekt. Protiletalski topovi na njegovi strehi so varovali plažo pred napadi iz zraka. Obramba mesta je bila dopolnjena z ognjenimi položaji na obeh rti, ki sta se strmo dvigala nad dolino reke d'Arques. Njuna lega je omogočala branilcem nadzor celotne plaže tako iz vzhodne kot tudi iz zahodne smeri. Učinkovito obrambo mesta so dopolnjevali protitankovske ovire ter topovi kalibra 20 in 30 mm, ki so zapirali dohode v središče mesta (Whitaker 1992, 13). Območje Dieppa sta pokrivala 2. in 3. bataljon 571. nemškega pehotnega polka, za neposredno obrambo plaže pa je bilo predvidenih 150 nemških vojakov (Ford 2003, 38).

8.5.2 Izkrcaje

Zavezniki so prečkali Rokavski preliv na desantnih ladjah Glengyle, Prince Charles in Prince Leopold. Ob 3.20 so se prekrkali na desantne jurišne čolne LCA in nadaljevali plovbo proti francoski obali. Nemci so bili zaradi novice o zavezniškem izkrcanju pri Pourvillu in Puitsu tudi na območju Dieppa v polni bojni pripravljenosti. Ob 5. uri so opazili zavezniško flotiljo, ki se je bližala obali.

Ob 5.10 so zavezniki skladno z načrtom operacije iz spremljevalnih rušilcev Albrighton, Berkeley, Bleasdale in Garth odprli topniški ogenj na mesto in na oba rta. Istočasno je šest bombniških skvadronov RAF začelo bombardiranje nemških položajev. Po končanem bombardiranju so trije skvadroni položili dimno zaveso, ki je varovala pehotne sile pri izkrcanju na Rdečo in Belo plažo (Ford 2003, 64).

Ob 5.23 se je začelo izkrcanje 1113 vojakov. Bombardiranje območja je zmanjšalo bojno učinkovitost Nemcev le v prvih minutah zavezniškega napada. Vojaki so neovirano prečkali prve žične ovire. Ko pa so prve skupine zavezniških vojakov prodrle do valobranskega zidu na plaži, so nemške sile prevzele pobudo in odprle močan mitralješki in minometni ogenj (Villa 1994, 14). S tem je napad na mestno plažo dobival vse grozljivejše razsežnosti.

Kanadski vojaki so bili primorani preiti v obrambo in si poiskati zaščito pred izstrelki za valobranskim zidom ter v naravnih jarkih, ki jih je na prodnati plaži ustvarilo plimovanje morja. Kakršen koli poskus nadaljnega prodora je bil takoj zaustavljen. Silovito nemško

obstreljevanje je kmalu zajelo celotno plažo. Posebno učinkovit je bil ostrostrelski ogenj, saj so ostrostrelci ubijali zavezniške vojake drugega za drugim.

Ob 5.45 je imela enota Essex Scottish Regiment od 30 do 40 odstotne izgube, kar nedvomno kaže na grozljivo usodo vojakov na mestni plaži Dieppa (Hyper war 2009). »Kanadskim vojakom je kmalu postalo jasno, da je edina možnost za preživetje, če se naredijo mrtve« (Ford 2003, 65).

K poraznemu poteku dogodkov je med drugim pripomogla tudi zamuda tankovske enote, ki bi morala podpreti pehoto v prvih trenutkih napada. Čeprav je bilo po načrtu predvideno, da se 14. tankovski bataljon izkrca skupaj s pehotnima bataljonoma, je zaradi navigacijske napake prišlo od deset do petnajstminutne zamude. Prav tako so z izkrcanjem zamujale tudi inženirske enote, ki so imele nalogo, da uničijo obrambne ovire na plaži in omogočijo prodor tankov v središče mesta (Villa 1994, 15).

Med 5.33 in 5.38 se je v prvem valu iz desantnih jurišnih čolnov LCT⁶³ na zahodni del plaže izkrcalo devet tankov. Struktura prodnate plaže, ki jo je sestavljal izjemno trd aglomerat iz kremenjaka, je bila skoraj neprevozna za oklepna vozila z gosenicami. Vendar pa so strokovnjaki generalmajorju Robertsu pred operacijo zatrjevali, da je plaža povsem primerna za izkrcanje tankov. Posamezni tanki so tako tik po izkrcanju zaradi neprimerne strukture tal in naklona terena obtičali na plaži, za nekatere pa je bil usoden nemški ogenj. Od devetih tankov, ki so se izkrcali v prvem valu, se je samo štirim uspelo prebiti čez valobranski zid do sprehajališča Boulevard de Verdun. Pripadniki inženirske enote so skušali ob pomoči članov tankovskih posadk nasedle tanke na plaži ponovno usposobiti, vendar so bili brez prave zaščite lahka tarča nemških ostrostrelcev. Dovolj zgovoren je podatek, da so bile celotne izgube inženirskih enot na koncu operacije kar 85 do 90 odstotne⁶⁴ (Neillands 2006, 218).

Ob 6.00 se je v drugem valu izkrcalo naslednjih devet tankov, od katerih jih je prav tako zaradi enakega vzroka pet obtičalo že na plaži, ob 6.05 pa se je v tretjem valu izkrcalo še zadnjih 12 tankov⁶⁵ (Defelice 2008, 179).

Na plažo so se skupaj s tretjo skupino tankov izkrcali tudi poveljnik 4. brigade brigadir Sherwood Lett, poveljnik 6. brigade William Southam in poveljnik 14. tankovskega bataljona podpolkovnik Johnny Andrews, skupaj z brigadnim štabom. Imeli so nalogo, da organizirajo

⁶³ Prvi trije desantni jurišni čolni LCT, ki so prevažali vsak po tri tanke, so takoj, ko so prišli v domet nemških izstrelkov, postali njihova primarna tarča. Desantna jurišna čolna LCT145 in LCT126 sta uspešno izkrcala vsak po tri tanke, vendar sta pri umiku zaradi težkih poškodb potonila. Posadka desantnega jurišnega čolna LCT127 je uspešno izkrcala dva tanka, eden pa se je potopil v globoki vodi. Čoln LCT127 se je nato kljub poškodbam uspel umakniti na odprto morje (Ford 2003, 66).

⁶⁴ Od 169 inženircev, ki so sestavljali enoto Royal Canadian Engineers, jih je kar 152 izgubilo življenje (Neillands 2006, 218).

⁶⁵ Desantni jurišni čoln LCT124 je potonil, LCT125 in LCT165 pa sta se po izkrcanju vrnila na odprto morje (Ford 2003, 66).

poveljniški štab v bližnji cerkvi in prevzamejo vodenje ter usklajevanje akcije ob predpostavki, da so bile razmere na plaži že stabilizirane. Ob izkrcaju je večina izgubila življenje, med njimi tudi brigadir Lett in podpolkovnik Andrews, brigadir Sherwood pa se je pridružil prikovanim možem na plaži. Ob tem je Nemcem uspelo uničiti tudi skoraj vso opremo za komuniciranje.

Šestnajst tankov, ki so se uspeli prebiti do sprehajališča Boulevard de Verdun, je začelo poskus prodora proti središču mesta. Tanki so bili brez pomoči inženirskih enot, ki bi odstranile postavljene betonske ovire, povsem nemočni. Zaradi omejene vidljivosti posadke niso bile zmožne najti dobro maskiranih nemških ciljev. Neuporabna je bila tudi tankovska topovska oborožitev, saj je bila glavnina nemških ciljev nad maksimalno mogočo elevacijo tankovskih cevi. Posadke tankov so brezglavo poskušale uničiti posamezne nemške tarče, vendar brez pravega uspeha. Zaradi pomanjkanja streliva in neprekinjenega nemškega ognja so se bili tanki prisiljeni umakniti nazaj na obalo (Whitaker 1992, 251).

Pehotne sile, ki so bile prikovane na plažo pred Dieppom, so doživljale popoln neuspeh. Agonija vojakov se je nadaljevala. Težavo na bojišču je povzročilo tudi pomanjkanje vodstva, saj so številni poveljniki izgubili življenje. Glavna poveljnika pehotnih bataljonov, Jaspersen in Labbat, sta z vojaki delila grenko usodo na bojišču in zaradi intenzivnosti nemškega ognja nista mogla prevzeti vodenja. Pa vendar je bilo nekaj poskusov, ko so manjše skupine vojakov na svojo pobudo skušale prebiti trdno nemško obrambo in prodreti v notranjost.

Na območju Rdeče plaže je skupini 14 vojakov iz enote Essex Scottish Regiment pod poveljstvom višjega vodnika Coreliusa Stapletona uspel preboj do prvih stavb vzdolž mestnega sprehajališča. Preboj je bil ustavljen, ko so Nemci ranili in zajeli njihovega poveljnika. Prav tako je druga skupina osmih vojakov samoiniciativno skušala zavzeti hotel na plaži, vendar jim to ni uspelo (Whitaker 1992, 256).

Na območju Bele plaže je zavezniškim vojakom okoli 6.50 po silovitem boju uspelo zavzeti kazino. Skupini 14 vojakov iz enote Royal Hamilton Light Infantry, pod poveljstvom stotnika Tonyja Hilla, se je nato uspelo prebiti čez sprehajališče do prvih stavb v mestu. Medtem ko so poskušali odstraniti protitankovske ovire, jih je nasprotnik prisilil k umiku v stavbo nekdanjega kina, od koder so poskušali s prodorom v središče mesta. Skupina se je v pouličnih bojih spopadala z Nemci in se zaradi vse močnejšega pritiska morala umakniti nazaj v stavbo. Silovit nemški napad na stavbo okoli 10. ure pa je zavezniške vojake prisilil k umiku na izhodiščni položaj v kazino (DeFelice 2008, 191). Prodor do prvih stavb v mestu je

iz kazinoja uspel tudi 18 vojakom pod poveljstvom vodnika Georga Hicksona. Po dobri uri jim je začelo zmanjkovati streliva, zato so se morali umakniti nazaj na plažo.

Napori manjših skupin vojakov so kazali na izjemen pogum, vendar so bili premalo, da bi resneje ogrozili dobro organizirano nemško obrambo.

Glavni poveljnik operacije generalmajor Roberts že od začetka operacije zaradi nezanesljivih komunikacij ni imel pravih informacij o stanju na bojišču. Uro po začetku napada je po radijskih zvezah dobil sporočilo, na podlagi katerega je sklepal, da je izkrcanje na Belo in Rdečo plažo uspelo kljub večjim žrtvam. Njegovo sklepanje je dodatno utrdilo tudi sporočilo ob 7.12, da je kazino zavzet.⁶⁶ Na podlagi teh informacij je zmotno sklepal, da so enote uspele prebiti nemško obrambo na obali in da prodirajo v središče mesta⁶⁷ (Hyper War 2009).

Ob 7.24 je Roberts sprejel napačno odločitev, da v boj pošlje tudi rezervne sile, enoto Les Fusiliers Mont-Royal, ki je štela 583 mož. »/.../ s tem je bila v že tako tragičnem dnevu storjena ena najbolj tragičnih napak« (Whitaker 1992, 256). V resnici je bilo stanje na bojišču katastrofalno, kar potrjuje tudi podatek, da je v času Robertsove odločitve imela enota Essex Scottish Regiment že 75 odstotne izgube (DeFelice 2008, 189).

Enota Les Fusiliers Mont-Royal pod poveljstvom podpolkovnika Dollarda Menarda je priplula do obale na 26 desantnih jurišnih čolnih LCP. Po načrtu operacije naj bi se po izkrcanju na Rdeči plaži združila z enoto Essex Scottish Regiment in nadaljevala prodor v notranjost ozemlja. Zaradi silovitosti neprekinjenega nemškega ognja z vzhodne strani so se plovila umikala proti zahodu in pristala na območju Bele plaže. Ob izkrcanju jih je čakala enako tragična usoda, kot sta jo doživeli enoti Essex Schottish Regiment in Royal Hamilton Light Infantry. Preživeli možje so se zatekli pod pečine zahodnega rta, kjer so ostali do predaje (Dieppe Raid 2011).

Ob 8.17⁶⁸ je generalmajor Roberts poslal v boj tudi enoto Royal Marine A Commando. Po prvotnem načrtu bi enota morala zajeti nemška desantna plovila v pristanišču. Ker pa je bilo pristanišče še vedno v nemških rokah in so bili nemški ognjeni položaji na vzhodnem rtu nedotaknjeni, se je generalmajor Roberts odločil, da se Royal Marine A Commando izkrca na Beli plaži. Pod poveljstvom podpolkovnika J. Pictona-Phillipsa se je

⁶⁶ Zavezniki bi ob uspehu, le nekaj minut po izkrcanju, morali prečkati valobranski zid in zavzeti Casino. Sporočilo pa je bilo poslano skoraj dve uri po izkrcanju prvega vala vojakov, kar bi lahko dalo misliti tudi generalmajorju Robertsu (Whitaker 1992).

⁶⁷ Ena izmed nalog zračnih sil je bila tudi polaganje dimne zaves, ki bi dajala zaščito desantnim jurišnim čolnom tik pred izkrcanjem. To se je izkazalo kot dvorezni meč, saj je prav dimna zavesa onemogočila generalmajorju Robertsu na HMS Calpe, da bi imel pregled nad dogajanjem na obali.

⁶⁸ Ob tem času naj bi prejel zmotno sporočilo, da imajo zavezniki nadzor nad Belo plažo.

368 vojakov vkrcalo na pet desantnih jurišnih čolnov LCP in dva LCM ter krenilo proti obali. Ko so plovila zapustila dimno zaveso, so naletela na gost nasprotnikov ogenj. Približno sto metrov od obale je poveljnik⁶⁹ uvidel, da je situacija na bojišču katastrofalna, zato je dal znak za preklic izkrcanja. Posadke treh desantnih jurišnih čolnov so znak spregledale in nadaljevale pot proti obali, preostali štirje čolni pa so se umaknili nazaj na odprto morje (Ford 2003, 73).

8.5.3 Umik in evakuacija

Generalmajor Roberts je kmalu po izkrcanju vseh svojih enot začel dobivati resnične informacije o tragičnem dogajanju na bojišču. Na podlagi teh informacij je ob 9.50 izdal povelje »*vanquish*« za evakuacijo, ki naj bi se začela ob 10.30, pol ure prej, kot je bilo predvideno v načrtu. Po kratkem premisleku je ponovil povelje in ponovno prestavil začetek evakuacije na 11. uro, saj se je zaradi pomanjkljivih zvez zbal, da ne bodo vsi preživeli vojaki na bojišču pravočasno dobili prvega sporočila. Prav tako je poveljnik zračnih sil menil, da do 10.30 ne more zagotoviti ustrezne zračne podpore pri evakuaciji izkrcanih enot. Zaradi tega je na obali nastala zmeda, saj so enote dobile dve različni informaciji o začetku evakuacije (Hyper war 2009).

Ob 10.20 je kapetan bojne ladje Hughes-Hallett izdal povelje, naj desantni jurišni čolni začno umikati enote z obale, in ga posredoval H. V. McClintocku in njegovemu pomočniku, ki sta bila zadolžena za izvedbo akcije. Ker desantni čolni niso imeli radijskih zvez, sta se vsak na svojem plovilu odpeljala v bližino čakajočih čolnov in jim po zvočniku predala povelje o začetku evakuacije. Plovila sta nato usmerjala na vzhodno in zahodno stran bojišča.

Povelje kapetana bojne ladje Hughes-Halletta je prestregel tudi poročnik F. M. Foggitt na čolnu LCF1, ga napačno interpretiral in ukazal svoji skupini plovil LCA, ki jih je spremljal, takojšen umik v Veliko Britanijo.

McClintock je delno izpolnil nalogo, ko se je zaradi intenzivnega nemškega ognja moral umakniti na odprto morje in se odločil, da evakuacija z območja mestne plaže ne bo mogoča. Zbral je bližnje čolne in svojo odločitev po radijskih zvezah sporočil poveljstvu operacije na HMS Calpe. Kapetan bojne ladje John Hughes-Hallett mu je odgovoril, naj se, če evakuacija ni mogoča, začasno umakne štiri morske milje od obale in počaka nadaljnje povelje. Zaradi napake ob sprejemu radioteograma je McClintock prejel le del sporočila in sklepal, da mu je kapetan dal povelje za umik nazaj v Veliko Britanijo.⁷⁰ S seboj je odpeljal

⁶⁹ Podpolkovniku Philipsu je postalo jasno, da je stanje na bojišču slabo in da bi nadaljevanje poti pomenilo gotovo smrt tudi za njegove vojake. Ko je vstal in signaliziral povelje za umik, ga je smrtno zadel nasprotnikov izstrelak (Ford 2003, 73).

⁷⁰ John Hughes-Hallett je poslal sporočilo, ki se je glasilo: »If no further evacuation possible, withdraw to four miles offshore.« McClintock pa ga je prebral kot: »No further evacuation possible, withdraw.« (Neillands 2006, 249).

več desantnih plovil, ki bi sicer imela pomembno vlogo pri evakuaciji (Neillands 2006, 249–250).

Preostali desantni jurišni čolni so se medtem bližali obali. Zračne sile so položile dimno zaveso, da bi jih varovala pred sovražnimi izstrelki. Čeprav naj bi evakuacija stekla ob 11. uri, so plovila zaradi intenzivnega ognja imela 20 minutno zamudo. Številne so potopili natančni nemški izstrelki. Vojaki na plaži so plovila čakali v zaklonu valobranskega zidu in zapuščenih tankov. Evakuacija je bila zaradi oseke močno otežena, saj so se plovila morala ustaviti daleč od obale (DeFelice 2008, 191).

Za ognjeno podporo med evakuacijo so skrbeli zračne sile in spremljevalni rušilci, ki so obstreljevali nemške položaje, a je prav dimna zavesa onemogočala natančen ogenj zaveznikov.

Desantni jurišni čolni so se pod srditim in neprekinjenim ognjem nasprotnika več kot uro poskušali prebiti do obale. Štirje so se uspeli približati Beli plaži blizu kazinoja, osem čolnov, ki bi prav tako morali evakuirati vojake z Bele plaže, pa je pristalo na območju Rdeče plaže. Evakuacija je potekala v popolnem neredu. Vojaki so v obupu in zmedeni plezali na desantne jurišne čolne, tako da je bilo na vsakem od 70 do 80 oseb, kar je dvakrat presegalo običajne nosilne zmogljivosti teh plovil (DeFelice 2008, 207). Z Bele plaže so se na odprto morje vrnili trije desantni jurišni čolni od štirih, vendar so kmalu po tem, ko so vojake prekricali na spremljevalne rušilce, potonili. Od osmih čolnov, ki so evakuirali preostalo moštvo z Rdeče plaže, sta se na odprto morje uspešno vrnila samo dva. Pozneje se je Rdeči plaži uspelo približati še štirim plovilom LCA, ki pa so bila skupaj z evakuiranimi vojaki zaradi silovitega nemškega ognja uničena. Enako tragična je bila zmešnjava tudi na sektorju Bele plaže. Veliko vojakov je plavalo na odprto morje v upanju, da jih poberejo zavezniška plovila. Nekaterim je tudi uspelo (Neillands 2006, 256–257).

Posadke desantnih jurišnih čolnov so vložile nadčloveške napore, da bi evakuirale preživele vojake. Pri tem je bilo veliko plovil uničenih, o strahotni usodi pa govori tudi podatek, da so bile končne izgube posadk 50 odstotne (Neillands 2006, 221).

Natančno usmerjen nemški ogenj je povzročil mnogo žrtev med evakuacijo, ki je bila po povelju generalmajorja Roberta prekinjena ob 12.40 (Matthew 2004, 13). Ob 13. uri se je zbrana zavezniška flotilja na povelje »*vancouver*« začela umikati v Veliko Britanijo. Ob 13.58 so utihnili še zadnji nemški topovi⁷¹ (Hyper war 2009).

⁷¹ Izstrelili so skupno 7458 salv (Whitaker 1992, 270).

Zavezniki so z Rdeče in Bele plaže rešili okoli 380 vojakov, približno 450 jih je izgubilo življenje, preostali pa so morali v nemško ujetništvo⁷² (Hyper war 2009). »Plaža Dieppa je bila podobna klavnici. Trupla v rešilnih jopičih so plavala po morju. Trupla in deli teles so ležali na obalnem obrežju ali pa so jih valovi premetavali sem ter tja. Dim uničenih čolnov se je širil po celotni plaži. Vseposod je bilo slišati glasno stokanje ranjenih vojakov. Kot se je izrazil nemški vojak, bil je prizor iz grozljivke« (Neillands 2006, 264).

Celotne izgube zavezniških sil so bile v operaciji Jubilee 68-odstotne, kar pomeni 3667 ubitih, ranjenih ali zajetih od skupaj 6090⁷³ (Drugi svetski rat 1961, 709). Zavezniki so izgubili 106 letal, od tega 88 lovskih in 18 bombnikov, umrlo je 67 pilotov (Villa 1994, 160). Prav tako so izgubili vseh 30 tankov. Pomorske sile so izgubile okoli 550 vojakov od 2000, 33 desantnih jurišnih čolnov in en spremljevalni rušilec (Matthew 2004, 13).

8.6 Zračna bitka

Zavezniške zračne sile so imele ob začetku operacije veliko premoč. Nemška lovska letala Focke Wulf 190 in Messerschmitt 109 so se pojavila v zračnem prostoru Dieppa šele po sedmi uri. Takrat se je vnela silovita zračna bitka. Zavezniška letala Spitfire V so se zaradi oskrbe z gorivom morala nenehno vračati v britanske zračne baze. Nad obalo Dieppa so lahko ostala le deset minut, kar je močno vplivalo na njihovo bojno sposobnost. Ob 9.30 so na območje prispeli tudi nemški bombniki Dorniers in Heinkels, ki so v spremstvu lovskih letal bombardirali obalo in zavezniško ladjevje pred njo. Zavezniki so vedno bolj izgubljali prevlado v zračnem prostoru nad Dieppom, saj se je število nemških letal povečevalo. Ob 10. uri je bila celotna nemška zračna flota v zahodni Evropi, kar je pomenilo okoli 945 letal, ki so vzletela z letališč v Franciji in na Nizozemskem, nad Dieppom (Hebditch 2004). Zračna bitka nad Dieppom velja za eno večjih v drugi svetovni vojni, ki se je končala v enem dnevu.

8.7 Nemške sile in njihov odziv

Nemške sile ob 3.47, po srečanju zavezniških ladij z nemškim konvojem, niso sprožile širšega alarma za preplah, saj so bili krajši spopadi v Rokavskem prelivu pogosti. Po zavezniškem izkrcanju na obeh krilih frontne črte pa so nemške sile ob 4.50 prešle v polno bojno pripravljenost na celotnem območju. Ob 5.25 je tudi von Rundstedt, poveljnik zahodne fronte,

⁷² Brigadir Southam je na glavno plažo s seboj prinesel tudi načrt operacije, ki je vseboval naloge in postopke zaveznikov ter druge tehnične podrobnosti. Del dokumenta se je nanašal tudi na ostro ravnanje z nemškimi ujetniki. Načrt so na plaži našle nemške sile in v znak maščevanja s kanadskimi ujetniki ravnale zelo slabo. Hitler je izdal posebno direktivo, da za komandose zaradi njihovega načina bojevanja ne veljajo pravila vojnega prava, zato so jih v ujetništvu mnogo tudi pobili (DeFelice 2008, 209).

⁷³ Plima, ki je napočila popoldan in je dvignila gladino morja za 7 metrov, je povzročila, da se je mnogo vojakov, ki so ranjeni ležali na plaži, utopilo (Whitaker 1992, 270).

prejel prve informacije o izkrcanju. Čeprav Nemci niso bili prepričani, ali gre za manjšo operacijo ali invazijo, so sočasna izkrcanja na več točkah med Pourvillom in Puitsom dajala vtis, da gre kljub vsemu za večjo vojaško operacijo zaveznikov (Ford 2003, 74).

Nemške rezervne sile v zaledju so nemudoma dobile povelje za premik na obalno območje, kar kaže na hiter reakcijski čas okupatorja. Proti obali sta bila iz notranjosti poslana dva rezervna polka 302. divizije. En rezervni bataljon 302. divizije je bil nastanjen na območju Foret d'Arquesa, jugovzhodno od Dieppa, in je čakal na povelje za premik ob neugodnem razvoju dogodkov za nemško stran ali ob morebitnem spustu nasprotnikovih zračnih desantnih enot. Proti mestu so bili napoteni tudi 570. pehotni polk in protioklepna, kolesarska ter inženirska četa (Drugi svetski rat 1961, 707).

Nekaj pred deveto uro je feldmaršal von Rundsted dal povelje za premik tudi 10. oklepni diviziji, ki je na območje Longueville sur Scie, 16 kilometrov južno od Dieppa, prispela ob 13.55. Prav tako so se štirje rezervni bataljoni 15. armade premaknili na območje 81. korpusa (Drugi svetski rat 1961, 709). V stanje polne bojne pripravljenosti je ob 10.30 po povelju vrhovnega poveljstva prešla tudi celotna 7. armada. Varnostni ukrep je veljal do jutranjih ur 20. avgusta 1942 (Hyper war 2009). Nekaj po tretji uri je general Konrad Haase poslal von Rundstedu sporočilo, da se je nasprotnikovo ladjevje že umaknilo.

Nemci so bili po operaciji prepričani, da je bil desant na Dieppe le začetna faza večje invazije, s katero bi zavezniki odprli obljubljeni drugo fronto, vendar pa je bila zaradi neuspeha preklicana. Veliko zmago so znova in znova poudarjali tudi v številnih propagandnih sporočilih (Piekalkiewicz 1996, 702).

Nemške izgube so štejele 591 mož, od tega je bilo 116 mrtvih. V Veliko Britanijo so zavezniki pripeljali 37 vojnih ujetnikov. Materialne izgube so bile razmeroma majhne, saj so zavezniki uspeli uničiti vsega le šest topov kalibra 150 mm, dva zastarela francoska topova na mestni plaži in samo štiri protitankovske topove kalibra 37 mm. Nemške zračne sile so izgubile 48 letal (Hebditch 2004).

9 ANALIZA OPERACIJE JUBILEE

9.1 Pomanjkljivosti načrtovanja operacije

9.1.1 Pomanjkljiva ocena nemških obrambnih zmogljivosti

V vojaških strokovnih krogih so še leta po koncu druge svetovne vojne potekale razprave, ali je bilo območje Dieppa pravilna izbira za izkrcanje. Pojavljali so se očitki, da topografske

značilnosti območja in nasprotnikov sistem obrambe niso bili dovolj upoštevani in vključeni v načrtovanje operacije (Drugi svetski rat 1961, 709).

Nemci so francosko obalo zasedali skoraj dve leti in v tem času postavili dobro utrjene obrambne položaje. Izbrano območje francoske obale sestavljajo visoki obmorski klifi, ki so na posameznih mestih prekinjeni bodisi z ozkimi grapami bodisi s širšimi rečnimi dolinami. Na teh predelih so sicer bile obalne peščine, primerne za izkrcanje, a so jih Nemci močno zavarovali. Pri utrjevanju so izkoristili topografijo terena, ki jim je omogočala učinkovito obrambo pred napadom z morske strani (DeFelice 2008, 71).

Posebno učinkovita je bila obramba mesta. Dieppe obdajajo strme obalne pečine naklona od 30 do 90 stopinj, formirane v dva rta, ki se dvigata na vzhodni in zahodni strani od 60 do 90 metrov visoko. Lega in konfiguracija obeh rtov sta nemškim silam omogočili postavitev trdnega sistema obrambe, saj so Nemci z ognjem pokrivali širok obalni pas. Pri utrjevanju območja so izkoristili tudi številne naravne jame, v katere so postavili zahrbtno ognjene položaje in jih dobro maskirali (Matthew 2004, 16). Neillands (2006, 9) je ob tem kritičen: »/.../ vsakdo, z najmanjšim znanjem o pomorskih desantnih operacijah, bi se zgrozil ob misli na izkrcanje na prodnato obalo, ki je obdana z visokimi klifi.«

Zavezniki so informacije o utrjenosti območja pridobili izključno na podlagi analize obveščevalnih posnetkov iz zraka. Pravilno so identificirali ključne topniške obrambne točke na območju Dieppa, ob tem pa so mnoga utrjena strelska gnezda na rtih ostala neidentificirana, saj so bila iz zraka nevidna. To je zaveznike zavedlo v oceni utrjenosti območja. Posamezni vojaški strokovnjaki se z oceno utrjenosti že takrat niso strinjali, zato so zahtevali podrobnejšo analizo območja na podlagi novih posnetkov iz zraka (Raynolds 1943, 264).

Poveljstvo za kombinirane operacije je 17. aprila in nato še 1. maja 1942 zaprosilo zračne sile za natančnejše posnetke območja. Zračne sile so zaradi neusklajenosti načrtovanja posnetke pristanišča in vzhodnega rta posredovale šele 10. avgusta 1942, medtem ko posnetkov zahodnega rta poveljstvo za kombinirane operacije nikoli ni prejelo. Lord Lovat, poveljnik enote Commando 4, je vseskozi opozarjal, da so posnetki iz zraka neuporabni, saj niso dali potrebnih podatkov o nasprotnikovih obrambnih položajih, ki so bili vkopani in zagotovo dobro maskirani (v Whitaker 1992, 204).

Analiza posnetkov iz zraka in njihova površna interpretacija sta zavedli zaveznike pri njihovi presoji o zmogljivosti nemških obrambnih sil na terenu. To je imelo negativne posledice na uspeh celotne operacije, saj so Britanci podcenjevali moč nemške obrambe. Strinjam se z mnenjem DeFeliceja (2008, 71), da bi na bolj premišljeno izbiro območja

izkranja in pravo oceno nemških obrambnih zmogljivosti lahko vplivalo tudi dejstvo, da so bile topografske značilnosti na nekaterih delih francoske obale popolnoma primerljive z obalo Velike Britanije, ki so jo Britanci po umiku iz Dunkerquea dobro utrdili. Pri tem se nedvomno zastavlja vprašanje, zakaj je visoko vojaško vodstvo spregledalo, da je po analogiji tudi območje Dieppa verjetno dobro utrjeno in da so Nemci imeli zaradi naravnih danosti številne možnosti, da ustvarijo učinkovite strelske položaje in jih dobro maskirajo. Poveljnik Jugovzhodne armade generalporočnik Montgomery je namreč zaradi velike ogroženosti Velike Britanije v letih 1940/1941 ukazal, da njegove enote močno utrdijo obalno območje. Postavili so vrsto obalnih ovir, ki bi zaustavile invazijo nemških sil. Njegov načrt obrambe je prav tako upošteval topografske značilnosti obale, vendar pa očitno sam Montgomery ni sprejel logičnih sklepov, da nasprotnik čez Rokavski preliv verjetno počne enako.

9.1.2 Neprimernost območja za izkranje tankovske enote

Vojaški načrtovalci so 9. maja 1942 na podlagi analize obveščevalnih podatkov dali zagotovilo, da je območje Dieppa primerno za izkranje tankov⁷⁴ in drugih oklepnih vozil. Plaža pred Dieppom naj bi bila povsem ravna, sestavljali pa naj bi jo skrilavci, ki za tankovske gosenice ne predstavljajo večje nevarnosti (Neillands 2006, 102). Kljub zagotovitvi, da bodo tanki v začetni fazi zagotovili vso potrebno podporo pehotnim silam in nato uspešno prodrli do letališča, pa se je tankovska enota takoj po izkrcanju na plažo morala spopasti s številnimi drugimi težavami.

Mestno plažo Dieppa so v resnici sestavljali trdi okrogli kamni iz kremenjaka, naplavina pa je segala ponekod tudi nekaj metrov globoko. Njihov premer je bil od 2,5 do 6 centimetrov (DeFelice 2008, 63). Kamne je na plažo naplavljal plima in jih zaradi devetmetrske amplitude na tem delu Atlantika potiskala v kopno. Pri tem je nastal naklon od 15 do 20 stopinj.⁷⁵ Zaradi tega je bila plaža pred Dieppom povsem neprimerna za izkranje tankov. Gosenice niso imele trdega oprijema, zato so se tanki ob poskusu prodora začeli ugrezati, kar se je končalo s trganjem gosenic. Tako je kar 12 tankov od 30 takoj po izkrcanju obtičalo že na obalnem robu. Težave pri premiku tankov proti mestu so povzročale tudi več kot tri metre globoke naravne jame, napolnjene z vodo (Karpov 1957, 176).

⁷⁴ Zavezniki so za operacijo Jubilee prvič uporabili težke tanke Churchill. Njihov hiter razvoj je onemogočil temeljito testiranje, zato so imeli številne mehanske slabosti. Ključne pomanjkljivosti so bile slab pogonski sistem, nezanesljiv motor, predvsem pa težka dostopnost do njega in slaba oborožitev. Tipični kalibri teh tankov so se gibali od 16 do 102 mm. (Churchill Tank 2009).

⁷⁵ Erozijska je povzročila, da so s pečin odstopali sedimenti, ki so padali v morje. Voda jih je nato zbrusila in naplavila na plažo.

Zgodovinar in britanski obveščevalni agent F. H. Hinsley je po operaciji priznal, da je bila fotografija družine, ki ima za valolomom piknik, edini vir, iz katerega so dobili podatke o naklonu plaže, po katerem bi se morali vzpeti tanki (v Whitaker 1992, 152). Vendar pa je pri načrtovanju uporabe tankovske enote očitno niso upoštevali. Prav tako niso opravili temeljite analize trase, po kateri bi tankovski bataljon moral prodreti do letališča. Trasa je vodila po ozki cesti, ki pa je bila zaradi tehničnih parametrov (širina poti, morebitne ovire, nosilnost tal) neprimerna za tankovski premik.

Zanimiv je podatek, da naj bi Nemci zaradi bojazni pred zavezniško invazijo naredili preizkus uporabe tankov na glavni plaži Dieppa. Ugotovili so, da je teren povsem neprimeren za njihovo uporabo. Kljub temu so na plaži izkopali protitankovske jarke, na dohodih v mesto pa postavili betonske protitankovske ovire (Whitaker 1992).

9.1.3 Napačna identifikacija nemških enot na območju Dieppa

Obveščevalni oddelek poveljstva za kombinirane operacije je med načrtovanjem operacije poročal, da območje Dieppa brani 110. divizija, ki naj bi imela svoj štab v Arques-la-Bataillu. Mesto in okolico naj bi neposredno branil pehotni bataljon, ki naj bi štel okoli 1400 slabo oboroženih vojakov (Churchill 1964, 471). Po ocenah zaveznikov naj bi bila manjša bojna zmogljivost enote tudi posledica velikega deleža nemotiviranih mož, saj so se najboljši nemški vojaki borili na vzhodnem bojišču. Rezervne enote, okoli 1700 mož, naj bi bile v zaledju in bi lahko obrambo Dieppa dopolnile v osmih urah. V tem času bi se operacija Jubilee po načrtu že končala, zato po mnenju obveščevalnega oddelka nemške okrepitve v zaledju niso predstavljale večje nevarnosti. Britanci so bili tako prepričani, da bodo izbrane enote povsem dovolj, da uničijo predvidene cilje na tem območju in se po opravljeni bojni nalogi vkrcajo na plovila. Zavezniki so na podlagi napačnih obveščevalnih podatkov močno podcenjevali moč nemške obrambe, kar je nedvomno vplivalo na velik poraz (DeFelice 2008, 64).

Območja Dieppa ni zasedala 110. nemška divizija, saj je bila predstavljena na vzhodno bojišče že na začetku operacije Barbarossa. Prav tako so napačno locirali tudi štab divizije. To območje je, kot je bilo že omenjeno, branila mnogo številčnejša 302. divizija s 6000 vojaki, njen poveljniški štab pa je bil v Envermu, le približno deset kilometrov vzhodno od Dieppa (Whitaker 1992, 14).

Stališče, da Dieppe varujejo šibke in drugorazredne sile, očitno niso omajali niti novi obveščevalni podatki o premikih nemških enot z vzhodnega bojišča.⁷⁶ Hitler je na obalo Francije, v bližino Dieppa, premaknil tri udarne divizije. Razlog za to naj bi po mnenju kanadskega avtorja Whitakerja (1992, 196) bil v dejstvu, da so prave informacije prejemali le Churchill in ključni vojaški poveljniki, podrejena poveljstva pa naj točnih informacij ne bi imela. Avtorjeva teorija nedvomno potrjuje dejstvo, da so politični razlogi in interesi resnično prevladali nad preišljenim strokovnim vojaškim načrtovanjem operacije.

9.1.4 Nejasna linija odločanja pri načrtovanju

Jasna hierarhična linija odločanja in poveljevanja je zelo pomembna komponenta pri načrtovanju in izvedbi desantnih operacij, saj so te zaradi svoje kompleksnosti in številnih dejavnikov, ki lahko vplivajo nanje, še posebno tvegane (Neillands 2006, 89). Številne pomanjkljivosti pri načrtovanju so izhajale prav iz nejasne in razvejane linije odločanja ter nedodelanih operativnih postopkov.

Poveljstvo za kombinirane operacije z načelnikom admiralom lordom Mountbattnom, ki je bilo zadolženo za načrtovanje operacije Jubilee, je že od oktobra 1941 pripravljalo manjše vojaške akcije z enotami britanskih komandosov, s katerimi so vznemirjali nemškega okupatorja na obalah zahodne Evrope. Poveljstvo je operacije s svojimi enotami komandosov lahko izvedlo brez odobritve višjih organov, pri tem pa je vendarle treba poudariti, da je lahko Churchill kot ministrski predsednik preglasoval vsako odločitev ali mnenje poveljstva za kombinirane operacije. Prav tako je moral načrt operacije skladno s pravili, ki so veljala v britanskih oboroženih silah, potrditi tudi poveljnik, ki je bil zadolžen za operativno izvedbo konkretne operacije. Tako je pogosto prišlo do preklica načrtovanih operacij, saj se poveljujoči z operativno izvedbo ni strinjal (Neillands, 2006, 86).

Načrtovanje operacije Jubilee je bilo mnogo zahtevnejše kot načrtovanje predhodnih vojaških akcij komandosov, saj je operacija vključevala večje število pripadnikov vseh glavnih zvrsti oboroženih sil. Zaradi nejasnih pristojnosti poveljstva za kombinirane operacije so se poveljniki različnih zvrsti začeli vmešavati v načrtovanje. Poleg njih sta se po odločitvi o vključitvi kanadskih enot v operacijo Jubilee začela v nastajanje načrta vmešavati tudi predstavnika kanadske vojske, visoka častnika McNaughton in Crerar. Tako je prišlo do številnih nesoglasij, saj so vsi zagovarjali svoja mnenja, prav tako pa so imeli enakovredne

⁷⁶ Obveščevalna služba MI14 je 13. aprila 1942 in 11. maja 1942 izdala poročilo o utrjevanju nemških obalnih položajev na obali Francije. 3. avgusta 1942 je izdala poročilo, da se je število nemških divizij v Franciji povečalo s 25 na 27. Poleg MI14 je obveščevalne podatke prispevala tudi Ultra. (Whitaker 1992, 196).

kompetence tudi pri sprejemanju končnih odločitev (Neillands 2006, 96). Po mnenju Ville (1994, 11) je bilo veliko število ljudi pri odločanju pravi recept za katastrofo in je močno oteževalo načrtovanje. Mnenju avtorja se pridružujem tudi jaz, saj je bil končni načrt operacije kompromis med zahtevami vpletenih strani, kar je močno vplivalo na njegovo kakovost. Slabost vseh vpletenih je bilo tudi pomanjkanje praktičnih izkušenj za načrtovanje in izvedbo pomorskih desantnih operacij⁷⁷ (Neillands 2006, 266).

Domneva se, da so končni načrt operacije podprli načelnik Imperialnega štaba sir Alan Brooke, generalporočnik Bernard Montgomery, generalporočnik Bernard Paget, admiral Mountbatten, kanadska visoka častnika Andrew McNaughton in Harry Crerar ter na koncu tudi operativni poveljnik operacije generalmajor Roberts⁷⁸. Po neuspehu operacije so se glavni akterji, ki so sodelovali pri nastajanju načrta, avtorstvu odrekli in so grešnega kozla našli zgolj v poveljniku Robertsu, ki je po Dieppu končal svojo vojaško kariero. Ob tem se zagotovo potrjuje pregovor, da ima zmaga tisoč očetov, poraz pa je sirota.

9.1.5 Odločitev za taktiko frontalnega napada na mesto

Že v začetni fazi načrtovanja operacije Rutter so se pojavila različna stališča glede taktike napada. Poveljstvo za kombinirane operacije je pripravilo dva načrta za napad na Dieppe, in sicer odločilni frontalni napad ob dveh manjših naskokih vzhodno in zahodno od mesta ter napad na krilih, od koder bi enote v polkrožnem manevru prodrle do mesta in ga napadle z boka. Predstavniki kopenske vojske so zaradi uporabe tankovske enote soglašali s prvim načrtom, in sicer s frontalnim napadom, medtem ko so se predstavniki mornarice zavzemali za napad na obeh krilih (Ford 2003, 9).

Glavni argument kopenske vojske za frontalni napad na Dieppe so bile topografsko-hidrografske značilnosti območja, saj bi se tankovska enota na krilu lahko izkrcala le pri vasi Quiberville, 12 kilometrov zahodno od Dieppa. Pri prodoru do mesta bi morala prečkati reki Saano in Scie, kar bi lahko po njihovih ocenah povzročilo veliko izgubo časa. Tako bi se ob napadu izgubil element presenečenja, prav tako pa je obstajala velika verjetnost, da bi glavni napad pehotnih sil ostal brez podpore oklepnikov.

⁷⁷ Mountbatten in Hughes-Hallett sta bila visoka mornariška častnika, a brez izkušenj z desantnimi operacijami.

⁷⁸ Zaradi kritične situacije v svetu so poklicni vojaki zelo hitro napredovali. Roberts je imel še leta 1940 čin topniškega podpolkovnika, 11. aprila 1942 pa je bil imenovan za generalmajorja. Šlo je za velik problem, da so častniki napredovali izjemno hitro brez kakršnih koli bojnih izkušenj. Poleg tega je bil Roberts topničar, ki se nikoli ni srečal z vodenjem pehotnih enot. »/.../ zdi se mi povsem neprimerno in nerazumno, da je bil dober topničar brez izkušenj s pehoto imenovan za poveljnika tako velike in kompleksne operacije.« (Whitaker 1992, 97).

Poveljstvo pomorskih sil je močno nasprotovalo predlogu frontalnega napada na mesto, saj je po njihovem mnenju lega rtov omogočila dobro ognjeno pokritost plaže in sprehajališča ter omogočala takojšnji protinapad nemških sil. Čeprav so opozarjali, da gre pri frontalnem napadu za veliko tveganje, njihova opozorila niso zalegla, kajti predlog frontalnega napada je dobil polno podporo (Neillands 2006, 97–98).

Številni vojaški analitiki so mnenja, da frontalni napad na Dieppe ni imel veliko možnosti za uspeh (Balzer 2004, 11). Po operaciji so se zaradi te sporne odločitve pojavila številna obtoževanja in prelaganje odgovornosti. Reynolds (1943) vidi glavnega krivca za sprejetje odločitve o frontalni taktiki napada v kanadskem generalu McNaughtonu. Njegovo obtožbo nedvomno spodbija dejstvo, da so se Kanadčani začeli vmešavati v načrtovanje operacije po tem, ko je bila končna odločitev o frontalnem napadu na mesto že sprejeta.

Po drugi domnevi je krivda na strani generalporočnika Montgomeryja, saj je on vodil sestanek, na katerem so potrdili odločitev o frontalnem napadu (Whitaker 1992). Po operaciji je Montgomeryja obtoževal tudi sam Mountbatten, ki je hkrati svojo nedolžnost zagovarjal z dejstvom, da se je že vse od začetka zavzemal za taktiko krilnega napada.

9.1.6 Odločitev o omejitvi ognjene podpore

Večje možnosti za uspeh frontalnega napada na pristaniško mesto bi lahko zagotovila le silovita in neprekinjena ognjena podpora tako zračnih sil kot tudi ladijskega topništva, vendar so vpletene strani zaradi svojih parcialnih interesov dosegle, da je bila ta močno omejena. Frontalni napad brez zadovoljive ognjene podpore je bil tako po mnenju DeFeliceja (2008, 71) dejanje 'norosti'.

Poveljstvo za kombinirane operacije je v začetni fazi načrtovanja operacije predvidelo zračno ofenzivo s 150 težkimi bombniki, s katero bi v noči pred izkrcajem uničili utrjene obrambne položaje na območju Dieppa in tako oslabili odpor Nemcev. Poveljstvi kopenske vojske in zračnih sil se zaradi svojih posebnih interesov z načrtom nista strinjali, zato sta od poveljstva za kombinirane operacije zahtevali, da se predhodno intenzivno bombardiranje območja opusti (DeFelice 2008, 68).

Poveljstvo kopenske vojske je nasprotovalo bombardiranju območja zaradi dveh pglavitnih razlogov. Po njihovem mnenju bi bile posledice zračnega napada na pristaniško mesto številne ruševine, ki bi predstavljale težko prehodne ovire za premike tankovske enote. Prav tako so izrazili zaskrbljenost, da bi zračna ofenziva lahko zahtevala veliko civilnih žrtev (DeFelice 2008, 69). Karpov (1957, 178) meni, da je bil ta razlog neutemeljen, saj naj bi se večji del francoskega prebivalstva z obalnega območja že izselil.

Stališču kopenske vojske se je pridružilo tudi poveljstvo zračnih sil, ki je prav tako nasprotovalo predhodni zračni ofenzivi, saj bi bombardiranje v noči pred izkrcajem Nemce potisnilo v polno bojno pripravljenost tako na območju Dieppa kot tudi na širšem območju francoske obale. Drugi razlog proti zračni ofenzivi so bile po njihovem mnenju majhne možnosti uničenja ključnih nemških obrambnih položajev. Ta pomislek letalskih sil ni bil tako nenavaden, saj so bili nočni zračni napadi v prvih letih druge svetovne vojne zaradi slabih navigacijskih naprav dokaj nenatančni.⁷⁹ Vicemaršal Leight-Mallory je zato zagovarjal kratkotrajno bombardiranje pomembnejših obrambnih točk tik pred izkrcajem, težke bombnike pa bi v veliki večini zamenjala lovska letala in lahki ter srednji bombniki, kar je bilo pozneje potrjeno tudi v končnem načrtu operacije (Villa 1994, 145). Odločitev o omejitvi tako predhodnega bombardiranja kot tudi ognjene podpore ob izkrcaju je bila ena izmed ključnih napak in eden glavnih vzrokov za katastrofalni potek dogodkov na bojišču.

Poveljstvo kopenske vojske, ki je sicer nasprotovalo intenzivnemu predhodnemu zračnemu bombardiranju ciljev na kopnem, je že v začetni fazi načrtovanja operacije postavilo utemeljeno zahtevo za uporabo večjih bojnih ladij, ki bi edine lahko zagotovile ustrezno ognjeno podporo pehotnim silam ob izkrcaju. Mornarica ni sprejela predloga kopenske vojske z utemeljitvijo, da bi bojne ladje zlahka postale cilj nemških letal⁸⁰ in podmornic. Poveljstvo za kombinirane operacije je potrdilo mnenje mornarice, da je tveganje uporabe bojnih ladij v tej operaciji previsoko in dokončno sprejelo odločitev, da bo v operaciji sodelovalo le osem spremljevalnih rušilcev razreda Hunt, ki so imeli v svoji oborožitvi vsak po štiri 100-milimetrske topove (DeFelice 2008, 69). Uporaba spremljevalnih rušilcev in njihova topniška oborožitev sta bili za učinkovito ognjeno podporo pehoti že v načrtu popolnoma nezadostni.

Tudi britanski admiral Tom Baillie-Grohman, ki je bil na začetku imenovan za poveljnika pomorskih sil operacije Rutter, potem pa ga je zaradi ostrih kritik načrta zamenjal kapetan bojne ladje John Hughes Hallet, je bil do generalporočnika Montgomeryja, ki naj bi se po nekaterih domnevah zavzemal za načrt operacije z omejeno ognjeno podporo, kritičen: »/.../ kako je Montgomery lahko odobril načrt, ki je predvidel frontalni napad na mesto le z ognjeno podporo spremljevalnih rušilcev. Montgomery naj bi se že v prvi svetovni vojni

⁷⁹ Analize posnetkov zavezniškega bombardiranja iz avgusta leta 1941 so pokazale, da je le eden izmed treh izstrelkov zadel tarčo ali padel v njeno bližino (Penrose 2009, 82).

⁸⁰ Japonci so 10. decembra 1941 uničili angleško bojno ladjo Prince of Wales in bojno križarko Repulse, kar je bil velik udarec za angleško kraljevo mornarico (Vojna enciklopedija 1967, 471).

naučil, da frontalni napad zahteva predhodno bombardiranje območja, ki traja nekaj ur ali celo dni« (v Whitaker 1994, 163).

9.1.7 Slabosti končnega načrta operacije

Končni načrt operacije je zaradi neusklajenega načrtovanja in različnih pogledov na taktiko napada izgubil številne elemente, ki so bili nujni za uspeh. Villa (1994, 246) meni, da so prav »/.../ kompromisi pri načrtovanju vplivali na katastrofo /.../« Tudi DeFelice (2008) je ob tem kritičen, saj gre po njegovem mnenju za neprecenljivo izkušnjo, ko politični argumenti in propaganda prevladajo nad premišljenim strokovnim vojaškim načrtovanjem.

Načrt operacije je predvidel osem soodvisnih napadov na območje. Uspeh frontalnega napada je bil že v načrtu operacije zelo povezan z uspešno opravljenim napadom na krilih pri Bernevalu, Varengevillu, Puitsu in Pourvillu. Coni na krilih sta imeli velik taktičen pomen, saj bi zavezniki z uničenjem nemških položajev na tem območju močno omajali celoten sistem obrambe mesta. Uspešno izkrcanje glavnine sil na glavni plaži je bilo tako odvisno od uničenja nemških položajev na vzhodnem in zahodnem rtu. Neillands je ob tem kritičen, saj je načrt operacije temeljil na popolnem uspehu na krilih in če bi spodletel, bi glavni napad pomenil katastrofo (Neillands, 2006:166). Nadaljuje, da se je tako tudi zgodilo in da se po neuspehu na krilih »/.../ tragediji ob glavnem napadu ni bilo mogoče izogniti« (Neillands 2006, 209).

Izkrcanje na krilih bi po načrtu operacije steklo 30 minut pred izkrcanjem glavnine na mestno plažo. V tem času bi se morale enote na krilih izkrcati, se prebiti z obalnega območja, prodreti v globino ozemlja in pri tem uresničiti zastavljene bojne naloge. Tak scenarij bi bil mogoč le, če bi zavezniške enote dosegle popolno presenečenje ob napadu in Nemci ne bi nudili prav nikakršnega odpora. Tako pa je šlo za povsem nerealen časovni načrt, saj so bile bojne naloge na posameznih izkrcevalnih conah na krilih zelo zahtevne in jih vojaki v resnici ne bi mogli opraviti v tako kratkem času. Zaradi silovitega protinapada alarmiranih Nemcev je bilo uničenje nemških topniških baterij in drugih utrjenih položajev na rtih v 30 minutah praktično nemogoče (Whitaker 1992, 154).

Načrtovanje umika je prav tako temeljilo na popolnem uspehu predhodnih faz operacije in ob takšnem poteku dogodkov tudi ne bi bilo večjih težav. Enostranski načrt umika ob neupoštevanju drugih mogočih scenarijev in nezadovoljiva analiza vseh težav, ki se lahko pojavijo v tej fazi, pa sta v stvarnosti pomenila popolno katastrofo. Zavezniška stran je zato ob umiku utrpela hude izgube.

Izjemno natančen in zapleten načrt, ki je vseboval kar dvesto strani navodil in predpisov za izvedbo, je temeljil izključno na zmotnih obveščevalnih podatkih, nerealni časovni komponenti in nerealnih ciljih na posameznih izkrcevalnih conah ter njihovi pretirani soodvisnosti. Načrtovalci niso predvideli nobene možnosti, da bi se nasprotnik močno branil in da enotam ne bi uspelo prevzeti pobude na krilih, kot se je v resnici tudi zgodilo. Prav tako je bilo po načrtu določeno, da se operacija po tretji uri izpelje ne glede na morebitne nepričakovane dogodke. Velika pomanjkljivost načrta je bila tako nedvomno njegova togost, saj načrtovalci niso upoštevali možnosti nepredvidenih situacij tudi med operacijo, poleg tega je preveč temeljil zgolj na uspehu vseh faz operacije (Matthew 2004, 10). DeFelice (2008, 124) pravi, da naj bi bilo preračunano celo število izstrelkov bombardiranja ladijskih topniških baterij, kar nedvomno kaže na njegovo togost.

Po mnenju Neillandsa (2006, 123) je bil Dieppe zaradi pomanjkljivega načrta visoko tvegana operacija, v kateri je le tanka črta ločila zmago od poraza. Ob tem se lahko spomnimo na besede nemškega generala in stratega Helmuta von Moltkeja, ki je poudarjal, da je ključni element načrtovanja vojaških akcij analiza vseh mogočih dejavnikov in izidov ter da noben bojni načrt v resničnosti ne preživi stika s sovražnikom (Matthew 2004, 10).

9.2 Analiza dogajanja na bojišču

9.2.1 Analiza napada na izkrcevalno cono Rumena plaža I in II

Izkrcaje na Rumeno plažo I in II ni imelo nobenih pravih možnosti za uspeh zaradi nepričakovanih dogodkov, ki so se bojni skupini pripetili na plovbi čez Rokavski preliv. Tu je treba opraviti podrobnejšo analizo bitke z nemškim konvojem, saj obstajajo različne domneve, kako je srečanje vplivalo na izgubo presenečenja ob napadu in s tem na potek celotne operacije.

Nemški patroljni konvoj je zapustil pristanišče Boulogne ob drugi uri in bi moral prispeti v Dieppe malo po četrti uri zjutraj. Ob 3.50 je nemški mornariški poveljnik pristanišča Dieppe prejel obvestilo o spopadu nemškega konvoja štiri navtične milje od Dieppa. Ker pa so bili krajši spopadi v Rokavskem prelivu nekaj povsem običajnega, je nemško mornariško poveljstvo odredilo nadaljnjo preiskavo dogodka in ni sprožilo širšega alarma za preplah (Whitaker 1992, 17).

Kljub temu nekateri vojaški analitiki menijo, da je nepričakovano srečanje z nemškim konvojem povsem izničilo učinek presenečenja ob napadu na celotni frontni črti. »/.../ prišlo je do krajše borbe, ki je Nemce privedla v polno bojno pripravljenost in uspeh desanta

postavila pod velik vprašaj« (Drugi svetski rat 1961, 707). Vendar pa podrobnejše analize vse bolj kažejo na dejstvo, da se je element presenečenja izgubil le na vzhodnem krilu napada. Tudi iz nemškega poročila izhaja, da so bili Nemci zaradi srečanja v polni bojni pripravljenosti le na območju Bernevala in Puitsa, vzhodno od Dieppa (Villa 1994, 16). DeFelice (2008, 134) pa celo meni, da sta bili v pripravljenosti le moštvi dveh protiletalskih enot vzhodno od Bernevala. Kratek spopad na morju naj tako ne bi vplival na uspeh celotne operacije. Po analizi operacije sem tudi sama mnenja, da srečanje z nemškim konvojem ni vplivalo na učinek presenečenja ob napadu na Oranžno in Zeleno plažo, zahodno od Dieppa. Vendarle pa je treba poudariti, da so bili Nemci zaradi zavezniške propagande o odprtju druge fronte in ugodne vremenske napovedi gotovo v stanju večje bojne pripravljenosti.

9.2.2 Analiza napada na izkrcevalno cono Oranžna plaža I in II

Edina svetla točka operacije je bilo izkrcanje na skrajno zahodnem delu bojišča. Po mnenju Forda (2003, 53) je bila »vojaška akcija Lovatove enote do popolnosti izvedena po šolskem učbeniku«. Uspeh napada na Oranžno plažo je pokazal pomen izkušenj poveljniškega kadra, skrbnega načrtovanja vseh elementov desantne operacije, kot so izkrcanje, napad in umik, ter pomen reševanja težav, ki so se pojavile med akcijo.

Poveljnik lord Lovat se je sešel z generalmajorjem Charlesom Heydonom na Poveljstvu za kombinirane operacije. Dobil je podatke o nemški obalni obrambi, številne fotografije in okvirni načrt napada na obalno topniško baterijo Hess. Lord Lovat je samoiniciativno pripravil podroben načrt napada, ki je dobil ime operacija Cauldron, in se pridružil svoji enoti komandosov pri intenzivnih vojaških vajah v Lulworth Covu (Neillands 2006, 152).

Načrt napada na Oranžno plažo je bil, kljub pomanjkljivostim pri načrtovanju celotne operacije Jubilee, izdelan zelo podrobno, saj je lord Lovat proučil vse pomembne informacije, ki mu jih je posredovalo poveljstvo za kombinirane operacije. Tako je nastal prožen načrt, ki je predvidel pravilne taktične rešitve za najrazličnejše okoliščine, ki bi se morebiti pripetile med boji. Delitev enote oziroma izbira dveh točk izkrcanja je omogočila večji manevrski prostor, če bi prišlo do nepredvidenih okoliščin. Posebna pozornost je bila v načrtu namenjena tudi taktiki umika, kar je nedvomno prispevalo k manjšemu številu žrtev, saj so vojaki pri ponovnem vkrcanju na plovila imeli dobro ognjeno podporo. Prav tako sta bili učinkoviti Lovatova metoda premagovanja žičnih ovir z vojaki v usnjenih telovnikih in metoda polaganja kokosovih tekačev, saj sta omogočila hiter prodor vojakov na varnejša, predvsem pa bolj zaščitena mesta (Ford 2003, 45–53).

9.2.3 Analiza napada na izkrcevalno cono Modra plaža

Na popoln neuspeh izkrcanja na Modro plažo, ki velja za najbolj tragično epizodo operacije, so vplivali številni dejavniki. Predvsem je šlo za povsem nerealen načrt napada, saj bi se morala enota Royal Regiment of Canada v 30 minutah izkrcati, uničiti obrambne položaje na plaži, se povzpeli na 60 metrov visoke pečine, kjer bi v zaledju uničila topniško baterijo in protiletalske položaje ter nato prodrla na približno dva kilometra oddaljen vzhodni rt (DeFelice 2008, 164).

Podpolkovnik Catto, ki je vodil napad na Modro plažo, se je zavedal zahtevnosti te vojaške akcije, zato je med načrtovanjem zaprosil za ognjeno topniško podporo ob izkrcanju. Generalmajor Roberts je njegov predlog zavrnil, saj je na podlagi analize posnetkov iz zraka sklepal, da na območju Puitsa ni nobenih resnih obrambnih ovir. Vendar pa je bil Catto, izkušen vojak prve svetovne vojne, prepričan, da je Modra plaža prav gotovo varovana z žičnimi ovirami ter številnimi utrjenimi strelskimi gnezdi, saj je bilo vse to del standardnega nemškega sistema obrambe (DeFelice 2008, 161). Njegovo prepričanje je temeljilo tudi na dejstvu, da je bila Modra plaža očitna točka izkrcanja, saj izkrcanje drugje zaradi topografskih značilnostih območja vzhodno od Dieppa ne bi bilo mogoče. Prav tako je dokaj kratka in ozka plaža, obdana z visokimi pečini, omogočala gradnjo skoraj popolnih obrambnih položajev, za napadalce pa je pomenila 'območje gotove smrti' (Neillands 2006, 169). »Težko je kjer koli na atlantski obali Evrope najti tako neprimeren odsek za izkrcanje, kot je bila Modra plaža.« (Neillands 2006, 165) Tudi Ford se strinja, da je bil desant na Modro plažo zaradi topografskih omejitev, ki so postavljale nemške sile v nadrejen položaj, visoko tvegana operacija. »Uspeh izkrcanja je bil odvisen od elementa presenečenja in od čimprejšnjega prodora v notranjost ozemlja, vendar noben pogoj tistega usodnega dne ni bil izpolnjen.« (Ford, 2003:54)

Zaradi zamude pri prekrcaju na desantne jurišne čolne in navigacijskih napak, ki so sledile, so se vojaki izkrcali, ko se je že začelo daniti, Nemci pa so jih pričakali v polni bojni pripravljenosti. Zaradi togosti načrta te akcije ni bilo rezervnega scenarija za primer, če bi se presenečenje ob napadu prvega vala izjalovilo, kot se je tudi zgodilo. Čeprav je Neillands (2008, 176) zaradi poraznega začetka mnenja, da bi Catto moral akcijo preklicati, pa sklepam, da se je zaradi pomembnosti cilja odločil tvegati. Neuspeh te akcije je nedvomno vplival na usodo celotne operacije Jubilee, saj bi uničenje nemških obrambnih položajev na vzhodnem rtu bistveno povečalo možnost uspeha pri frontalnem napadu na mesto.

9.2.4 Analiza napada na izkrcevalno cono Zelena plaža

Načrt za izkrcevalno cono Zelena plaža je bil najbolj nestvaren, saj bi zavezniki morali ob izvajanju zelo zahtevnih bojnih nalog prodreti kar 9,6 kilometra v globino ozemlja, kar bi bilo po mnenju avtorja uresničljivo le ob ustrezni ognjeni podpori zračnih sil in ladijskega topništva (Whitaker 1992, 249).

Načrt, ki je temeljil na elementu presenečenja in hitri usklajeni akciji, je bil takoj na začetku izničen zaradi napačne točke izkrcanja dveh čet, kar je Nemcem omogočilo pridobiti dragocen čas za polno bojno pripravljenost po vsej globini bojišča. Tako so uspešno odbili napad, saj sta bila dva kanadska bataljona premalo, da bi lahko dosegla uspeh. Zaradi zahtevnosti zastavljenih ciljev sta se bataljona morala razdeliti v čete, ki pa so imele premajhno udarno moč, da bi lahko bile uspešne (DeFelice 2008, 235).

Analiza izkrcanja na Zeleno plažo izpostavlja enega ključnih problemov vojaških operacij, ki so sestavljene iz treh enako pomembnih faz, kot so izkrcanje, izpolnitev bojne naloge in umik. Načrt je predvideval urejen umik pod pogojem, da sta prvi dve fazi uspešno uresničeni. Ker pa se to ni zgodilo, je bil umik zaveznikov povsem neorganiziran in je zaradi improvizacije zahteval mnogo žrtev (Neillands 2006).

9.2.5 Analiza napada na glavno izkrcevalno cono – Rdeča in Bela plaža

Togost načrta operacije je najbolj prišla v ospredje pri izkrcanju na Rdečo in Belo plažo. Načrtovalci operacije niso predvideli nobenega drugega scenarija za možnost, če vojakom ne bi uspelo prevzeti pobude na krilih bojne linije. Tako je v resnici neuspeh zaveznikov na vzhodnem in zahodnem krilu povsem izničil možnosti za uspeh pri frontalnem napadu na mesto in »zapečatil usodo več kot 1000 mož, ki so se izkrcali na plažo pred Dieppom« (Whitaker 1992, 251).

Kratkotrajna ognjena predpriprava pomorskih in zračnih sil tik pred izkrcanjem je bila povsem neučinkovita, saj so Nemci nemočne kanadske vojake pričakali s silovitim ognjem. Dodatno tragedijo na bojišču je povzročila zamuda tankovske enote, predvsem pa dejstvo, da je kar 12 tankov obtičalo na prodnatem terenu in se sploh niso vključili v boj. Tragedija se je stopnjevala s pokolom inženirske enote, ki je bila brez ustrezne zaščite lahka tarča, in z zmotno odločitvijo generalmajorja Robertsa, da v boj pošlje tudi rezervne sile (Neillands 2006).

9.2.6 Pomanjkljivost ognjene podpore zračnih sil

Zračne sile so po načrtu operacije bombardirale območje Dieppa tik pred izkrcanjem pehote. Ocena strokovnjakov, da bo desetminutno bombardiranje povsem dovolj, je bila zmotna in je vplivala na tragično dogajanje na bojišču. Nemške sile so takoj odgovorile z močnim navzkrižnim ognjem po celotnem obalnem območju, saj zračnim silam ni uspelo uničiti ključnih nemških topniških položajev in strelskih bunkerjev na območju Dieppa. »/.../ 61 preletov lahkih bombnikov je bilo premalo, da bi zavezniki dosegli zastavljen cilj in uničili nemške obrambne položaje.« (Whitaker 1992, 255) Problem je bila tudi neučinkovita oborožitev lovskih letal in bombnikov, saj je bil kaliber izstrelkov premajhen, da bi uničili dobro utrjena strelska gnezda, ki so bila dobro skrita v pečinah. Pri tem bi rada izpostavila podatek, da so zavezniki po pregledu območja ugotovili, da je samo 12 izstrelkov zadelo načrtovane tarče, kar nedvomno potrjuje, da je bila nemška obramba ob izkrcanju skoraj nedotaknjena (Whitaker 1992, 255).

Napad na Dieppe izpostavlja še eno ključnih napak pri izvedbi takšnih operacij, in sicer nepovezanost zračnih in kopenskih sil. Neillands (2006, 222) postavlja ob tem eno bistvenih vprašanj: »Med izkrcanjem je bilo nad Dieppom na stotine letal, vendar se sprašujem, zakaj niso podprla kopenske vojske.« Odgovor je nedvomno v tem, da so imele zračne sile po načrtu operacije nalogo, da v zračni bitki dosežejo nadzor nad zračnim prostorom Rokavskega preliva. »Kopenska vojska je tako služila le za 'vabo', da bi kraljeve letalske sile izvabile v bitko Luftwaffe in ji zadale velike izgube« (Matthew 2004, 18). Zavezniki so s tem preveliko pozornost namenili bitki v zračnem prostoru, zato je kopenska vojska ob izkrcanju ostala brez učinkovite ognjene podpore. Takšna odločitev poveljstva zračnih sil je nedvomno prispevala h katastrofalnemu razvoju dogodkov na plažah Dieppa.

Silovita zračna bitka, ki se je vnela v zračnem prostoru Dieppa, prav tako ni prinesla zelenega uspeha, saj zaveznikom ni uspelo nemški Luftwaffe zadati močnejšega udarca. Kljub temu da so bile zavezniške zračne sile v prvi fazi številčno močnejše, je bila njihova pomanjkljivost ta, da so lahko letala ostala na bojišču le deset minut, saj so se zaradi oskrbe z gorivom morala nenehno vračati v britanske zračne baze (Neillands 2006, 223). Tako so se izgubljale dragocene minute v ključnih trenutkih boja. Nemške zračne sile so povsem prevladale v zračnem prostoru na Dieppom, kar nam potrjujejo tudi izgube zavezniških letal, ki so bile dvakrat večje od nemških (108 : 48).

9.2.7 Pomanjkljivost ognjene podpore ladijskega topništva

Po načrtu operacije Jubilee je imela kraljeva vojna mornarica nalogo, da poskrbi za transport enot in zagotovi ognjeno topniško podporo z osmimi spremljevalnimi rušilci. Poveljstvo za kombinirane operacije je v podrobnem načrtu uporabe spremljevalnih rušilcev še dodatno oslabilo že tako omejeno topniško podporo, saj je dva rušilca predvidelo za poveljniški štab, dva pa sta bila namenjena njuni zaščiti.⁸¹ Za topniško pripravo in podporo prodirajoči pehota so tako ostali le štirje rušilci s šestnajstimi 100-milimetrskimi topovi (DeFelice 2008).

Topniška priprava pred izkrcanjem, ki naj bi oslabila obrambno moč nasprotnika, se je začela ob 5.10 in je trajala le pičlih deset minut.⁸² Zaradi premajhnega števila rušilcev in njihove neprimerne topniške oborožitve sta bili topniška priprava in nadaljnja ognjena podpora popolnoma neučinkoviti. Že konfiguracija terena je preprečevala uničenje dobro utrjenih in maskiranih nemških položajev. Zaradi položne balistične krivulje topov na rušilcih ni bilo mogoče streljati na cilje na obeh rtih, ki sta se dvigovala do 90 metrov nad morjem (Whitaker 1992, 148).

Na neučinkovito delovanje ladijskega topništva v drugi fazi napada je močno vplivalo tudi usmerjanje topniškega ognja, za kar so bili zadolženi posebni topniški izvidniki na obali. Vsak bataljon je imel po enega izvidnika, ki je na obali sporočal koordinate prednostnih ciljev. Zaradi pokola na obali je mnogo izvidnikov že ob izkrcanju izgubilo življenje, preživelim pa je močan nasprotnikov ogenj onemogočal premik z obale, zato je bilo določanje topniških tarč nemogoče. Ker so topniške baterije na rušilcih izgubile stik z izvidniki na obali, so same nadaljevale neusklajeno obstreljevanje nemških položajev. Sekundarno določanje ciljev z ladijskih poveljniških mostov je ovirala tudi dimna zavesa, ki so jo zavezniške zračne sile položile za zaščito bojnega delovanja pehote.⁸³

Frontalni napad na mesto so s topniškim ognjem podpirali štirje rušilci, medtem ko sta pri evakuaciji pehote sodelovala le dva, saj sta preostala dva prešla na obstreljevanje nemških položajev tudi na območju Puitsa in Pourvilla.⁸⁴ Popolnoma razpršen topniški ogenj, ki naj bi podpiral enote pri umiku, je bil razvlečen na 9,6 kilometra dolgi frontni črti in tako popolnoma brez pravega učinka (Whitaker 1992, 145).

⁸¹ Poveljniški rušilec HMS Calpe in nadomestni rušilec HMS Fernie, ki bi prevzel koordinacijo operacije ob potopu glavnega poveljniškega plovila, sta spremljala rušilca HMS Slazak in HMS Brocklesby.

⁸² Rušilci Albrighton, Berkeley, Bleasdale in Garth so 10 minut obstreljevali nemške položaje v mestu in na obeh rtih.

⁸³ Dimna zavesa ni ovirala ognja nemških sil, saj so imeli smeri obstreljevanja natančno določene.

⁸⁴ Rušilca Albrighton in Garth.

9.2.8 Pomanjkljivosti zvez in komunikacij

Zveze so 'Ahilova peta' mnogih vojaških operacij, kar se je pokazalo kot resnično tudi za operacijo Jubilee. Sistem komunikacij je kmalu po izplutju iz britanskih pristanišč povsem zatajil.

Že pred trčenjem levega krila zavezniške flotilje z nemškim konvojem nedaleč od francoske obale naj bi radarski postaji v Dovru in Portsmouthu 18. avgusta 1942 ob 23.59 zaznali premike sovražnikovega konvoja jugozahodno od Boulogne. Smer plovbe je nakazovala, da obstaja velika verjetnost, da nemški konvoj trči v zavezniška plovila. Čeprav je bilo prvo opozorilno sporočilo poslano glavni poveljniški ladji HMS Calpe ob 1.27, posadka sporočila ni prejela. Ob 2.44 je novo sporočilo o nevarnosti, ki je postavljal uspeh operacije Jubilee pod velik vprašaj, v drugem poskusu pošiljanja prejela posadka HMS Fernie, vendar je zmotno sklepala, da je tudi poveljniška ladja HMS Calpe sporočilo zagotovo prejela in zato ni sprejela nadaljnjih ukrepov. Tudi tu obstajajo domneve, da naj bi kapetan bojne ladje Huges-Hallet na HMS Calpe sporočilo vendarle prejel, vendar ga ni posredoval generalmajorju Robertsu. Vprašanje ni bilo nikoli razjasnjeno, saj so se vpleteni po operaciji zavili v molk (Whitaker 1992, 16). Velika pomanjkljivost, ki kaže na slabo delovanje celotnega sistema zvez, je bila tudi ta, da poveljniki bojne skupine levega krila, za katere je bila informacija o nemškem konvoju ključnega pomena, niso prejeli neposrednih radijskih sporočil s postaj na kopnem (Villa 1994, 16).

Sistem zvez je popolnoma odpovedal tudi med boji na obali. Poveljnik operacije generalmajor Roberts se je zaradi dimne zavese in megle, ki je zakrivala obalo, moral zanesti na radijska sporočila, ki jih je dobival z bojišča. Vendar pa je veliko vezistov, ki bi morali poročati HMS Calpe o dogajanju na bojišču, izgubilo življenje, radijska oprema pa je bila uničena.⁸⁵ Nemški ostrostrelci so namreč načrtno streljali na veziste, ki so nosili opremo za komuniciranje. Generalmajor Roberts tako zaradi slabih in pomanjkljivih zvez ni imel pravih podatkov o stanju na bojišču. V nastali zmedi je na podlagi netočne informacije sprejel eno najbolj kontroverznih odločitev, ki je še dodatno zahtevala mnogo življenj. V boj je poslal rezervne sile v času, ko je bila bitka že izgubljena.⁸⁶ Prav tako so se zaradi težav v komunikaciji med evakuacijo številna plovila prazna vrnila v Veliko Britanijo (Neillands 2006).

⁸⁵ Edina zveza, ki je delovala med vso operacijo na glavni mestni plaži, je bila radijska postaja v oklepem vozilu, ki jo je upravljal major Guy Rolfe. Problem je bil, da mnogo vojakov ni vedelo za njegovo zvezo s poveljniško ladjo Calpe, dodaten problem pa je bil tudi, kako pod močnim ognjem priti do nje. (Neillands 2006, 231).

⁸⁶ Po mnenju nekaterih avtorjev naj bi Roberts lahko uvidel, da izgublja bitko, saj so okoli poveljniške ladje pluli številni desantni čolni, ki so bili polni ranjenih in mrtvih vojakov. (Neillands 2006).

Veliko težav so povzročile tudi slabe komunikacije med kopensko vojsko in zračnimi silami. Poveljstvo v Uxbridgu, ki je prejelo zahteve z bojišča, je usmerjalo letala, da uničijo zahtevane cilje na kopnem. Letala so potrebovala povprečno uro in pol, da so opravila nalogo (Whitaker 1992, 300).

10 OPERACIJA OVERLORD

Zaradi primerjalne analize, ki sledi v naslednjem poglavju, sem na kratko povzela priprave, načrte in začetno fazo velike invazije, imenovane operacija Overlord, s katero so zavezniške sile začele osvobajati okupirano Evropo in dokončno porazile nacistično Nemčijo.

Priprave na odprtje druge fronte so se začele marca 1943, ko je prišlo do ustanovitve angloameriškega štaba COSSAC⁸⁷, ki je začel pripravljati načrte za velikopotezno izkrcanje zavezniških sil v zahodni Evropi. Konec leta 1943, na konferenci v Teheranu, so zavezniki dokončno sprejeli odločitev o veliki invaziji, imenovani operacija Overlord, ki naj bi stekla spomladi 1944. Za vrhovnega poveljnika operacije so imenovali ameriškega generala Dwighta Eisenhowerja, za območje izkrcanja pa so določili obalo Normandije, med Caenom in Cherbourgom (Penrose 2009, 57).

Po načrtu operacije Overlord je bila celotna frontna črta na obali severozahodnega dela Francije, dolga 90 kilometrov, razdeljena na dva glavna dela. Na zahodnem delu bi se v prvem udarnem valu izkrcala ameriška 1. armada pod poveljstvom generala Omarja N. Bradleyja, na vzhodu pa bi se pod poveljstvom generala Sira Milesa C. Dempseyja izkrcala britanska 2. armada.⁸⁸ Obalni odsek fronte je bil razdeljen na pet izkrcevalnih con, in sicer Utah pri reki Vire, Omaha pri St. Laurent sur Mer, Gold pri Arromanches les Brainsu, Juno pri Courselles sur Meru in Sword na območju reke Orne⁸⁹ (Macdonald 1981, 377). Koncentrirano in neprekinjeno ognjeno podporo ob izkrcanju pehote bi omogočili zračne sile in ladijsko topništvo.⁹⁰ Podporo pehotnim silam bi zagotavljale tudi zračne desantne enote. Britanska 6. zračnodesantna divizija bi morala po načrtu operacije uničiti topniške obalne baterije vzhodno od reke Orne in s tem podpreti izkrcanje britanskih kopenskih sil, ameriški 82. in 101. zračnodesantni diviziji pa bi se morali spustiti za izkrcevalno cono Utah in

⁸⁷ Chief of Staff to the Supreme Allied Commander.

⁸⁸ Poveljnik 21. skupine armad, general Bernard Montgomery, je prevzel poveljstvo nad vsemi zavezniškimi kopenskimi silami.

⁸⁹ Britanske sile bi se izkrcale na odsekih Sword, Juno in Gold, ameriške pa na Utah in Omaha (Bousell 1966, 26).

⁹⁰ Letalske sile pod poveljstvom letalskega maršala Sira Arthurja W. Tedderja so bile sestavljene iz taktičnega letalstva, pod poveljstvom letalskega maršala Trafforda Leigh Maloryja in strateških bombniških sil, v katere sta bila vključena tudi britansko bombniško poveljstvo pod poveljstvom letalskega maršala sira Arthurja T. Harrisa in ameriška 8. bombniška zračna armada pod poveljstvom generala Carla Spaatza. Za poveljnika zavezniških pomorskih sil je bil imenovan britanski admiral sir Bertram H. Ramsay (Macdonald 1981, 377).

zavarovati izkrcaje 7. ameriškega korpusa ter njegovo poznejše napredovanje proti Cherbourgu in reki Loari. V drugem invazijskem valu bi se izkricali 1. kanadska armada pod poveljstvom generala H. D. G. Crerarja in ameriška 3. armada pod poveljstvom generala Georga Pattona, v tretjem pa je bilo po načrtu predvideno, da se izkrca tudi general Eisenhower z Vrhovnim štabom zavezniških ekspedicijskih sil. Po prvi fazi desanta, ko bi se izkrcale združene zavezniške udarne sile in zavzele mostišča na obalnem odseku, bi sledila reorganizacija in prodor v notranjost ozemlja. Zavezniki bi najprej zavzeli mesta Carentan, Isigny, Bayeux, Caen, letališča v bližini in pristanišče Cherbourg. V drugi fazi operacije pa bi zavezniki vezali nemške sile na območju Caena in s tem zavarovali desno krilo frontne črte ter poskušali prodreti do Pariza in od tam naprej v Nemčijo (Penrose 2009, 125-126).

Največja pomorska desantna operacija v zgodovini vojskovanja se je začela 6. junija 1944. Zavezniška flota se je po načrtu operacije Overlord zbrala južno od otoka Wight in od tam z minolovci na čelu, ki so očistili deset prehodov minskega polja, krenila proti predvidenim izkrcevalnim conam.

Operacija se je začela z intenzivnim bombardiranjem zračnih sil in spuščanjem zračnih desantnih enot v zaledje. 101. ameriška zračnodesantna divizija se je začela spuščati ob 1.30 zjutraj, medtem ko sta se 82. ameriška in 6. britanska divizija začeli spuščati ob 2.30. Pehotne sile so se začele izkrcevati ob 6. 30 (Corrigan 2010, 423).⁹¹

Izkrcaje na odseku Sword je potekalo ob načrtovanem času brez večjega odpora nemških enot, ki so zaveznike obstreljevale le z lahkim topniškim orožjem. Inženirske enote so najprej odstranile podvodne in druge ovire na plaži, kar je omogočilo uspešno izkrcaje amfibijskih tankov DD na obalno peščino. Prva brigada je kmalu po izkrcaju prodrla več kot 1,5 kilometra v notranjost ozemlja in napadla dobro utrjene obalne topniške položaje (Cove 2004, 224).

Zavezniki so na odseku Juno naleteli na močan odpor nemških sil, saj so številni nemški položaji kljub intenzivnemu bombardiranju zračnih sil in obstreljevanju ladijskega topništva ostali nedotaknjeni. Izkrcevalna cona Juno, kjer so se borili pretežno kanadski vojaki, je postala najbolj krvav del britanske fronte. Do desete ure so zavezniki zavzeli vse predvidene vojaške cilje na obali in začeli prodirati v notranjost ozemlja (Kielich 1981, 394).

Nemci so se ob izkrcaju zaveznikov na odseku Gold močno branili, posebno na desnem krilu napada, na katerem so obstreljevali zaveznike s koncentriranim ognjem z

⁹¹ Izkrcaje enot na obalo so oteževale neugodne vremenske razmere. Razburkano morje in veliki valovi so predstavljali veliko nevarnost za manjše desantne jurišne čolne, saj se jih je mnogo prevrnilo ali pa so bili z veliko silo potisnjeni na obalo. Zaradi močnega vetra, ki je pihal v smeri kopnega, je plima nastopila prej, tako da so bile mnoge podvodne ovire že prekrite z vodo. To je povzročilo velike izgube zaveznikov. Prav tako so imeli mnogi vojaki morsko bolezen, ki je zmanjšala njihovo bojno učinkovitost (Karpov 1957, 228).

mitraljeških in minometnih položajev. Razmere na tem obalnem odseku so se stabilizirale do 16. ure, ko so enote zavzele deset kilometrov globoko mostišče. Zavezniki so zaradi podvodnih ovir izgubili mnogo desantnih jurišnih čolnov.⁹²

Zavezniške sile so ob izkrcanju na odseku Omaha utrpele hude izgube. Topniška predpriprava in bombardiranje iz zraka zaradi slabe vidljivosti, topografskih značilnosti obale in napačne ocene nemških zmogljivosti nista bila učinkovita, saj zaveznikom ni uspelo uničiti ključnih vojaških ciljev na tem delu. Zanimiv je podatek, da so izstrelki padali na položaje, ki so bili kar 5 kilometrov v notranjosti ozemlja (Ambrose 1994, 323). Izkrcanje so oteževali tudi visoki valovi, saj se je veliko čolnov pred obalo prevrnilo. Na levem delu frontne črte so zavezniki izkrcali amfibijske tanke DD več kot štiri kilometre od obale, zato je kar 29 tankov od 34 potonilo, na desnem delu pa je tanke takoj zaustavil silovit nemški ogenj (Karpov 1957, 231). Zavezniške sile so bile sprva prikovane na obalni pas, vendar so se ob ognjeni podpori rušilcev in drugih plovil požrtvovalno počasi le začele prebijati v notranjost francoskega ozemlja.

Na odseku Utah so zavezniki dosegli skoraj popolno presenečenje ob napadu. Zaradi uničenja patroljnih plovil, ki so nakazovala smer plovbe desantnim jurišnim čolnom, je prišlo do navigacijske napake, ki pa je rešila mnogo življenj. Vojaki so se izkrcali 1800 metrov jugovzhodno od načrtovane točke in zlahka zasedli manj utrjeni obalni predel, saj so se Nemci v obrambnih pripravah zanašali na poplavljeno zemljišče v zaledju (Kielich 1981, 390). Tekom dneva so se kopenske sile uspešno združile s 101. zračnodesantno divizijo in osvojile štiri kilometre široko ter devet kilometrov dolgo mostišče (Bousell 1966, 140).

Do konca dneva D se je na obalo Normandije izkrcalo 75.215 Angležev in Kanadčanov ter 57.500 Američanov. Skupaj s 23.000 vojaki iz zračnih desantnih enot je zahodno Evropo začelo osvobajati 165.000 mož (Kielich 1981, 394). Zavezniške sile so 6. junija 1944 ustvarile načrtovano mostišče in osvobodile dvesto kvadratnih kilometrov ozemlja (Sulzberger 1970, 483).

⁹² Manevriranje desantnih čolnov so oteževale podvodne prepreke, ki so bile od obale oddaljene od 130 do 275 metrov (Karpov 1957, 217).

11 VPLIV OPERACIJE JUBILEE

11.1 Vpliv operacije Jubilee na nemško stran

Hitlerjev strah pred vojaškimi operacijami na zahodu se je po operaciji Jubilee močno povečal. O tem je bil prepričan tudi Churchill. »/.../ v strateškem pogledu je napad na Dieppe vplival na večjo pripravljenost Nemcev vzdolž celotne obale okupirane Francije« (Churchill 1964, 473). Hitler je zato že septembra 1942 povečal obrambne zmogljivosti na potencialnem zahodnem bojišču. Kljub nasprotovanju generala Halderja je ukazal premik desetih divizij s stalingrajske fronte na območje evropske atlantske obale. »Kot so trdili Rusi, da naj bi z odprtjem druge fronte Nemci premestili na zahod 40 divizij, potem je operacija Jubilee imela 25-odstotni učinek« (Hebditch 2004).

Operacija Jubilee je vplivala na izbiro strategije, ki so jo Nemci uporabili pri obrambi obalnega dela okupirane Evrope. Čeprav se je Hitlerjev strah pred operacijami na zahodu močno povečal, k čemur so pripomogla tudi številna propaganda sporočila o odprtju druge fronte, so po drugi strani Nemci z operacijo Jubilee dobili potrditev, da je obrambni sistem Atlantskega zidu dovolj trden, da vzdrži zavezniško invazijo. S tem so »/.../ Nemci močno precenili pomen svoje zmage pri Dieppu, kar je vplivalo na njihovo odločitev, da se glavna obramba organizira na obali, zato je bila pospešena izgradnja Atlantskega zidu« (Drugi svetski rat 1961, 710). Hitler je le teden dni po operaciji izdal povelje, naj nemške enote pozimi 1942/43 zgradijo 15.000 dodatnih vojaških utrdb vzdolž celotne obale (Penrose 2009, 67).

Napad na Dieppe je prav tako utrdil Hitlerjevo stališče, da bodo glavni cilji in s tem tudi izkrcevalne cone velike zavezniške invazije zagotovo pristaniška mesta na obali Francije (Matthew 2004, 21). To je potrdil tudi na sestanku z rajhmaršalom Göringom in feldmaršalom von Rundstedtom 29. septembra 1942 (Hyper War 2009). Prepričanje je temeljilo tudi na predpostavki, da je za uspešno izkrcanje vojaške tehnike in organizacije logistične oskrbe nujno zavzetje pristanišča (Enciklopedija druge svetovne vojne 1982, 231). Hitler je dal prednost dodatnemu povečevanju obrambnih zmogljivosti pristaniških mest, ki so bila po nemški propagandi neosvojljiva. Tako je utrjevanje odprtih plaž ostalo na drugem mestu. Nemci so zmotno še posebno utrdili območje Pas De Calaisa, saj se to nahaja na najožjem delu Rokavskega preliva in bi zavezniki lahko ob izkrcanju zagotovili maksimalno podporo letalstva ter izkoristili svoje ladijske zmogljivosti.⁹³ Po mnenju feldmaršala Rommla, poveljnika skupine armad B, ki je jeseni 1943 prevzel nadzor nad utrjevanjem Atlantskega

⁹³ Na tem območju je bila nemška 15. armada, ki je branila okoli 544 kilometrov obale (Penrose 2009, 77).

zidu, je bil najprimernejši odsek izkrcanja območje med ustjem reke Somme in zalivom St. Malo, kjer so še posebej utrjevali pristanišča Abbeville, Le Havre in Cherbourg (Gruchmann 1981, 375). Konec leta 1943 je zaradi strahu pred invazijo Atlantski zid utrjevalo že pol milijona mož (Sulzberger 1970, 494).

Ford je celo prepričan (2003, 92), da je uspeh pri Dieppu delno vplival tudi na oblikovanje strateških konceptov razporeditve nemških sil na območju zahodne Evrope. Feldmaršal Rommel je zagovarjal koncept obrambe, po katerem morajo biti močne pehotne, predvsem pa oklepne sile nameščene čim bližje obali, saj bi tako ob zavezniški invaziji lahko hitro posredovale na najbolj ogroženih odsekih. Menil je, da je utrjeno območje Atlantskega zidu, kot se je to izkazalo pri Dieppu, dovolj trdno, da zadrži vsakršen poskus zavezniške invazije. Prav tako so njegovo stališče še dodatno utrdile tudi njegove izkušnje iz severne Afrike, saj so bili premiki nemških sil iz zaledja močno oteženi zaradi zavezniških napadov iz zraka. Napovedal je: »Če ne bomo zmogli uspešno izpolniti naše naloge, da nasprotnika porazimo na obali v prvih 48 urah, bo zavezniško izkrcanje doživelo uspeh« (v Penrose 2009, 65).

Feldmaršal von Rundstedt, poveljnik zahodne fronte, je vendarle opozarjal drugače. V svojem poročilu je o Dieppu med drugim zapisal: »/.../ pridobljene izkušnje moramo upoštevati pri obrambi obalnih predelov in pri urjenju naših enot. Zmotno je namreč misliti, da bo nasprotnik bodočo operacijo izvedel na enak način, saj se je iz tega poraza veliko naučil« (v Matthew 2004, 21). Von Rundstedt je nasprotoval stališčem Rommla in je zagovarjal koncept visoko mobilnih nemških enot v zaledju. Obalno območje bi tako zasedale pehotne sile, medtem ko bi bile udarne tankovske enote kot strateška rezerva razporejene po globini.

Hitler, ki je bil bolj naklonjen stališčem feldmaršala Rommla, je skupaj z vrhovnim poveljstvom nemških oboroženih sil kljub temu sprejel odločitev o uporabi obeh predloženih načrtov obrambe. »Ta kompromis je pomenil, da so strateške rezerve v zaledju oslABLJENE, medtem ko obramba obale še vedno ni bila dovolj okrepljena. Obenem je to tudi pomenilo, da v odločilnem trenutku ni bilo mogoče uporabiti ne enega ne drugega izmed obeh nasprotujočih si obrambnih načrtov« (Gruchmann 1981, 375). Čeprav je večina tankovskih enot ostala v zaledju, pa so vse udarne kopenske sile, ki so bile na začetku okoli 60 kilometrov v notranjosti ozemlja, po Hitlerjevem povelju premestili na obalo. To je bila ena ključnih napak, ki je vplivala na začetek konca nacistične vladavine (Raynolds 1943, 266).

Po sprejetju obrambnega načrta je feldmaršal Rommel še dodatno pospešil utrjevanje Atlantskega zidu. Postavili so mnogo kopenskih in podvodnih ovir,⁹⁴ ki bi zaveznikom preprečile njihovo izkrcanje na obali. Leta 1944, ko se je utrjevanje zaradi strahu pred invazijo še pospešilo, so Nemci na obalnem območju Francije položili več kot štiri milijone poljskih min in s tem kar dvakrat podvojili njihovo količino na tem območju (Penrose 2009, 72).

11.2 Vpliv operacije Jubilee na zavezniško stran

»Napad na Dieppe je spodbudil Nemce, da so razširili svoj Atlantski zid, a tudi zavezniki so si po napadu ustvarili natančnejšo predstavo, kakšno strategijo in taktiko bodo morali uporabiti, če hočejo prebiti nacistični obrambni oklep« (Sulzberger 1970, 482).

11.2.1 Organizacija logistične oskrbe

Britanski vojaški strokovnjaki so na začetku druge svetovne vojne v veliki večini zagovarjali doktrino, da je za uspešno izkrcanje velikih sil in obrambo osvojenega mostišča nujno zavzetje pristanišča, saj naj bi le tako omogočili vitalno logistično oskrbo enot. Pri načrtovanju invazije na obalo Francije je bilo v posebnem britanskem poročilu (Dewing Report on Invasion) med drugim zapisano, da je treba že v prvi fazi operacije zavzeti pomembnejše francosko pristanišče. Takšno strategijo je še v prvi polovici leta 1942 zagovarjal tudi Churchill, ki je med glavne cilje napada čez Rokavski preliv štel tudi zavzetje vsaj štirih večjih pristanišč (Whitaker 1992, 299).

Izkušnje iz operacije Jubilee so dokončno zamajale teorijo o nujnosti zavzetja pristanišč. Operacija je predvsem pokazala, da je dobro utrjeno in branjeno pristanišče skoraj nemogoče zavzeti v prvi fazi, predvsem pa ne tako, da bi ostalo nepoškodovano. Mountbatten je trdil, da so dragocene izkušnje napada na Dieppe v tem, da je za uspešen napad na pristanišče nujno predhodno intenzivno bombardiranje, vendar pa se s tem uniči celotna pristaniška infrastruktura, ki je zato za takojšnjo nadaljnjo uporabo brez prave koristi (v Matthew 2004, 20).

Dokončna odločitev o opustitvi koncepta nujnosti napada in zavzetja pristanišča že v prvi fazi je zahtevala popolnoma drugačen pristop k organizaciji logistične oskrbe v operaciji Overlord. Zavezniki so vprašanje vitalne logistične oskrbe rešili z novimi izumi, kot sta

⁹⁴ Podvodne ovire so sestavljale predvsem:

- ❖ betonske piramide, na katerih so bile pritrjene stare francoske granate,
- ❖ 3,5 metra dolge klančine, na katerih so bile pritrjene mine,
- ❖ debela, dolga od 3 do 3,5 metra, na katerih so bile pripete mine,
- ❖ sestavljeni železniški tiri (Karpov 1957, 217).

umetno plavajoče pristanišče, ki bi ga pripeljali čez Rokavski preliv že v prvi fazi, in postavitev posebnega naftovoda pod morsko gladino.⁹⁵

Zavezniki so razvili posebno plavajoče pristanišče Mulberry⁹⁶, ki bi bilo v uporabi do poznejšega zavzetja pristanišč na obali. »/.../ zato so sklenili, da presenetijo sovražnika z vrhunskim tehničnim dosežkom.« (Enciklopedija druge svetovne vojne 1982, 435) Mountbatten (v Matthew 2004, 20) pravi: »/.../ naučili smo se, da se moramo izkrcati na manj utrjeni obalni peščini /.../ in ker so vremenske razmere v Rokavskem prelivu tako slabe, da bi težko zagotovili kontinuirano logistično oskrbo enot, je prišlo do razvoja prenosnega pristanišča, ki smo ga pri izkrcanju v Normandiji tudi uporabili. Brez izkušenj, ki jih je dal Dieppe, tega sigurno ne bi storili.«

Na začetku operacije Overlord je bila logistična oskrba enot neučinkovita zaradi neugodnih vremenskih razmer in plavajočih ovir. Količina materiala, ki so ga zavezniki uspeli prepeljati na obalo, je bila kar 50 odstotkov pod predvidenim načrtom (Vojna enciklopedija 1964, 256). Od 11. junija 1944 dalje so zavezniki začeli uporabljati umetni pristanišči Mulberry A in B, ki sta bili za nasprotnika popolno presenečenje. Mulberry A je bil na območju Saint-Laurenta in je oskrboval ameriški sektor, medtem ko so pri Arromanchesu namestili Mulberry B, ki je oskrboval britanski sektor. »Z valolomi, pristajališčem in 1000 metrov dolgimi mobilnimi pomoli sta imeli večjo dnevno zmogljivost kot dovrsko pristanišče: vsak dan bi lahko izkrcali 6000 ton blaga in 1250 vozil« (Vojna enciklopedija 1964, 435). Mulberry A je 23. junija 1944 uničila nevihta, medtem ko je Mulberry B deloval vse do novembra 1944. Poleg umetnega pristanišča so za njegovo zaščito razvili tudi umetna pontonska sidrišča Gossberry,⁹⁷ betonske kesone Phoenix in plavajoče valobrane Bombardon (Boussel 1966, 116).

Za oskrbo enot z gorivom so razvili PLUTO (Pipe Line Under The Ocean). PLUTO je bil sistem posebnih gumijastih cevi, s katerimi so prečrpavali nafto in bencin na kopno ter tako oskrbovali enote s potrebnim gorivom. Cevi so bile speljane od britanskega otoka Wight do Cherbourga na obali Francije. Drugi sistem cevi DUMBO so zavezniki postavili nekoliko

⁹⁵ Nekateri avtorji trdijo, da je Churchill izrazil zamisel o uporabi umetnih pristanišč že med prvo svetovno vojno in da so se zamisli o njihovi gradnji pojavljale že na začetku druge svetovne vojne, ne zanikajo pa dejstva, da je neuspeli napad na Dieppe še dodatno potrdil to zamisel (Hook 2005, 4).

⁹⁶ Umetno pristanišče so tvorili štiri glavni elementi, in sicer valolomi, ki so omogočali zaščito pred valovi, nepremični oziroma zaščitni pomoli, pristajališča in plavajoči pomoli (Enciklopedija druge svetovne vojne 1982, 435).

⁹⁷ Goosberry je bil sestavljen iz vrste blokov ladij in armiranega betona. Bloke ladij je sestavljalo po 60 neuporabnih trgovskih in vojnih ladij. Največji bloki armiranega betona pa so imeli površino 60 x 16 metrov, visoki so bili 18 metrov ter težki 6000 ton (Emeis 1981, 12–13).

pozneje, med najožjim delom Rokavskega preliva, in sicer od Dungenessa na britanski strani do Boulogne na francoski obali (Operation Overlord and the Royal Engineers 2007).

11.2.2 Izbira območja izkrcaja

V operaciji Jubilee so kanadske enote izvedle frontalni napad na dobro branjeno pristaniško mesto, kjer so pehotni in topniški položaji na vseh dominantnih točkah zagotavljali uspešno obrambo. Nemci so bili v vseh pogledih v prednosti.

V operaciji Overlord so zavezniki izbrali pet glavnih izkrcevalnih con, ki so bile na slabše utrjenih območjih Normandije oziroma odprtih plažah. Tako so zaobšli sistem najmočnejših nemških položajev, skoncentriranih ob pomembnih pristaniščih in na bližnjih obalah Francije, saj so izkušnje iz Dieppa potrdile, da je frontalni napad na utrjeno cono preveč tvegan. 3. kanadska divizija, ki je štela okoli 3000 mož, je izvedla desant na izkrcevalni sektor Juno. Plaža in neposredno zaledje sta bila ravna, brez dominantnih točk, s katerih bi Nemci obvladovali prostor napada (Ambrose 1994, 72).

11.2.3 Obveščevalna dejavnosti

Obveščevalne službe pred načrtovanjem operacije Jubilee niso zagotovile vseh potrebnih, predvsem pa točnih podatkov o položajih in velikosti nemških enot ter o topografskih značilnostih območja, na katerem naj bi se izkrcali vojaki. Prav tako jim ni uspelo identificirati večine prikritih in utrjenih nemških položajev. Pristojni za načrtovanje operacije so enostranske informacije dobili izključno na podlagi posnetkov iz zraka, pri tem pa očitno nihče ni upošteval omejitev pri uporabi takšne tehnike izvidovanja. Zavezniki so tako močno podcenili moč nemške obrambe na območju.

Obveščevalni podatki v operaciji Overlord so bili zanesljivi in točni, zavezniki pa so jih dobili na najrazličnejše načine. Temeljito izvidovanje francoske obale so kontinuirano opravljale zračne sile, informacije o nasprotnikovih položajih pa so posredovali tudi odporniška gibanja v okupirani Franciji in infiltrirani vohuni. Zavezniki so tako pravilno locirali enote 7. in 15. armade, 32 topniških baterij na območju Normandije in položaje lahkega ter srednjega topništva, ki so bili nameščeni od tri do pet kilometrov od obale in so z ognjem pokrivali območje plaž (Karpov, 1957, 215).

Zavezniki so informacije o topografsko-hidrografskih značilnostih območja pridobivali iz najrazličnejših virov. Čeprav so menili, da je območje Normandije primerno za izkrcaje tako pehotnih kot tudi oklepni enot, so se zavedali, da je na posameznih mestih obala sestavljena iz šote in ilovice, ki bi lahko predstavljala veliko nevarnost, predvsem za

oklepna vozila. O natančnosti obveščevalnih služb priča podatek o zbiranju dodatnih informacij o značilnostih terena in opravljanju temeljitejša analize. To nalogo so zaupali posebnemu inženirskemu izvidniškemu oddelku Poveljstva za kombinirane operacije. Inženirci so neposredno izvidovanje francoske obale opravljali ponoči. Inženirska izvidnika sta se v majhni podmornici pripeljala 180 metrov od obale in pot nadaljevala v napihljivih pomožnih čolnih.⁹⁸ Njune naloge so obsegale analizo geološke sestave obale, vključno z identifikacijo večjih skal, lukenj in območij ilovnatih slojev, jemanje vzorcev zemlje do 45 cm globoko, označevanje gladine vode med plimo in oseko, proučitev natančnih hidroloških razmer na posameznih plažah, lociranje mogočih izhodov z obalnega območja v notranjost in vseh naravnih ter umetnih ovir, ki so jih postavile nemške sile. Izvidovanje francoske obale je potekalo vse leto 1943 in v prvi polovici 1944 (Operation Overlord and the Royal Engineers 2007).

Ob tem lahko sklenemo, kot pravi star vojaški pregovor, da je čas, ki ga posvetiš izvidništvu, redko izgubljen (Enciklopedija druge svetovne vojne 1982, 204).

11.2.4 Načrtovanje operacije

»Prave izkušnje Dieppa izvirajo ne samo iz dogajanja na plaži, temveč predvsem iz napak pri načrtovanju« (Neillands 2006, 91). Načrtovanje operacije Jubilee so oteževali nejasna linija odločanja in številni kompromisi, ki so privedli do izjemno pomanjkljivega in togega načrta operacije. Načrt je temeljil tudi na povsem nerealnih ciljih, ki jih je bilo na bojišču nemogoče izpolniti.

Načrte za velikopotezno izkrcanje v Normandiji je že od marca 1943 pripravljaj poseben štab COSSAC, ki so ga sestavljali številni strokovnjaki. Ti so se močno zavedali pomembnosti operacije Overlord, saj naj bi z njo osvobodili Evropo izpod nasprotnikove okupacije. Zaradi tega je bil vsak element skrbno načrtovan in preiščen. Strategii ničesar niso prepustili naključju in so tako proučili vse morebitne okoliščine, ki bi lahko vplivale na potek operacije. »Načrt je bil enkratno in mojstrsko delo vojnega, tehničnega, ekonomskega, kadrovskega, znanstvenega, psihološkega in organizacijskega načrtovanja« (Prikril 1980, 366).

V načrt operacije Overlord so spadale tudi predhodne priprave na dan D, ki so se začele s strateškim bombardiranjem zračnih sil, s katerimi so zavezniki pridobili premoč v zračnem prostoru, nato pa še z operacijami v Rokavskem prelivu, s katerimi so uničili nemške

⁹⁸ Podmornico je do sredine Rokavskega preliva pripeljal ribiški vlačilec mrež. Izvidovanje istih ekip je ponavadi potekalo teden dni. Podmornica se je podnevi vračala na odprto morje in s periskopom nadzirala plaže, ponoči pa ponovno pripeljala izvidnika v bližino obale.

podmornice in torpedne čolne ter očistili prehode čez minsko polje. Prav tako so v okviru operacije Fortitude sprejeli številne ukrepe, s katerimi so zavedli nasprotnika glede prave cone izkrcanja. V pristaniščih jugovzhodne Velike Britanije, na območju Pas de Calaisa, so namestili mnogo lažnih desantnih plovil in postavili lažna skladišča, da bi Nemci verjeli, da bo izkrcanje potekalo na območju Pas de Calaisa.⁹⁹

O temeljitem načrtovanju govori tudi podatek o odločitvi glede najugodnejše ure izkrcanja, ki je bila zaradi odstranjevanja ovir na obali odvisna od plimovanja morja.¹⁰⁰ Čeprav so na podlagi analize prišli do ugotovitve, da je najugodnejši čas za izkrcanje 40 minut po tako imenovanem pomorskem jutranjem mraku, pa so zaradi specifičnih topografskih značilnostih in s tem povezanega sistema obrambnih ovir povsem prilagodili čas izkrcanja na posameznih izkrcevalnih conah. Čas izkrcanja je bil tako na skrajnem zahodnem delu določen ob 6.30, medtem ko je bil na skrajni vzhodni točki ob 7.45 (Karpov 1957, 222).

Načrt operacije Overlord je bil popolnoma prilagodljiv, saj je poveljniški kader med izkrcanjem lahko prilagajal načrt trenutni situaciji na bojišču in postavljaj razumne cilje, ki jih je bilo mogoče doseči (Evans 1990, 205).

11.2.5 Urjenje sil

Kanadske enote so se za operacijo Jubilee urile na britanskem otoku Wight, ki ima sorodne topografske značilnosti kot predvideno mesto izkrcanja. Glavni vojaški vaji Yukon I in II, ki sta zaključili pettedensko urjenje vojakov, sta nazorno pokazali neusklajenost sodelujočih pehotnih in pomorskih sil. Problematične so bile predvsem navigacijske napake, saj so se enote izkrcale na napačnem kraju in zato z velikimi zamudami. Kljub temu so drugo vojaško vajo proglasili za uspešno.

Pred izvedbo operacije Overlord so na britanskih otokih potekale številne vojaške vaje, s katerimi so vojaki pridobili ključno znanje in pomembne veščine za izvedbo pomorskih desantnih operacij, hkrati pa so pehotne sile in mornarico povezale v kohezivno celoto. Ker se je po načrtu operacije na dan D moralo na obalo Francije izkrcati kar okoli 176.000 vojakov in 20.000 vozil, je bilo natovarjanje in prekrčevanje moštva ter vojaške tehnike zahteven postopek, ki ga je bilo treba izpiliti do popolnosti (Karpov 1957, 224). Glavni vaji pred operacijo sta bili vaja Pirate, ki je devet mesecev pred operacijo potekala v

⁹⁹ V okolici Dobra so razpostavili različne kulise in makete, pošiljali lažna propagandna sporočila in podtikali nemški obveščevalni službi netočne informacije o času in kraju invazije.

¹⁰⁰ Ovine na ameriškem sektorju so bile mnogo dlje od obale kot na britanskem. Prav tako so se na primer na izkrcevalnem odseku Juno med oseko pojavile številne sipine, ki so predstavljale veliko nevarnost za desantne jurišne čolne.

Dorsetu, in Trousers, ki je bila, razen intenzivnega bombardiranja, podobna pravemu izkrcanju zaveznikov v Normandiji (Whitaker 1992, 295).

11.2.6 Ognjena podpora zračnih sil

Operacija Jubilee je izpostavila pomembnost predhodnega bombardiranja območja in ognjene podpore zračnih sil ob izkrcanju vojakov (Evans 1990, 205). Prvotni načrt operacije, ki je sicer predvidel intenzivno bombardiranje nemških položajev v noči pred izkrcanjem, je bil pozneje spremenjen. Novi načrt je temeljil na elementu presenečenja, ki pa ga zavezniške sile niso dosegle. Izkrcanje je potekalo pod intenzivnim nemškim ognjem brez podpore zračnih sil, kar je bila usodna napaka, ki je zavezniki v poznejših operacijah niso več ponovili. Čeprav se zavedam, da v strateškem smislu ni nikakršne povezave med operacijo Jubilee in operacijo Overlord, pa je za razumevanje popolne prevlade v zračnem prostoru Normandije in množične letalske podpore na dan izkrcanja treba predstaviti širši kontekst uporabe zavezniških zračnih sil.

Prve priprave na zlom Tretjega rajha so se začele že leta 1943, ko so zavezniške zračne sile ustanovile posebne bombniške enote in začele strateško bombardiranje Nemčije in okupiranih dežel. Glavna cilja direktive o zavezniški zračni ofenzivi, ki je bila sprejeta na konferenci v Casablanci januarja 1943, sta bila uničenje nemškega vojaškega, industrijskega in ekonomskega potenciala ter zlom morale nemškega naroda. Zračne napade so najprej usmerili na oboroževalna industrijska središča, ki so bila vitalnega pomena za nemško vojno letalstvo. S tem so hoteli prizadejati nemškemu letalstvu tako uničujoč udarec, da bi si zagotovili premoč v zraku, ki je bil ključnega pomena za uspeh invazije (Macdonald 1981, 375). Intenzivnost zračnih napadov se je močno povečala šele v prvih mesecih leta 1944, saj so bile leta 1943 zavezniške zračne sile razpršene na mnogih bojiščih, prav tako pa so izgubile veliko letal pri napadih na oddaljene cilje.

V 'velikem tednu', od 19. do 25. februarja 1944, so zavezniki v okviru operacije Pointblank napade usmerili na številna letališča, deset najpomembnejših središč letalske industrije, na objekte za proizvodnjo sintetičnih goriv v Nemčiji in črpališča nafte v Ploesti (Sulzberger 1970, 419). Zavezniki so tako izbojevali pomembno strateško zmago, saj je Nemcem začelo primanjkovati letal, predvsem pa izkušenih pilotov. Nemci so morali preostala letala uporabiti za obrambo svojega zračnega prostora, saj so zavezniki nadaljevali bombardiranje največjih nemških mest in prometnega omrežja.

Načrtne napade so od 21. aprila 1944 usmerili tudi na francoske cestne in železniške komunikacije ter druge prometne objekte, med katerimi so izstopali mostovi, ki so bili

velikega taktičnega pomena.¹⁰¹ »/.../ s tem so želeli izolirati normandijsko fronto od zaledja« (Hartog 1981, 9). V okviru celotnih priprav na operacijo Overlord so zavezniki opravili 200.000 bojnih letov in vrgli približno 200.000 ton različnih izstrelkov. S tem so popolnoma oslabili in izčrpali nasprotnika in dosegli popolno prevlado v zračnem prostoru. »Ko je prišla invazija v Normandiji, je bila Luftwaffe razbita, nemška proizvodnja ohromljena in prometne zveze pretrgane« (Sulzberger 1970, 423). »Operacija Overlord bi brez prevlade v zračnem prostoru potekala pod intenzivnim napadom nemških letalskih sil, s čimer bi bil ogrožen njen uspeh« (Penrose 2009, 91).

V noči s 5. na 6. junij, ko se je zavezniška flota že približevala obali Francije, so zračne sile začele silovito bombardiranje nemških obrambnih položajev na obali. Ponoči je 1136 britanskih bombnikov odvrгло približno 5853 ton težkega eksploziva in skoraj popolnoma uničilo deset obalnih topniških baterij. Bombardiranje se je okrepilo 30 minut pred načrtovanim izkrcanjem pehotnih sil. Zaveznikom ni uspelo uničiti vseh utrjenih obrambnih con, vendar pa so popolnoma ohromili radarski sistem in zveze, tako da so Nemci odkrili zavezniško bojno ladjevje, ko se je nahajalo od 13 do 20 kilometrov od obale (Karpov 1957, 227). Ob zori je okoli 1300 ameriških bombnikov nadaljevalo bombardiranje območja. Zračne sile so znatno povečale ognjeno podporo v fazi, ko so se desantni jurišni čolni nahajali okoli 900 metrov od obale, saj je ladijsko topništvo takrat prenehalo z obstreljevanjem ciljev na obali.

Po začetku izkrcanja pehotnih sil so zavezniški bombniki nadaljevali bombardiranje nemških obrambnih položajev in pomembnih komunikacij na obalnem območju. Za ognjeno podporo pehoti ob izkrcanju so poskrbeli lovci bombniki. V prvih 24 urah so zračne sile izpolnile 14.674 bojnih nalog, pri tem pa so izgubile le 113 letal, ki so jih sestrelile topniške baterije (Ambrose 1994, 251).

11.2.7 Uporaba zračnih desantnih enot

V operaciji Jubilee so bile zračne desantne enote najprej del bojne sestave, zatem pa so jih zaradi negotovih vremenskih razmer nadomestili z enotami komandosov. Opustitev zračnega desanta je bila velika napaka, saj bi te enote lahko uničile topniške baterije v zaledju in tako pripomogle k uspešnejšemu izkrcanju pehotnih sil (Raynolds 1943, 267).

¹⁰¹ Da bi zavezniki prikriili pravo območje izkrcanja, so bombardirali tudi celotno območje Belgije ter posebno severni in zahodni del Francije.

V operaciji Overlord so zračne desantne enote odigrale pomembno vlogo. V noči¹⁰² s 5. na 6. junij 1944, ko so zračne sile začele bombardiranje francoske obale, so se istočasno na krilnih odsekih v zaledju začele spuščati zračne desantne enote, ki so imele nalogo, da postavijo svetlobna in radijska signalna sredstva, zasedejo taktično pomembne mostove in druge pomembne prometne točke ter uničijo nemške topniške položaje.

V zračnem desantu je sodelovalo 2395 transportnih in 867 jadralnih letal, ki so na območje Normandije spustila 17.000 vojakov, 111 transportnih vozil, 504 topove in več kot 1000 ton streliva ter drugega vojaškega materiala (Vojna enciklopedija 1964, 254). Čeprav so bile zaradi močnega protiletalskega ognja, vetra in s tem povezanih navigacijskih napak izgube teh enot ogromne, so kljub temu uspele izpolniti dobljene naloge in tako omogočile lažje izkrcanje (Cove 2004, 221).

11.2.8 Ognjena podpora pomorskih sil

Zavezniki so v operaciji Jubilee močno omejili ognjeno podporo pomorskih sil, kar se je izkazalo za usodno napako, saj so vsi nemški obrambni položaji ob izkrcanju ostali nedotaknjeni. Prav tako so se odrekli uporabi bojnih ladij, ki bi bile zaradi večjih kalibrov topniških izstrelkov nedvomno bolj učinkovite pri uničevanju nemških utrjenih položajev na obali.

V operaciji Overlord so zavezniki zagotovili silovito in kontinuirano podporo pomorskih sil. Na vseh petih izkrcevalnih sektorjih je sodelovalo kar okoli 7000 plovil, od tega 1213 vojnih ladij, ki so predstavljale glavno udarno moč. Uporabili so sedem bojnih ladij, 23 križark, več kot sto rušilcev in nekaj sto minolovcev, torpednih čolnov, patroljnih ladij in drugih vojnih plovil (Prikril 1980, 366). Britanske pomorske sile so na dan D ob 5.30 začele intenzivno obstreljevati nemške položaje, dvajset minut pozneje pa so se silovitemu napadu pridružile tudi ameriške bojne ladje. »/.../ to je bilo eno najbolj uspešnih ladijskih bombardiranj obale v zgodovini vojskovanja« (Bosscher 1981, 387).

Veliko bolj nazorna je primerjava ognjene podpore pomorskih sil med obema operacijama na ravni divizije. Za ognjeno podporo so bili ob napadu na glavno plažo pri Dieppu 2. kanadski diviziji določeni štirje manjši rušilci Hunt-class, na katerih je bilo 16 topov kalibra 100 mm. Obstreljevanje 1,6 kilometra dolge frontne linije se je začelo deset minut pred izkrcanjem sil in ni prineslo uspeha.

V primerjavi z 2. kanadsko divizijo v operaciji Jubilee je imela 3. kanadska divizija v operaciji Overlord na približno enako dolgi frontni črti ognjeno podporo 196 topov, ki so bili

¹⁰² Letala so s prvimi zračnodesantnimi enotami poletela ob 23.03 (Emens 1981, 383).

na obali in najrazličnejših vojaških plovilih, in sicer na bojnih ladjah, ki so imele v oborožitvi topove kalibra 380 mm, na križarkah so bili topovi kalibrov 125 in 150 mm ter na rušilcih topovi kalibra 100 mm (Whitaker 1992, 295).

11.2.9 Usmerjanje ognja ladijskih topniških baterij

V operaciji Jubilee je sodelovalo samo pet izvidniških častnikov, in sicer po eden na pehotni bataljon. Njihova naloga je bilo usmerjanje ognjene podpore topniških baterij spremljevalnih rušilcev. Večina izvidnikov je že v prvi fazi napada izgubila življenje, zato so bile posadke topniških baterij neuskklajene pri obstreljevanju nemških ciljev na obali.

V operaciji Overlord je bilo vsakemu bataljonu dodeljenih kar 39 izvidniških častnikov, ki so po izkrcanju na obalo uspešno usmerjali ogenj s številnih vojnih ladij in drugih plovil, ki so sodelovala v operaciji (Whitaker 1992, 296–297).

11.2.10 Zaščita desantnih plovil

Velika pomanjkljivost v operaciji Jubilee so bili desantni jurišni čolni brez težke oborožitve, ki niso dajali prave zaščite pred nasprotnikovimi izstrelki. Ko so se pehotne sile na plovilih bližale izkrcevalnim conam, je nasprotnik odprl intenzivni ogenj in povzročil velike človeške izgube ter poškodbe na plovilih. V tej operaciji so bili uporabljeni tudi leseni desantni jurišni čolni LCP, ki so bili na podlagi teh izkušenj pozneje opuščeni.

Velike razlike med operacijo Jubilee in operacijo Overlord so razvidne iz dejstva, da so pehotne enote na plovilih v operaciji Overlord spremljale posebne formacije desantnih čolnov s težko oborožitvijo, ki so omogočili ustrezno ognjeno zaščito. Zavezniki so z intenzivnim ognjem s teh plovil obstreljevali nasprotnikove položaje vse do prihoda na obalno peščino, saj so bili pri uničevanju mitraljeških gnezd in drugih obrambnih točk na obali v tej fazi učinkovitejši. Do razdalje 180 metrov so nudili razpršen ogenj po vsej frontni črti, potem pa so ogenj usmerili na uničevanje konkretnih ciljev na obali (Pješaštvo na moru-moderno doba 2012). Tretjo kanadsko divizijo je na poti do načrtovane cone izkrcanja spremljala manjša flotilja, ki jo je sestavljalo osem desantnih topniških čolnov LCG, ki so imeli v svoji oborožitvi dva topa kalibra 120 mm in en protiletalski top kalibra 40 mm. Poleg teh so divizijo spremljali tudi štirje desantni jurišni čolni za podporo LCS(L), ki so imeli v svoji oborožitvi vsak po 32 minometov, ter 18 drugih podpornih čolnov (Whitaker 1992, 297). Znatno večja oborožitev na plovilih in ustrezno spremstvo sta bila po analogiji značilna tudi za druge primerljive enote, ki so sodelovale v operaciji Overlord.

11.2.11 Odprava navigacijskih napak

Navigacijske napake in zamude pri izkrcanju so se kot ključne napake pokazale že na dveh glavnih vojaških vajah, s katerima se je končalo večtedensko urjenje vojakov za operacijo Jubilee. Napake so se ponovile tudi na pravem bojišču in so veliko prispevale k tragičnim izgubam moštva. Tako je propadel napad na dveh izkrcevalnih conah, in sicer na Modri in Zeleni plaži, saj so imeli Nemci dovolj časa, da reorganizirajo obrambo in izvedejo protinapad.

Skupine jurišnih plovil so pri plovbi čez Rokavski preliv v operaciji Overlord do načrtovanih točk izkrcanja vodili specialni patroljni čolni in majhne podmornice, ki so nakazovali smer izkrcevalnih sektorjev. Zaradi številnih navigacijskih napak v operaciji Jubilee so Kanadčani ustanovili posebno enoto »*J Force*« (J-Jubilee), ki se je specializirala za delovanje v desantnih operacijah. Na dan D je ta mornariška enota pomagala pri izkrcanju 3. kanadske divizije na pravo mesto in ob načrtovanem času. Natančnost pri izkrcanju sil v operaciji Overlord je omogočil tudi radijski navigacijski sistem GEE, ki je bil ob napadu na Dieppe še v razvoju (Hyper War 2009).

11.2.12 Razvoj inženirskih oklepnih vozil

Naloga inženirske enote v operaciji Jubilee je bila odstranitev vseh morebitnih ovir za uspešen prodor tankovske enote v notranjost mesta. Inženirski oddelki so se izkrcali skupaj s prvim valom tankov in takoj prišli pod silovit nemški ogenj. Izgube inženirske enote so bile na koncu operacije katastrofalne, kar potrjuje tudi podatek, da so izgubile okoli 90 odstotkov moštva (Neillands 2006, 218).

V luči tragičnega pokola inženirske enote na mestni plaži Dieppa se je vse bolj kazala potreba po oklepni zaščiti inženircev, kar so Britanci rešili z razvojem novih jurišnih inženirskih oklepnih vozil, ki bi se izkrcala kot prva in odstranjevala ovire na območju izkrcevalnih sektorjev. Načelnik generalštaba sir Alan Brooke je marca 1943 dal povelje generalmajorju siru Percyu Hobartu, poveljniku 79. britanske oklepne divizije, naj svojo enoto preobrazi v eksperimentalno divizijo, ki bi preizkušala najrazličnejša nova bojna vozila. Njegova tehnični talent in inovativni pristop sta privedla do razvoja oklepnih inženirskih bojnih vozil, ki so zaradi svojih nenavadnih oblik dobila ime »*Hobart Funnies*«. »/.../ da bi bili kos španskim jezdecem, belgijskim vratom in peklenskim vrtovom je 'Hobo' izdelal najbolj čudno zbirko bojnih strojev, kar jih pozna vojaška veda od oblegovalnih vojn srednjega veka« (Perrault 1975, 212).

Glavne naloge inženirskih bojnih vozil, ki so omogočila prehode tankovskim enotam in pehoti, so bile:

- ❖ omogočiti varne prehode čez minska polja in žične ovire,
- ❖ omogočiti prehode čez zaščitne zidove in druge protitankovske ovire,
- ❖ omogočiti premagovanje jarkov,
- ❖ položiti rogoznice ali preproge za prehode čez močvirno območje,
- ❖ uničiti strelska gnezda in bunkerje,
- ❖ uničevanje oddaljenih ciljev (Operation Overlord and the Royal Engineers 2007).

Čeprav so dobili ime »Hobart Funnies«, pa so bili zaradi svoje učinkovitosti in mnogostranskosti močno uporabni in cenjeni. »Hobart je našel rešitve za na videz nerešljive probleme, od katerih so bila odvisna življenja tisočih ljudi in uspeh izkrcaja« (Perrault 1975, 211). Ti stroji so bili predhodniki modernih bojnih inženirskih vozil.

Nov oklepnik *AVRE* (Armoured Vehicle Royal Engineers), s katerim so uničevali najrazličnejše utrjene in druge ovire, je imel veliko zaslug za uspeh izkrcaja v Normandiji. *AVRE* je bil prilagojen tank Churchill, ki je imel namesto klasične topniške oborožitve »Petard Spigot Mortar« kalibra 290 mm. Izstrelki, ki so jih poimenovali leteči smetnjaki (Flying Dustbin), so bili težki 18 kilogramov, njihov dolet je bil do 73 metrov. Izstrelki so lahko prebili tudi zelo debele betonske zidove bunkerjev. Na tank sta bila pripeta tudi mitraljeza BESA kalibra 7,92 mm. Osnovni model *AVRE* je tehtal 40 ton in je lahko sprejel do šest vojakov, njegova hitrost pa je bila do 25 kilometrov na uro (Operation Overlord and the Royal Engineers 2007).

Poleg osnovnega modela je imelo vozilo *AVRE* lahko tudi drugo opremo, ki je omogočala odstranjevanje najrazličnejših ovir. Za premagovanje sipin in ilovnatih slojev, ki so jih izvidniki locirali na nočnem izvidovanju obale, so razvili tank »bobbin«, ki je imel pritrjeno posebno platno. Platno je bilo široko dva metra in pol ter se je ob premiku tanka vrtelo. Vozilo je tako omogočilo prehode čez najrazličnejše terene, ki bi bili drugače za oklepnike lahko usodni (Perrault 1975, 212–213). Za premagovanje protitankovskih jarkov so izumili vozilo »fascine«, ki je bilo naloženo s težkim tovorom drv. Z drvmi so zasuli protitankovske jarke, ki so tako postali prehodni za druga oklepna vozila. Za globoke in široke jarke so izumili »small box girder« (*SBG*), ki je v 30 sekundah čez jarek potisnil svoj devet metrov širok premični most, po katerem se je lahko peljal tudi 40-tonski tank. Bil je primeren tudi za premagovanje najrazličnejših naravnih ovir in zaščitnega zidu do višine 4,5 metra (Operation Overlord and the Royal Engineers 2007).

Poleg oklepnih vozil *AVRE* je Hobart izumil tudi vrsto drugih vozil, ki so omogočila tankom in pehoti neovirano izkrcaje na obalo. Eno izmed njih je bil »*crocodile*«, prav tako klasični tank Churchill, na katerem je bil pritrjen metalec plamena in je lahko bruhal ogenj tudi do 120 metrov daleč. Vozilo je imelo v prikolici, ki jo je vlekel za seboj, 1800 litrov rezervnega goriva (Perrault 1975, 211). *Crocodile* je imel tudi velik zastraševalni učinek. Pomemben izum je bilo tudi vozilo »*crab*«, preoblikovan tank Sherman, ki je imel na prednji strani močan valjar, ki se je vrtel okoli svoje osi. Na valje so bile pritrjene posebne verige s krogami, ki so ob premiku udarjale po tleh in aktivirale mine. Vozilo je lahko ustvarilo okoli deset metrov širok prehod (Stroji 1982, 171). Za nasipe in protitankovske zidove so izumili vozilo *ARK* (Armoured ramp carrier), ki se je naslonilo na ovire in omogočilo premik tankov kar čez njegov hrbet. Šlo je za motorizirano klančino, ki se je prilagodila različnim višinam (Enciklopedija druge svetovne vojne 1982, 231). Za odstranjevanje najrazličnejših žičnih ovir so predvideli posebne oklepne buldožerje, ki so imeli v svoji oborožitvi mine bangalore torpedo, s katerimi so odpirali prehode za kopensko vojsko. Za nočne boje so izumili vozila »*canal defence light*« z močnimi žarometi, ki so osvetljevali utrjene nemške položaje, napadalci pa so se borili v varstvu teme (Perrault 1975, 211).

11.2.13 Tankovske enote

Tankovska enota bi se v operaciji Jubilee morala izkrcati skupaj s pehotnimi silami in jim dajati ustrezno ognjeno podporo, vendar je imela zamudo, ki je nedvomno vplivala na večje število smrtnih žrtev. Prav tako je skoraj polovica tankov zaradi gibljivega terena in naklona mestne plaže obtičala na obalnem robu že takoj po izkrcanju.

Po analizi težav operacije Jubilee se je še dodatno pospešil tudi razvoj tanka »*duplex-drive DD*«, ki je omogočil neposredno zaščito prvega vala kopenskih enot ob izkrcanju. Tanki *DD*¹⁰³ so bili vozni tako po vodi kot tudi po kopnem.¹⁰⁴ Izkrcali so jih lahko nekaj kilometrov od obale, ko pa so prispeli na kopno, so opremo za delovanje v vodi pospravili in nadaljevali pot kot bojni oklepniki (Cove 2004, 225). Oboroženi so bili s topovi kalibra 75 mm. Ta oborožitev jim je omogočala natančnejše streljanje na tarče, prav tako so bili njihovi izstrelki visoko eksplozivni. V operaciji Overlord so se tanki *DD* izkrcali prvi, sledila so jim inženirska vozila Hobart Funnies, šele v tretjem valu, ko so bili nemški položaji v bližini že uničeni in ovire odstranjene, pa so se izkrcale kopenske sile (Neillands 2006, 269–270).

¹⁰³ Tankisti so jih poimenovali Donald Duck.

¹⁰⁴ To oklepno vozilo je izumil inženir Nicholas Strausler. Angleška mornarica je bila sprva skeptična glede vozil, saj po njihovem mnenju brez krmila ne bi mogla pluti po morju. Vozila so zato najprej začeli izdelovati v ZDA, saj je bil nad njimi navdušen tudi sam Eisenhower.

11.2.14 Topniška podpora pehoti na kopnem

V operaciji Jubilee je za edino topniško podporo enotam 2. kanadske divizije ob napadu na glavno plažo skrbel oddelek 4. Canadian Field Regiment RCA.

V primerjavi z operacijo Jubilee je operacija Overlord v kritični fazi izkrcanja pehote temeljila na intenzivni in kontinuirani ognjeni topniški podpori. Izkušnje iz operacije Jubilee so pokazale, da je ta ključna v trenutkih, ko se vojaki izkrcajo in prebijajo čez najrazličnejše utrjene obrambne ovire. Tretjo kanadsko divizijo so v operaciji Overlord spremljali 12., 13., 14. in 19 Field Regiments RCA, ki so imeli vsak po 24 samohodnih topov kalibra 105 mm (ohišje tanka Sherman). Divizija je imela tudi podporo osmih raketometov na plovilih LCR (landing craft rocket), ki so bila prvič uporabljena prav v operaciji Overlord.¹⁰⁵ Njihove rakete kalibra 127 mm so imele veliko ognjeno moč (Enciklopedija druge svetovne vojne 1982, 231).

11.2.15 Komunikacije in zveze

Zveze so bile v operaciji Jubilee zelo slabe in so povzročile veliko težav. General Roberts tako ni imel dobrega stika s svojimi možmi na obali, zato je bilo ovirano tudi njegovo poveljevanje enotam v boju. Prav tako so bile slabe tudi zveze med zračnimi silami in kopensko vojsko. Prošnjo pehotnih sil za podporo iz zraka je najprej sprejelo poveljstvo v Angliji in dalo povelje, nato pa so letala potrebovala v povprečju kar 86 minut, da so bombardirala dogovorjene vojaške tarče (Whitaker 1992, 300).

Operacija Jubilee je izpostavila pomembnost dobro organiziranega sistema komunikacij med bojem. Po Dieppu se je namreč vse bolj kazala potreba po uporabi drugih kanalov komuniciranja, kot so na primer brezžične komunikacije, vidni signali ali zvočniki. V operaciji Overlord je bilo glavno središče za zveze v Portsmouthu. Ob izkrcanju pa so se na obalnem območju oblikovali številni centri za zveze. Osebe je skrbelo tudi za nenehen prenos vseh informacij poveljniškemu kadru na ladji (Matthew 2004, 24).

Sodelovanje zračnih sil pri napadu pehote je bilo zelo dobro. Letala so potrebovala le nekaj minut, da so, če se je pokazala potreba pehotnih sil, priletela na določeno območje in začela obstreljevati zahtevane nasprotnikove cilje.

¹⁰⁵ Šlo je za snop vzporednih cevi, ki so spuščale izstrelke zaporedoma, v delčkih sekunde. Delovale so na motorni pogon (Enciklopedija druge svetovne vojne 1982, 231).

11.2.16 Razmerje rezervnih sil

Velike razlike med operacijo Jubilee in operacijo Overlord so razvidne tudi iz deleža rezervnih sil. Pomembna izkušnja, ki so jo zavezniki pridobili iz operacije Jubilee, je bila, da v prvi fazi napada sodelujejo močne udarne sile, za utrditev uspeha, ki bi ga dosegle, pa se uporabi tudi številčnejša rezerva. Rezervne sile so tako v operaciji Jubilee predstavljale 16 odstotkov enot, v operaciji Overlord pa se je ta delež povečal na 33 odstotkov (Matthew 2004).

12 ZAKLJUČEK

Operacija Jubilee je doživela popoln polom, saj je ta dan na območju Dieppa ugasnilo mnogo mladih življenj. Tragično dogajanje na bojišču je pretreslo ves zahodni svet, še posebej Kanadčane, ki so se po operaciji zavili v žalost.

Na podlagi lastne analize operacije sem prišla do ugotovitev, da je na velik poraz zavezniških sil vplivala vrsta dejavnikov. V prvi fazi je šlo za sintezo napak in povsem neustreznih odločitev vpletenih strani, ki so se najprej odrazile v izjemno pomanjkljivem načrtu operacije, nato pa razkrile tudi ob resničnem dogajanju na bojišču.

Obveščevalne službe so načrtovalcem operacije podale zmotne podatke o nemških obrambnih zmogljivostih in topografskih značilnosti obale, kjer bi se morali izkrcati zavezniški vojaki. Na območju Dieppa so identificirali 110. divizijo in jo klasificirali kot tretjerazredno, saj naj bi se najboljši nemški vojaki borili na vzhodnem bojišču. V resnici je to območje zasedala veliko bolj popolnjena 302. divizija, ki je imela tudi mnogo boljše obrambne zmogljivosti, kot so jih ocenile obveščevalne službe. Prav tako je na podcenjevanje obrambnih sposobnosti nasprotnika vplivala slaba interpretacija topografskih značilnosti območja, ki je bilo idealno za postavitve dobro utrjenih ognjenih položajev. Obala je bila strma, sestavljena iz visokih klifov, s katerih so Nemci pokrivali morebitne izkrcevalne cone na delih, kjer se je strma kamnita obala spustila do peščin. Posebno učinkovita je bila obramba Dieppa, saj je lega klifnih rtov na vzhodni in zahodni strani omogočila postavitve dobrega sistema obrambe. Številni ognjeni položaji so bili zahrbtno skriti v pečinah in so zato ostali neidentificirani. S tem potrjujem prvo izpeljano hipotezo, da je bil ključni vzrok poraza pri napadu na Dieppe slabo načrtovanje, ki je temeljilo na napačni oceni resničnega stanja in podcenjevanju nasprotnika.

V proces načrtovanja operacije Jubilee so se vpletali visoki predstavniki vseh zvrsti oboroženih sil. To jim je omogočala predvsem nejasna in razvejana linija odločanja ter

nejasna vloga poveljstva za kombinirane operacije, ki je bilo prvotno zadolženo za pripravo načrta. Načrt je tako začel izgubljati elemente, ki so nujni za uspeh takšnih operacij in je postajal recept za katastrofo.

Vpletene strani so imele zaradi parcialnih interesov že od samega začetka tudi različne poglede glede taktike napada. Kopenska vojska se je zaradi uporabe tankov zavzemala za frontalni napad na mesto, saj bi v primeru izkrcanja na krilih zaradi topografsko-hidrografskih značilnosti območja glavni napad lahko ostal brez podpore tankovske enote. Odločitev za frontalni napad na utrjeno pristaniško mesto je bila ena velikih napak načrtovalcev operacije.

Na podlagi izkušnje frontalnega napada na Dieppe so se zavezniki v operaciji Overlord izognili napadu na dobro utrjena pristaniška mesta in za cone izkrcanja zavestno izbrali manj zavarovana mesta oziroma odprte plaže. Ker je bil do tedaj doktrinarni razlog napada na pristanišče vzpostavitev učinkovitega sistema logistične oskrbe, se je pojavila potreba po novem konceptu kontinuirane logistične podpore že v prvi fazi napada. Zavezniki so vprašanje rešili z novimi izumi, kot sta umetno plavajoče pristanišče Mulberry, ki bi ga pripeljali s seboj čez Rokavski preliv in naftovod pod morsko gladino PLUTO. S tem lahko potrdimo drugo izpeljano hipotezo, saj je operacija Jubilee nazorno pokazala, da so možnosti takojšnjega zavzetja in uporabe dobro utrjenega pristaniškega mesta zelo majhne, zato je prišlo do razvoja plavajočih pristanišč in drugih sredstev, ki so uspešno zagotovila vitalno oskrbo izkrcanih enot na obali.

Napad na Dieppe je izpostavil še eno ključno spoznanje. Izkrcanje na dobro branjeni in utrjeni obali bi imelo več možnosti za uspeh ob tesnem sodelovanju pomorskih in zračnih sil, ki bi nevtralizirale obrambno moč nasprotnika in zagotavljale kontinuirano ognjeno podporo v začetni fazi napada. Čeprav je poveljstvo za kombinirane operacije predvidelo nočno zračno ofenzivo s 150 bombniki, pa se poveljstvi zračnih in kopenskih sil s predlogom nista strinjali. Poveljstvo kopenske vojske je nasprotovalo silovitemu bombardiranju območja zaradi številnih ruševin, ki bi lahko otežile premike tankovske enote in zaradi nevarnosti, da bi zračna ofenziva lahko terjala veliko število civilnih žrtev. Ognjeno podporo bi po njihovem mnenju morale nudile bojne ladje, vendar so predstavniki pomorskih sil za operacijo na koncu namenili le osem spremljevalnih rušilcev. Poveljstvo zračnih sil se je prav tako zavzemalo za omejeno ognjeno podporo, saj je vladalo prepričanje, da bi Nemci v nasprotnem primeru pričakali zavezniško izkrcanje v polni bojni pripravljenosti. Zavezniki so v operaciji Jubilee tako računali na presenečenje ob napadu in so ognjeno podporo močno omejili, kar pa je bila enih večjih napak in je nedvomno vplivala na tragičen razplet operacije.

Zavezniki so v operaciji Overlord ob izkrcanju pehote zagotovili koncentrirano in neprekinjeno ognjeno podporo zračnih sil in ladijskega topništva. O popolni zavezniški prevladi v zračnem prostoru nam govori podatek, da je bilo razmerje letal v coni izkrcanja 1000:5. Zračne desantne enote so pred izkrcanjem uničile tudi številne nemške položaje in zasedle taktično pomembne točke v zaledju francoske obale. Pomorske sile so prav tako zagotovile silovito ognjeno podporo, saj mnogi avtorji poudarjajo, da je šlo za eno najbolj uspešnih ladijskih bombardiranj obale v zgodovini vojskovanja. Tudi usmerjanje ognja ladijskega topništva je bilo zelo učinkovito, saj se je v primerjavi z operacijo Jubilee delež izvidnikov, ki so določali koordinate ciljev na obali, zelo povečal. S tem lahko potrdimo tudi tretjo izpeljano hipotezo, da je uspeh pomorske desantne operacije odvisen od usklajenega delovanja vseh treh zvrsti oboroženih sil, ob zagotavljeni prevladi v zračnem prostoru in koncentrirani podpori ladijskega topništva.

Na podlagi primerjalne analize obeh operacij lahko sklepamo, da so med proučevanimi elementi na taktični ravni velike razlike. Da bi se izognili navigacijskim napakam, ki so se pojavljale v operaciji Jubilee, so desantna plovila v operaciji Overlord do predvidenih izkrcevalnih con vodili specialni vodilni čolni. Poleg silovite splošne ognjene podpore so zračne sile povečale ognjeno moč v fazi, ko so se čolni nahajali okoli 900 metrov od obale, saj je ladijsko topništvo takrat prenehalo z obstreljevanjem ciljev na območju izkrcanja. Intenzivno ognjeno podporo so poleg zračnih sil do prihoda izkrcevalnih enot na obalo nudili tudi desantni jurišni čolni, ki so bili pri uničevanju mitraljeških gnezd in drugih obrambnih točk na obali v tej fazi učinkovitejši. V operaciji Jubilee so bili namreč uporabljeni desantni jurišni čolni brez ognjene podpore, vendar so jih zavezniki po operaciji takoj opustili.

V operaciji Overlord so zavezniki v prvem valu predvideli močne sile, s katerimi so dosegli premoč in na ta način zagotovili uspeh izkrcanja. Sile so se izkrcale na širši frontni liniji odprtih plaž, kar je povečalo hitrost samega izkrcanja in razpršenost enot, ki so bile tako varnejše pred nasprotnikovimi protiudari. Izkrcanje je v operaciji Overlord potekalo v natančno določenih intervalih, saj so izkušnje Dieppa pokazale, da se je število smrtnih žrtev zaradi dejstva, da sta se naenkrat izkricali tako kopenska vojska kot tudi tankovska enota, ki je poleg vsega imela tudi zamudo, močno povečalo. Prav tako so Britanci v luči tragičnega pokola inženircev na obali Dieppa začeli razvijati posebna inženirska bojna vozila »*Hobart Funnies*«.

V prvem valu so se v operaciji Overlord, v času oseke, izkrcale inženirske enote v najrazličnejših bojnih vozilih, ki so odstranila vse ovire na plaži. Nato so se v natančno določenih intervalih, v času plime, izkrcala najprej desantna vozila in tankovske enote ter šele

nato enote kopenske vojske ter druga vozila in vojna sredstva. Ključno vlogo so odigrale prav tankovske enote, saj so takoj po izkrcanju nudile ognjeno podporo pehoti, ki je bila v tej kritični fazi do prihoda topniškega orožja na obalo še posebej ranljiva.

Pri tem se zastavlja eno ključnih vprašanj, ali je omenjene izkušnje zares dala operacija Jubilee in bi bilo brez nje izkrcanje v Normandiji manj uspešno ter bi zahtevalo mnogo več življenj. Neizpodbitno ostaja dejstvo, da zavezniki na začetku druge svetovne vojne niso imeli praktičnih izkušenj pri izvajanju pomorskih desantov. Čeprav sta tako ameriška kot tudi angleška doktrina pomorskih desantnih operacij nastali tik pred drugo svetovno vojno, prva leta 1937, druga 1938, je bilo pomanjkanje izkušenj v resničnih bojnih razmerah veliko.

Operacija Jubilee je bila prva večja pomorska desantna operacija zaveznikov v evropskem prostoru in pravzaprav edini večji poskus napada na Hitlerjev 'nepremagljivi' Atlantski zid pred junijem 1944. Zavezniki so po mojem mnenju morali spoznati probleme, ki se pojavijo pri napadu na dobro utrjeno in branjeno pristanišče, preveriti nova izkrcevalna plovila in sredstva ter izkusiti poveljevanje in usklajevanje različnih enot pri izkrcanju.

Glede na cilj napada, ne glede na velikost in pomen obeh operacij, bi torej lahko zaključili, da so zavezniki v obeh primerih napadli dobro utrjeno območje evropske atlantske obale s skoraj enakimi topografskimi značilnostmi. Tu zagotovo ni dvoma, da so boleče izkušnje, ki so jih pridobili v operaciji Jubilee, uporabili pri načrtovanju in izvedbi operacije Overlord. S tem potrjujem temeljno hipotezo, da je pomorska desantna operacija Jubilee vplivala na pridobitev bistvenih taktičnih spoznanj in izkušenj, ki so jih zavezniške sile uspešno uporabile v operaciji Overlord in na izboljšavo ter razvoj povsem novih desantnih sredstev. Pri tem pa nikakor ne smemo zanemariti dejstva, da so dragocene izkušnje za velikopotezno izkrcanje junija 1944 prispevale tudi pomorske desantne operacije, ki so se, čeprav v drugačnih razmerah, vršile do tega datuma na drugih svetovnih bojiščih.

Ob potrditvi hipotez nikakor ne morem mimo drugih ugotovitev, ki sem jih pridobila s poglobljeno analizo. Poudarjam, da so se skozi zgodovino vsi poskusi izkrcanja na dobro branjeno in utrjeno obalo končali z zmago kopnega nad morjem. Prav tako je treba vedeti, da je vsako izkrcanje primer zase, saj je treba zelo resno upoštevati številne elemente, kot so na primer posebnosti obalnega območja, vse mogoče možnosti njegove obrambe, meteorološke in hidrološke značilnosti ter ciklus plimovanja. Le tako je mogoče zagotoviti idealne razmere v kritičnih trenutkih izkrcanja. Menim, da bi se zavezniki že med načrtovanjem operacije morali zavedati resnosti takšnega podviga, s čimer bi se lahko izognili številnim napakam pri načrtovanju.

Tako je operacija Jubilee po drugi strani dokaz, da lahkomiselno načrtovanje ob neupoštevanju vseh parametrov, ki so po svoji naravi zelo kompleksni, lahko privede do velike katastrofe. Zavezniki so po mojem mnenju močno podcenjevali težave, ki se lahko pojavijo. Še enkrat bi ob tem izpostavila negativno vlogo političnih pritiskov in partikularnih interesov posameznih akterjev, ki so povsem nadvladali preiščeno in strokovno vojaško načrtovanje. To pa je tudi ena pomembnejših izkušenj, ki so jo zavezniki pridobili ... žal za zelo visoko ceno.

Prav tako so se konec osemdesetih let prejšnjega stoletja začeli pojavljati avtorji, ki zavzemajo kritično stališče do operacije in poudarjajo, da so Britanci s 'pridobljenimi izkušnjami' želeli opravičiti hud poraz. Njihove trditve ostajajo na hipotetični ravni, saj niso podkrepljene s stvarnimi podatki, vendar pa v bralcu kljub temu vzbudijo številna vprašanja.

Operacija Jubilee ostaja ena bolj tragičnih in kontroverznih epizod druge svetovne vojne. Mnoge okoliščine zaradi pomanjkanja uradne dokumentacije ne bodo nikoli pojasnjene. Nikakor pa ne smemo prezreti poguma več tisoč vojakov, ki so ta dan zrlji smrti v oči in upamo, da so besede Churchilla resnične in njihova žrtev resnično ni bila zaman.

13 LITERATURA

1. Adlešič, Gregor. 2002. *Veliki slovar tujk*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
2. Ambrose, Stephen. 1994. *D-day, June 6, 1944: the climatic battle of world war II*. New York: Simon & Schuster.
3. *Amphibious operation JP3-02*. Dostopno prek: http://www.fas.org/irp/doddir/dod/jp3_02.pdf (30. avgust 2012).
4. *Amphibious warfare*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Amphibious_warfare (10. avgust 2012).
5. *Angleško slovenski vojaški terminološki slovar*. Dostopno prek: http://www.slovenskavojska.si/fileadmin/slovenska_vojska/pdf/terminologija/AAP6_ENG_SLO_TERM_SLOVAR.pdf (15. september 2012).
6. Austin, Alexander. 1943. *We landed at dawn: the story of Dieppe raid*. New York: Harcourt.
7. Balzer, Timothy John. 2004. *Selling Disaster: How the Canadian Public was Informed of Dieppe*. Dostopno prek: http://dspace.library.uvic.ca:8080/bitstream/1828/459/1/balzer_2004.pdf (1. januar 2011).
8. Böing, Günther, ur. 1976. *Svetovna zgodovina*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
9. Bosscher, M.. 1981. *Približevanje obali; Gneča v Rokavskem prelivu*. V *Druga svetovna vojna II*, ur. Nikola Anič, 385–387. Ljubljana: Mladinska knjiga.
10. Boussel, Patrice. 1966. *D Day beaches revisited*. New York: D&c Inc.
11. *Canada Resource E: Background to the Dieppe Raid*. Dostopno prek: http://www.theirpastyourfuture.org.uk/upload/pdf/Resource_E_Background_to_the_Dieppe_raid_14_Sept_06.pdf (1. september 2010).
12. Churchill, Winston. 1964. *Drugi svetski rat VI*. Beograd: Prosveta.
13. Churchill, Winston Spencer. 1995. *Velike bitke 2. svetovne vojne*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
14. Corrigan, Gordon. 2010. *The second world war*. London: Atlantic Books Ltd.
15. Cove at all. 2004. *World war II*. London: Dorling Kindersley.
16. *Dieppe raid: Operation Jubilee*. Dostopno prek: www.combinedops.com/Dieppe.htm (1. februar 2008).
17. *Dieppe Raid*. Dostopno prek: http://sl.wikipedia.org/wiki/Operacija_Overlord (21. september 2011).

18. DeFelice, Jim. 2008. *Rangers at Dieppe*. New York: Berkley.
19. Duh, Renata. 2003. *Izkrcaње na Sicilijo leta 1943*. Ljubljana: FDV.
20. Ellis, Lionel Frederic. 1974. *Victory in the west: The battle of Normandy*. London: HMSO.
21. Emeis, M.G. 1981a. *Težave z oskrbovanjem; Infuzija za Overlord*. V *Druga svetovna vojna III*, ur. Nikola Anič, 12–14. Ljubljana: Mladinska knjiga.
22. --- 1981b. *Zračni desant; Invazija z neba*. V *Druga svetovna vojna II*, ur. Nikola Anič, 382–384. Ljubljana: Mladinska knjiga.
23. Ferenc, Tone in Milan Ževart, ur. 1982. *Enciklopedija druge svetovne vojne*. Ljubljana: Založba Borec.
24. Ford, Ken. 2003. *Dieppe 1942: Prelude to D-day (Campaign)*. London: Osprey publishing.
25. Gažević, Nikola, ur. 1960. *Vojna enciklopedija 2*. Beograd: Redakcija vojne enciklopedije.
26. Gruchmann, Lothar. 1981a. *Nemški odpor 6. junija 1944; Rommel v Franciji*. V *Druga svetovna vojna II*, ur. Nikola Anič, 395–398. Ljubljana: Mladinska knjiga.
27. --- 1981b. *Nemška protiinvazijska strategija; Atlantski zid*. V *Druga svetovna vojna II*, ur. Nikola Anič, 373. Ljubljana: Mladinska knjiga.
28. --- 1981c. *Nemška ugibanja; Geslo je sporočeno*. V *Druga svetovna vojna II*, ur. Nikola Anič, 378. Ljubljana: Mladinska knjiga.
29. --- 1981d. *Nemški protiukrepi po invaziji; Nemške rošade*. V *Druga svetovna vojna II*, ur. Nikola Anič, 15–18. Ljubljana: Mladinska knjiga.
30. Hartog, L.J. 1981. *Nemški odpor 6. junija 1944; Rommel v Franciji*. V *Druga svetovna vojna III*, ur. Nikola Anič, 8–11. Ljubljana: Mladinska knjiga.
31. *Hebditch, Dan*. 2004. *What were the objectives of the Dieppe raid and how far were they relised*. Dostopno prek: <http://www.users.globalnet.co.uk/~dheb/2300/Historical/MA/Dieppe.pdf> (1. oktober 2010).
32. Holmes, Richard. 2001. *Battlefields of the Second World war*. London: BBC.
33. *Hook, Colin*. 2005. *The origins and planning of operation Jubilee*. Dostopno prek: <http://www.bcmh.org.uk/archive/articles/OperationJubileeHook.pdf> (27. oktober 2010).
34. *Hyper war: Six years of war, The army in Canada*. Dostopno prek: www.ibiblio.org/hyperwar/UN/Canada/CA/SixYears/SixYears-12.html (1. maj 2009).

35. *Joint Doctrine for Amphibious operations*. Dostopno prek: http://www.fas.org/man/dod-101/sys/ship/docs/jp3_02.pdf (30. avgust 2012).
36. *Juno beach centre – The Dieppe raid*. Dostopno prek: www.junobeach.org/e/2/can-eve-mob-die-e.htm (1. februar 2008).
37. Jurančič, Janko. 1972. *Srbohrvatsko-slovenski slovar*. Ljubljana: DZS
38. Karpov, Boris. 1957. *Obalska odbrana*. Beograd: Vojnoizdavački zavod JNA.
39. Kellar, Dan. 2000. *Dieppe and D day*. Dostopno prek: http://www.beingthechange.ca/articles/dieppe_and_d-day.pdf (10. januar 2010).
40. Kielich, Wolf. 1981a. *Izkrcaje Američanov; Utah in Omaha*. V *Druga svetovna vojna II*, ur. Nikola Anič, 388–391. Ljubljana: Mladinska knjiga.
41. --- 1981b. *Izkrcaje Britancev in Kanadčanov; Obrnjeni Dunkerque*. V *Druga svetovna vojna II*, ur. Nikola Anič, 392–394. Ljubljana: Mladinska knjiga.
42. Korošec, Tomo. 2002. *Vojaški slovar*. Ljubljana: MO RS.
43. Krušič, Marjan, ur. 1982. *Stroji*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
44. *Landing Operation Doctrine*. Dostopno prek: <http://www.ibiblio.org/hyperwar/USN/ref/Amphibious/Amphibious-2.html> (17. februar 2009).
45. Macdonald, Charles. 1981. *Priprave na operacijo Overlord; Vloge in rekviziti*. V *Druga svetovna vojna II*, ur. Nikola Anič, 374–377. Ljubljana: Mladinska knjiga.
46. Mahan, A.T. 1960. *Pomorska strategija*. Beograd: Vojnoizdavački zavod JNA.
47. Man, John. 1994. *The Penguin Atlas of D-day*. London: Penguin books.
48. Marjanovič, Jovan. 1973. *Drugi svetski rat: 1939–1945*. Beograd: Mladost.
49. Marković, Milutin, ur. 1961. *Drugi svetski rat (pregled ratnih operacija)*. Beograd: Vojnoistorijski institut.
50. Mate, Ujevič, ur. 1975. *Pomorska enciklopedija*. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod.
51. Messenger, Charles. 2004. *The D-day atlas: anatomy of the Normandy campaign*. New York: Thames and Hudson.
52. *Military history on line: Raid on Dieppe*. Dostopno prek: www.militaryhistoryonline.com/wwii/dieppe/prelude.aspx (1. februar 2008).
53. Neillands, Robin. 2006. *The Dieppe raid: the story of the disastrous 1942 mission*. Bloomington: Indiana University press.
54. *Operation Jubilee: The disaster at Dieppe-part 1*. Dostopno prek: http://www.historyofwar.org/articles/battles_dieppe1.html (1. februar 2008).

55. *Operation Jubilee: The disaster at Dieppe-part 2*. Dostopno prek: www.historyofwar.org/articles/battles_dieppe2.html (1. februar 2008).
56. *Operation Overlord and the Royal Engineers (1944/45)*. Dostopno prek: www.remuseum.org.uk/campaign/rem_campaign_overlord.htm (29. september 2010).
57. Penrose, Jane, at all. 2009. *The d day companion: leading historians explore history's greatest amphibious assault*. London: Osprey UK.
58. Piekalkiewicz, Janusz. 1996. *Druga svetovna vojna*. Ljubljana: DZS.
59. Prikril, Boris. 1980. *Tri tisoč let pomorskega vojskovanja-največje pomorske bitke v zgodovini*. Ljubljana: DZS.
60. *Pješaštvo na moru-moderno doba*. Dostopno prek: <http://www.hrvatski-vojniki.hr/hrvatski-vojniki/2822010/marinici2.asp> (20. februar 2012).
61. Reynolds, Quentin. 1943. *Dress rehearsal; The story of Dieppe*. New York: Random House, Inc.
62. Robertson, Terence. 1962. *Shame and the glory*. Toronto: McClelland & Stewart.
63. Shirer, William. 1962. *Vzpon in padec Tretjega rajha*. Ljubljana: Prešernova družba.
64. Šiljegovič, Boško, ur. 1959–1967. *Vojna enciklopedija 1–10*. Beograd: Redakcija vojne enciklopedije.
65. Škerljeva, Ružena. 1957. *Angleško-slovenski slovar*. Ljubljana: DZS.
66. Sulzberger, Cyrus Leo. 1970. *Druga svetovna vojna*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
67. Švajncar, Janez. 1998. *Vojna zgodovina*. Ljubljana: DZS.
68. Vasiljevič, Jovan. 1975. *Velike pomorske bitke i operacije kroz istoriju*. Beograd: Beogradski izdavačko-grafički zavod.
69. *The Dieppe raid: A tragedy in 1942*. Dostopno prek: www.24hourmuseum.org.uk/trilout_gfx_en/TRA13494.html (1. februar 2008).
70. *The raid on Dieppe: Avgust 19, 1942*. Dostopno prek: www.geocities.com/Pentagon/Quarters/1695/Text/dieppe.html (1. februar 2008).
71. *Dieppe 1942*. Dostopno prek: www.historylearningsite.co.uk/dieppe_1942.htm (1. februar 2008).
72. *The Landings of Caesar in Britain*. Dostopno prek: <http://www.athenapub.com/caesar1.htm> (19. maj 2011).
73. *The Dutch Invasion of England*. Dostopno prek: http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Journals/Military_Affairs/13/4/The_Dutch_Invasion_of_England_in_1667*.html (10. avgust 2012).

74. Troost, C. 1981. *Zadnji teden pred desantom; Čakanje na Overlord*. V *Druga svetovna vojna II*, ur. Nikola Anič, 379–380. Ljubljana: Mladinska knjiga.
75. Verbinc, France. 1974. *Slovar tujk*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
76. Villa, Brian. 1990. *Unauthorized action: Mountbatten and the Dieppe raid*. England: Oxford University press.
77. *Spanish Marines*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Spanish_Marines (30. avgust 2012).
78. Švajncer, Janez. 1998a. *Vojna zgodovina*. Ljubljana: DZS.
79. --- 1996b. *Vojna zgodovina – skripta*. Ljubljana: MO RS.
80. Žbogar, Matjaž. 2001. *Logistika operacije Overlord*. Ljubljana: FDV.
81. Whitaker, Denis. 1992. *Dieppe; tragedy to a triumph*. London: Leo Cooper.
82. *Wikipedia. Atlantic wall*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Atlantic_Wall (29. september 2010).
83. *Wikipedia. Churchill tank*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Churchill_tank (6. julij 2009).

14 PRILOGE

Priloga A: Sodelujoče kopenske sile

Glavni poveljnik operacije Jubilee – generalmajor John Hamilton Roberts

Kopenska vojska	
Enota	Poveljnik
Kanadska 4. pehotna brigada	brigadir Sherwood Lett
Royal Regiment of Canada	Ppodpolkovnik Catto
Royal Hamilton Light Infantry	podpolkovnik Labatt
Essex Scottish Regiment	podpolkovnik Jasperson
Kanadska 6. pehotna brigada	brigadir William Southam
Fusiliers Mont Royal	podpolkovnik Menard
Cameron Highlanders of Canada	podpolkovnik Gostling
South Saskatchewan Regiment	podpolkovnik Merritt
Kanadski 14. tankovski bataljon	podpolkovnik Andrews
Commando 3	podpolkovnik Durnford Slater
Commando 4	podpolkovnik Lovat
Royal Marine A Commando	podpolkovnik Picton Philips

Vir: Ford (2003, 25).

Priloga B: Sodelujoče pomorske sile

Mornarica	
Poveljnik mornariških sil	kapetan bojne ladje John Hughes Hallett
Plovila	Poveljnik
Spremljevalni rušilci	
HMS Calpe (Poveljniška ladja)	Wallace
HMS Fernie	Willett
HMS Brocklesby	Pumphrey
HMS Garth	Scatchard
HMS Albrighton	Hanson
HMS Berkeley	Yorke
HMS Bleasdale	North Lewis
ORP Slazak	Tyminiski
Topnjače	
HMS Alresford	Dunbar
HMS Locust	Stride
Minolovci	
9. flotilja minolovcev	Rust
13. flotilja minolovcev	Ede
Desantne ladje za pehotne sile	
HMS Glengyle – LSI (L)	McGrath

HMS Queen Emma – LSI (M)	Gibbs
HMS Princess Beatrix – LSI (M)	Brunton
HMS Prince Charles – LSI (S)	Dennis
HMS Prince Albert – LSI (S)	Peate
HMS Prince Leopold – LSI (S)	Byles
HMS Princess Astrid – LSI (S)	Hall
HMS Invicta – LSI (S)	Robertson
HMS Duke of Wellington – LSI (S)	Coombes
Desantne ladje LSI so bile sestavljene iz: 60 desantnih jurišnih čolnov LCA, 8 desantnih jurišnih čolnov za podporo LCS in 7 desantnih čolnov za prevoz tankov LCM.	
1. flotilja – skupina 5 (Rumena plaža)	poročnik Stevens
LCP 1, 80, 81, 85, 86, 87, 95, 118, 128, 145, 157	
2. flotilja – skupina 6 (Zelena plaža)	poročnik Byerley
LCP 19, 88, 94, 119, 124, 125, 129, 147, 156	
4. flotilja – skupina 7 (rezerva)	poročnik Wallace
LCP 28, 53, 170, 172, 173, 174, 186, 187, 188, 192, 195, 199, 212	
5. flotilja – skupina 7 (rezerva)	Roulston
LCP 31, 45, 155, 163, 165, 166, 167, 208, 209, 210, 614	
6. flotilja – skupina 6 (Zelena plaža)	Murray
LCP 127, 130, 131, 132, 134, 135, 136, 153, 158	
7. flotilja – skupina 6 (Zelena plaža)	Garrard
LCP 83, 84, 99, 101, 102, 104, 110, 113, 159, 160	
24. flotilja – skupina 5 (Rumena plaža)	Corke
LCP 3, 4, 13, 15, 23, 24, 34, 40, 41, 42, 43, 44, 78, 115	
2. flotilja desantnih čolnov za tanke LCT	Brownell
LCT št. 121,124,125,126,127,145,163,165,166,169	
1. flotilja desantnih protiletalskih čolnov LCF	Brownell
LCF(L) št. 1, 2, 3, 4, 5, 6	
4. flotilja desantna čolnov za tanke LCT	Masterman
LCT št. 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 318, 325, 360, 361, 376	
Spremstvo	
Motorna topnjača MGB št. 50, 51, 52, 57, 312, 315, 316, 317, 320, 321,323, 326	
Parna topnjača SGB št. 5, 6, 8, 9	
Torpedni čolni ML št. 114, 120, 123, 171, 187, 189, 190, 191, 193, 194, 208, 214, 230, 246	
Free French Chasseurs št. 5, 10, 13, 14, 41, 42, 43	

Vir: Ford (2003, 25–26).

Priloga C: Sodelujoče letalske sile

Letalstvo
Poveljnik zračnih sil vicemaršal Trafford Leigh Mallory
Enote
Kraljevo poveljstvo zračnih sil št. 11
Skvadroni Spitfire
41, 64, 65, 66, 71, 81, 91, 111, 118, 121, 122, 124, 129, 130, 131, 133, 154, 165, 222, 232, 242, 302, , 306, 307, 308, 309, 310, 312, 317, 331, 332, 340, 350, 401, 402, 403, 411, 412, 416, 485, 501, 602, 610, 611, 616
Skvadroni Hurricane
3, 32, 43, 87, 174, 175, 245, 253
Skvadroni Typhoon
56, 266, 609
Skvadroni Boston
88, 107, 226, 418, 605
Skvadroni Blenheim
13, 614
Skvadroni Mustang
26, 239, 400, 414
Skvadron Beaufighter
141
USAAF 97. skupina bombnikov
Skvadroni B-17
340, 341, 342, 414

Vir: Ford (2003, 25–26).

Priloga Č: Kronološki pregled poteka operacije

1942:

4. april: začetek načrtovanja operacije Rutter;

18. april: potrditev načrta operacije Rutter;

maj–junij: kanadske enote prispejo na otok Wight in začnejo intenzivno urjenje;

3.–8. julij: enote na plovilih čakajo na začetek operacije Rutter;

7. julij: nemška letala opazijo zasidrano flotiljo in začno bombardirati. Pride do uradnega preklica operacije Rutter;

22. julij: operacija se obnovi in dobi kodno ime Jubilee;

18. avgust: sile se vkrcajo na plovila;

19. avgust:

1.55: enote plujejo čez očiščeno minsko polje v Rokavskem prelivu proti obali Francije,

3.00–3.20: enote se zberejo na dogovorjenem mestu in se vkrcajo na desantne jurišne čolne,

- 3.47:** srečanje z nemškim patroljnim konvojem, posledica je bitka, ki pusti enote skrajnega levega krila v popolnem neredu,
- 4.45:** izkrcanje 20 komandosov na Rumeno plažo II,
- 4.50:** izkrcanje komandosov na Oranžno plažo I in II ter prodor proti nemški obalni topniški bateriji Hess,
- 4.52:** enota South Saskatchewan se izkrca na Zeleni plaži in zavzame Pourville, vendar pa je kmalu zaustavljena,
- 5.10:** enota Royal Regiment of Canada se z zamudo izkrca na Modri plaži in naleti na močan nemški ogenj, Bbombardiranje nemških obrambnih položajev na območju Dieppa in obeh rtov,
- 5.15:** izkrcanje komandosov na Rumeno plažo I,
- 5.23:** izkrcanje kanadskih sil na Rdečo in Belo plažo,
- 5.33:** začetek izkrcanja 14. tankovskega bataljona na Rdečo in Belo plažo,
- 5.50:** izkrcanje enote Cameron Highlanders na Zeleno plažo pri Pourvillu,
- 6.20:** po kratkotrajnem zračnem napadu nemških položajev na območju Varengevilla komandosi napadejo nemško topniško baterijo Hess, dosežejo uspeh in se čez Oranžno plažo II umikajo na plovila,
- 7.24:** generalmajor Roberts ukaže okrepitev glavnega napada na območju Rdeče in Bele plaže, izkrca se kanadski bataljon Les Fusiliers Mont-Royal,
- 8.17:** generalmajor Roberts zmotno predvideva, da so se razmere na obali stabilizirale in v boj pošlje še enoto Royal Marine A Commando. Poveljnik komandosov tik pred izkrcanjem uvidi, da je stanje na obali katastrofalno in da povelje za umik. Nekaj plovil povelja ne vidi in nadaljuje pot proti obali ter se izkrca,
- 8.45:** konča se napredovanje sil na območju Zelene plaže pri Petit Appevillu,
- 9.00:** generalmajor Roberts pridobi informacije o katastrofalnem stanju na bojišču, sledijo priprave za evakuacijo enot,
- 9.30:** umik enote Camerons Highlanders, ki je prodrla najdlje na območju Zelene plaže,
: evakuacija z območja Zelene plaže, Eevakuacija enot z območja Bele in Rdeče plaže,
- 12.40:** konec evakuacije, poveljniška ladja HMS Calpe opravi zadnji pregled obale in poda sklep, da je operacija Jubilee končana,
- 13.00:** na povelje »*vancouver*« se enote začno vračati v Veliko Britanijo.

Vir: Ford (2003, 12–14).

Priloga D: Fotografski posnetek Modre plaže

Vir: Ford (2003, 14).

Priloga E: Fotografski posnetek glavne plaže Dieppa

Vir: Whitaker (1992).